: પ્રકાશક •

ેંધ બુવન સૈન માહિતા સદન નટવરલાત સુતીલાલ માહ (ગુજરાત) જિ. વ્યકાદમ

> માં મુખ્યાના સ્ટાંપ ખીડનારને પ્રકાશક સ્થળથી પ્રશ્વક ભેટ મળશે.

વી. સ. ૨૪૯૫] લબ્ધિ સં. હ [વિ. સં. ૨૦૨૫

: સુદ્રક : ખહાદુરસિંહજ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ અમરસ'દ બેચરદાસ મહેતા

અમરચંદ ખેચરદાસ મહેતા પાલી તા હાા (સોરાષ્ટ્ર)

આ પુસ્તમન મંત્રાતનાથે પૃંદ પંત્યાસ—પ્રવસ્થી લાદ કરિનિજયા અભિવર કાળલપુર્ત કરી આવ્યું છે. તેમ જ પુક્ મંત્રાયન પુસ્તક પ્રકાશન મંભંગી કાર્યો પ્રત્યશ્રીના અ'તેવાસી પૃદ્દ સુનિવર્ય પુત્ર્યવિજયા મહારાવે કરી આપ્યાં છે. અને પ્રેસ કાપી પૃદ્દ સુનિરાજ વીરસેનિવજયા મહારાજે કરી આપી છે. આ સમયે ઉક્ત મહાભાગાને યાદ કરીને સપ્રેમ વંદના કરીએ છીએ.

તેમ જ પુસ્તક પ્રકાશનમાં જે સ'દાએ આર્થિક મદદ કરી સૂત્રભક્તિના લાભ ઉઠાવ્યા છે. એવી જ રીત, સતેવ સ્ત્રમક્તિ કરતા રહે એવી શુભાશા સેવીયે છીએ.

પ્રાંતે વાચકવરાને એટલું જ નિવેદન કરવાન કે, આ પુસ્તકના પહેલા ભાગ અને બીજા ભાગનું શુદ્ધિ-દર્શન પુસ્તકના અ'તે આપ્યું છે. તો પ્રથમ શુદ્ધિએા સુધારીને પછીથી જ સૂત્ર પાઠ કરે એવી મંગલેચ્છા સેવી વિરમું છું.

: પ્રકાશક :

			•

उपमा श्रामित छ ते हैं 'न्याय' से झाननं निरुषण् छे शने ज्ञान निरुषण् अवतस्त्रातर्गत छ. माहे तस्त्रशि ते किल छे तेम अथना नामना ध्वनि प्रशित यता नश्री महानव तस्यमा प्रधानतस्य अत छे. अवनं प्रधान तक्षण्यान ह अने ज्ञान स्वहण्य ज्ञान ह अने ज्ञान स्वहण्य ज्ञान ह अने ज्ञान स्वहण्य ज्ञानना छे तेम स्वश्न हस्वामा आव्यु छे. माहे क अध्यनं नाम 'तस्य न्याय विलाहर' होवा छता तस्य अने न्याय च्या छे विलाग न हस्तां अध्यक्षरे ज्ञान, हश्चन अने व्याय च्या छे विलाग हस्तां अध्यक्षरे ज्ञान, हश्चन अने व्याय च्या छे विलाग हस्तां अध्यक्षरे ज्ञान, हश्चन अने व्याय च्या में त्रिलाण अध्य विलाग हस्तामां आव्या छे. न्यारे लाहीना त्रीलो विलाग त्रध्य विलागमां विलागित छे.

પ્રથમ વિભાગમાં સુત્રા.

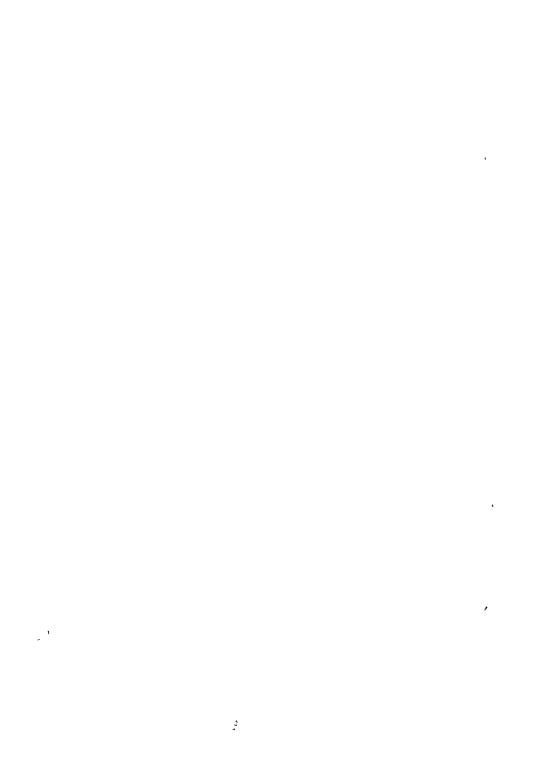
द्वितीय विकाशभां सूत्रे।.

તૃતીય વિભાગમાં સૂત્રા.

પ્રથમના દર્શન વિભાગમાં નવ તત્ત્વોની ચર્ચા છે. અને પ્રસાગને અનુરૂપ જૈનદર્શનની અણુમાલ ક્ષેટરૂપ કર્મતત્ત્વનું વિશદ વર્શન છે.

પ્રત્યેક લેદ પ્રલેદના લક્ષણે ખૂબ અક્રભુત રીતે ખનાવ્યા છે. કર્મ ચર્ચા વિષયક તેટલાે નાનાે વિષય પણ પૃથક્ ^{ગ્રથ} ખનવાની સંપૂર્ણ યાેગ્યતા ધરાવે છે.

તેવી જ રીતે જ્ઞાનિલાગમા ચાર પ્રમાણની વિસ્તૃત ચર્ચા પણ ગ્રંથનુ અનેરું આક્ષ્મણ છે સૂત્રોમા વપરાયેલી ભાષ. અત્યત સરળ છે. પ્રયોગો પણ અત્યત આક્ષ્યંક છે.

પ્રંથ નિર્માણના પ્રારંભ અને પૂર્ણદૃતિ

વર્ષ ભાદ વિદ્યાનાને અંતાપવા 'ન્યાય પ્રકાશ' કામ^{ની} ટીકા સ્થવામાં આવી.

જ્યારે કાઇ પણ પુસ્તકાની મહત વિના અત્રે પ્રથ નિર્માણ કરવામા આવ્યું ત્યારે થાડાક આકરિક્ષક શબ્દ ગત્મથથી કાઇને અનુકરણ કર્યું છે, તેમાંથી ખનાવ્યું છે આવી અસંબદ્ધ વાના સત્યથી વેગળી ખની જ્તય છે.

દર્શનશાસના પ્રામાભિક વિદ્રાન્ તેના પૃવાચારીના ત્રંથથી પરિચિત ન હોય, સંસ્કારિત ન હોય કે પ્રભાવિત ન હોય તે કહીય ખનવા ચાગ્ય નથી પ્રામાણિક કોઇ પણ આચાર્ય કોઇ પણ નવા તત્ત્વની અન્વેપણાના દાવા તેન શાસનમાં તો ન જ કરી શકે.

જે કાઇ વિશિષ્ટતા હોય તે સંકલન રન્નુઆત અને વિવરણમાં જ હોય છે.

હેમચંદ્રાચાર્ય મહારાજાએ ઉમારવાતિ મહારાજને 'ઉપો-મારવાતિ સંગૃહીતાર:' કહ્યા છે. તેના કાઇ એવા અર્થ કરે કે ઉમારવાતિ મહારાજની કાઇ વિશિષ્ટતા નથી કારણ કે તેઓએ તા માત્ર આગમના અર્થની જ સકલના કરી છે. તા આવી વાત કરનારની મૂર્ખાતા એક નાનુ બાળક પણ સરળતાથી સમજી શકે તેમ છે. અહીં કહેવાના આશય એટલા જ છે કે અંચકારે પ્રામાળ્યુક આગ્નાયને છાડયા વગર જ એક વિશિષ્ટ શૈલીથી પદાર્થોનુ સંકલન કર્યું' છે તે જ દ્રષ્ટવ્ય છે.

3 રમૃતિ અને સ્વાધ્યાય ગમના વડે જીવના આગમની ગરજ મારવા તેગા શક્તિમાન હતા.

૪ સ્વભાવગત સરળતા પ્રત્યેક દૃષ્ત્રમાં વિશ્વાર પામી હવી જેનું દર્શન ગંધરગનામાં પણ માત છે.

प सद्धक हाज्यशक्ति पण् तेल्याना प्रथमा देणाया विना न रही शहे.

આટલા વ્યક્તિત્વના ખાલ કરીને તેમનાં પ્રદેશનું અવ લાકન કરનાર ચાક્કસ કાઈ નવીન ચીજ પ્રાપ્ત કરશે.

1

વાંચન મનન અને ચિંતન

" તત્ત્વ ન્યાય વિભાકર" માત્ર મૃદ્ધ વિગસ' ૧૯૯૫માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા હતા અને સટીક પ્ર'ય વિગસ' ૧૯૯૯ માં પ્રકાશિત થયા હતા.

મૂલ અને સટીક ગ્રંથ પ્રકાશિત થતાં તૈન જૈનેતર સમાજ ત્તરક્ષ્યી પણ કેટલાક વિચાર પ્રવાહા પ્રગટિત થયા. જે પ્રસ્તુત: ગ્રંથની મહત્તાના જ સંસ્ત્ર્યક બન્યા છે.

થાંથના પ્રથમ સૂત્રે જ કેટલાકને વિહ્વળ બનાવી નાખ્યા હતા. તેમાં એક જૈનેતર વિદ્વાન, આચાર્ય દર્શનસૂરિ મહારાજ તેમ જ કહેવાતા ઐતિહાસિક વિદ્વાન્ ૫'૦ કદયાણ-વિજયજીના સમાવેશ થાય છે.

જૈનેતર વિદ્વાન્ અને ૫'૦ કલ્યાણવિજયજીએ પ્રથમ સૂત્રના પ્રત્યેક શબ્દ માટે વિરાધ કર્યો છે, જે બ'નેમાં શિખ્ટેન્ ચિત જવાબ કલ્યાણ માસિકમાં પ્રગટ થયેલ છે.

		-

नित आपुकान कैनेवर विद्यांना के देर पत्र केंग्री विद्यान की. कीरा शिपाणी पत्र क्रवाचे हैं है है कि न्याया की शाबिक डेए विद्यान तिम के अव्याची हरहमश्री (प्रस्तृत अंथमां) सत्यने रेणु हरे हैं. " अने अवनी हपधीजितान जेला तो के तेने (अंथनी उपयोजितान) मर्वज्ञानसंअत तरीहें जीरहावे हैं. हण् विद्याना त्र प्रमृतिया वर्षन हर्तां कृष्ण यता नथी.

તત્ત્વાર્થનું અધ્યયન કરાવતાં આ ગંધને પરિશિષ્ટ ^{તરીકે} આયાજિત કરી અભ્યાસક્રમમાં પણ નિસુક્ત કરવા જેવા છે.

પ્રસ્તુત ભાષાંતર અને ભાષાંતરકાર

આ મૂળ ગંથની પ્રસ્તાવના નથી તેથી ગંધ વિષે વધુ વિસ્તારથી વધુંન કરેલ નથી. પણ કેટલીક આવશ્યક દિ^{ગા–} સૂચન જ કરવામાં આવ્યુ છે

ઉપરાક્ત તત્ત્વ ન્યાય વિભાકર શ્રંચન ભાષાંતર આ ગ્રંથમાં કરવામાં આવેલ છે. ભાષાંતરકર્તાએ લલિત વિસ્તરા જેવા શ્ર્યત્ર ભાષાંતર કરીને વિદ્વાન્ જગત્ને પાતાની વિઠ-નાના પરિચય સારી રીતે કરાવેલા જ છે. તેથી તે ભાળતમાં વધુ કશું કહેવાની જરૂર રહેતી નથી.

પ્રસ્તુત મૂળ ગયની સાથે તેમના ળીજા કાઇ પણ કરતાં નિકટતમ સંખંધ છે.

મુળ ગ્રંથના અંતે તેમણે સંસ્કૃતમાં પદ્ય પ્રમાણ ળનાવેલી પ્રશસ્તિ ઘણું સન્માન પામેલ છે. તેમ જ ગ્રંથરૂપ પ્રાસાદ ઉપર શિખર સમી શાભી રહેલી છે.

		~
		† **

तेम क तेला आ अथ १५२ श्वतंत्र दीते पण शुकरातीमा बणे ते वर्ण क १५४१औं हो.

કારણ કે તેઓ આ ગાંધના નાદીને ઉપર જસાવ્યા ગુજબ સારી રીતે પામેલ છે. વળી બાવાંવરિત ગંગાના કેટલાંક પરિશિષ્ટો ઉમેરે કે જેંગી અભ્યાસીએની કેટનીક કડીન્યા દ્વર થઈ જાય તે પણ ઇચ્છવા ગાંગ્ય છે.

ભાષાંતરિત ગ્રાંથની શરૂઆતમાં પ્રસ્તુન ગ્રાંથના અલ્યામ દ્વારા તેમના મગજમાં કેવી છાય ઉપસ્થિત થઇ છે તે ^{પણ} ગુજરાતી ભાષામાં આલેખન કરશે તેા ભાષાંતરિત ^{બ્રાંથ} તેમજ મૂળગ્રંથનું ગીરવ વધુ પ્રચાર પામશે.

અ'તમાં તેમની શુતાપાસના ગુરુભક્તિ અને ગાસનમેવાની ધગશ નિર'તર વધતી રહે તેવીજ શાસન દેવાને અભ્યર્થના કર્ફે છું. શાસનસેવાનું ખળ તેમને પ્રાપ્ત થાય તેવી અ'તરની આશિષ વરસાવી અહીં જ વિરમું છું.

લિ બ્ર આચાર્ય વિક્રમસૂરિ

(તેાંલ:—પ્રથમ ભાગના 'આમુખ'માથી સુધારા સાથે અ^{ત્ર} પ્રસ્તાવના ઉપયોગી હોવાયી આપવામાં આવી છે. પ્ર**૦**)

-1 16

एतान्येव प्रमाणानि ॥२॥

અશ:—મિતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવરાત અને કેવલજ્ઞાન એમ આ પાચજ્ઞાના 'પ્રમાણ' તરીકે કહે વાય અર્થાત્ હેય (છાડવા ચાગ્ય) ના ત્યાગ અને ઉપાદેય (સ્વીકાર કરવા યાગ્ય) ના સ્વીકારમાં સમય હાવાથી રાના પ્રમાણભૂત ગણાય છે. (૨+૪૦૨)

यथार्थनिर्णयः प्रमाणम् ॥३॥

અર્થ:—જે રૂપે-પ્રકારે વસ્તુ સ્થિત હોય તે યથાવસ્થિત વસ્તુ કહેવાય છે. યથાવસ્થિતપણાએ જે ત્રાનવહે પદાર્થના નિર્ણય થાય છે તે યથાર્થ નિર્ણયક ત્રાન 'પ્રમાણ ' તરીકે લક્ષિત કરાય છે. અર્થાત્ યથાવસ્થિત સ્વપર પદાર્થ નિર્જય કારક ત્રાનપણું પ્રમાણતું લક્ષણ છે. (3+૪૦૩)

નહીં કૈરવાથી 'વિકવપારમાર્થિકપ્રત્યકા' કરિવાય છે (ર) મનઃપર્યવસાનાવધ્યુ કર્મના કાર્યોત્મશ્રમથી પેરા શનણ મેને પર્યવસાન, મનેદદ્રવર્ષિલયમનું સ્વવસાની કેટમું શકુલવિષ્ય નહીં કૈરવાથી 'વિકલપારમાર્થિકપ્રત્યક્ષા' કહેવાય છે.

અહીં એ વસ્તુ સગિત થાય છે કે; આ શે શાના-વિકલસ યાપશમિક દોઇ કેવલસાનથી બિન્ન છે, કેવલીમાં રહેતા તળ કેમકે, કેવલસાન શાયિક છે. અને કેવલીઓ શાયિક આવવાડા હાય છે. કેવલીઓ સ્વભાવથી નિરંતર કેવલસાનદર્શન્યું ઉપયોગમાં વર્તતા હાય છે. બીજા હપયાંગના અમંભવ છે. (૧૧+૪૧૧)

इन्द्रियसंयमनिरपेक्षो रुपिद्रव्यविषयकस्ताक्षात्कारोऽवधिः स द्विविषो भवजन्या गुणजन्यवेति । भवो जन्म, तस्मार्जन्यो यथा सुरनारकाणाम् , गुणस्तम्यग्दर्शनादिः, तङ्जन्यो यथा नरतिरव्याम् ॥१२॥

અવધિજ્ઞાનનું લક્ષણુ

અથ':-જેમાં ઇન્દ્રિયાની અને સ'યમની નિયમ^{શી} અપેક્ષા નથી એવા રૂપીદ્રવ્યવિષયના સાક્ષાત્કાર-વિકલપા^ર માર્થિકપ્રત્યક્ષરૂપ સાન 'અવિધ ' કહેવાય છે.

તે અવધિત્રાન છે પ્રકારનું છે (૧) ભવજન્ય (૨) ગુલ જન્ય (૧) ભવજન્ય અવધિત્રાન–ભવ એટલે જન્મથી ^{પેઠા} થનાર અવધિત્રાન. જેમકે, દેવનારદીઓતું અવધિત્રાન. (૨) અવધિત્રાન–સમ્યગ્દર્શનાદિરૂપ ગુણુથી પેદા થનાર્ર અવધિત્રાન. જેમકે, મનુષ્ય તિયું રોતું અવધિત્રાન.

સ્વાગીની સાથે જતું નથી અને તે શ્યાનમાં ફરેલા તે શ્યાગીને હાય છે. તે અવધિત્રાન ' અનનુગાગી અવધિત્રાન' કરે વાય છે.

પુર્વાનું અનુગામી અને અનનુગામી આવધિશાન, મનુષ્ય અને તિય'ચાને હાેળ છે. (૧૪ન૪૧૪)

स्वीत्वचितः क्रमेणाच्यविषयो धीयमानः ॥१५॥

અર્થ:—(૩) પાતાની ઉત્પત્તિથી માંડી ક્રમથી અલ્પ વિષયવાળું શતું (ઘટતું) અવધિસાન 'દીયમાન અવધિસાન' કહેવાય છે. (૧૫+૪૧૫)

स्वोत्पत्तितः क्रमेणाधिकविषयी वर्धमानः ॥१६॥

અથ':—(૪) પાતાની ઉત્પત્તિથી આરંભી ક્રમસર અધિક વિષયવાળું થતું (વધતું) અવધિજ્ઞાન 'વર્ધમાન અવધિજ્ઞાન ' કહેવાય છે. (૧૬+૪૧૬)

उत्परयनन्तरं पतनशीकः मतिपाती ॥ १७ ॥

અશ^c:—(૫) ઉત્પત્તિ ખાદ કેટલાક કાલ સુધી રહી, પડવાના સ્વભાવવાળું અવધિજ્ઞાન 'પ્રતિપાતી અવધિજ્ઞાન ' (અનવસ્થિત) કહેવાય છે. (૧૭+૪૧૭)

तद्विपरीतोऽमतिपाती ॥ १८ ॥

અશ^c:—(६) પ્રતિપાતિથી વિપરીત અર્થોત્ નહીં પડ-વાના સ્વભાવવાળું અવધિજ્ઞાન 'અપનિયાન જાતવિયાન

મતિ મનાપુર્યંવ જ્ઞાન ' જેમ કે; વિપુત્તમતિ જોનાના, પ્રારં તિપુત્રના, આજના, ધારો, દેશકડામાં શકેડો, કુલુશી દ્ર'કાયેલે ઇત્યાદિ વિશિષ્ટ પ્રકારના ઘટના વિચાર દરે છે. વિપુત્રમતિ, જ્ઞાજીમતિ કરતાં વધારે શુદ્ધ છે. (૧૯+૪૧૬)

आयशानं कदानित्यनगरने हितीयन्त न कदारीत्यन योवंपम्पम् ॥ २०॥

અર્થ:— ત્રાજીમતિ રૂપ (આવ) પ્રથમ ત્રાન, કદાચિત પડી જાય છે. અધોત્ કેવલજ્ઞાન ધાય ત્યાં સુધી ટર્ડા રહે એવા નિયમ નથી. બીજીં વિપુલમતિ જ્ઞાન કદાચિત પડતું નથી અર્થાત્ કેવલજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ સુધી રહે છે. આમ આ બંનેના લેઠ સમજવા. (૨૦ન૪૨૦)

ઇતિ-પારમાથિ ક પ્રત્યક્ષ નિરૂપણુ નામક પ્રથમ કિરણ,

अनुमानाद्रिभ्यो विद्येषप्रकाशनाद्रुविद्यद्यम्य ॥ १ ॥

અર્ધ:—ગનુમાન આતિ કરતાં નિરાય પ્રકાશન-નિયત વર્ગુ સંસ્થાન વિષયરૂપ ગયેના આકાર વિ, ના પ્રતિભાગ હોઈ આ સાંબ્યવદાસિક પ્રત્યક્ષનું વિશત્ય ્રેન્ગ્યક્ટ્રપર્ય છે. જ્ઞાનમાં વિશક અવબારાયમ્ય પ્રત્યતાર જ્ઞાનાવરુબુ લીયોન્તરમ્ય કર્મ દ્વાયાપશ્મ વિશેષથી યાય છે. (૩ન૪૨૩)

तद्द्विधर्मेन्द्रियं गानमञ् । इन्द्रियजयन्त्रस्पेन्द्रियम्। मनोजन्यमस्यक्षं मानसम् ॥ ४ ॥

અથ^{ς}:—તે સાંવ્યવહારિક પ્રત્યક્ષ, છે પ્રકારનું છે. (૧) એન્દ્રિય (૨) માનસ.

- (१) धन्द्रियकन्य प्रत्यदा 'कीन्द्रिय ' क्ष्डेवाय छे
- (ર) દ્રવ્યરૂપ મનથી પેદા થતું પ્રત્યક્ષ 'માનસ' કહેવાય છે. (૪-४२४)

तत्रेन्द्रियं द्रव्यभावभेदेन द्विविधम् ॥ ५ ॥

અધ^c:—ત્યાં સાંવ્યવહારિક પ્રત્યક્ષના લક્ષણુમાં સ્થિત ઇન્દ્રિય, દ્રવ્ય અને ભાવના ભેદથી છે પ્રકારની છે.

દ્રવ્ય≔પરિણામવિશોષ~પરિણુત વર્ણુ વિ. ચારવાળું પુદ્ ગલરૂપ દ્રવ્ય સમજવું.

લાવ=આત્મપરિદ્યામવિશેષને લાવ સમજવા. એટલે અહીં પૃથ્વી, પાણી, અગ્તિ, વાયુ, આકાશરૂપ ઇન્દ્રિયા માનેલ નથી. (૫+૪૨૫)

(भरभड़ा) पुर्ध असान अदेशना आधार् छे, स्पर्धनेन्द्रियनी अधिनी विविध -प्रधार छे.

था निगृत्तिग्रान्द्रम, मुहमन्तियोग हो. (७४४२७)

भान्तरेन्द्रियनिष्डस्वमार्थग्रणमामध्यभिषक्तिविशेष उपकरणेन्द्रियम । पुर्गन्दर्शतास्थ्यनाद्रस्य द्रव्यताच । अस्योन प्याते च निर्द्यनीन्द्रयमस्येऽपि नार्थग्रदः ॥ ८ ॥

ઉપકરાગુ ઇન્દ્રિયનું' વર્ણન

અર્થ—કદંબ પુષ્પ વિગેરે આકાર રૂપ શોત્રાદિ અલ્યાંતર ઇન્દ્રિયમાં રહેલ, પાતપાતાના વિષયરૂપ અર્થ બ્રહ્મના સામર્થ્યરૂપ વિશિષ્ટ શક્તિ, 'ઉપકરશેન્દ્રિય' કહેવાય છે.

સુદ્દગલશક્તિરૂપપણું હોવાથી આ ઉપકરણેન્દ્રિયનું દ્રવ્ય ઇન્દ્રિયપણું જાણુનું

શક્તિ વિશેષ રૂપ આ ઉપકરણેન્ડિયના, વાતપિત્ત વિગે રેથી (ઉપઘાત) વિનાશ ઘવાથી, કદં ળપુષ્પાકારરૂપ શ્રીત્રાદિર્પ અભ્યંતર નિર્દુત્તિ ઇન્દ્રિયની વિદ્યમાનતા હોવા છતાં જવ, શખ્દાદિવિષયનું ગ્રહેણ કરી શકતા નથી (૮+૪૨૮)

भावेन्द्रियमपि द्विविषम् । लब्ध्युपयोगभेदात् । आत्म-निष्ठेन्द्रियावरणक्षयोपशगरूपार्थग्रहणशक्तिर्लब्धः ॥ ९ ॥ भावेन्द्रियना विसाश

અશ':—લાવેન્દ્રિય પણ (૧) લિખ્ય (૨) ઉપયોગના લેદથી એ પ્રકારની છે.

(૩) ત્યારબાદ ઇન્દ્રિયાર્થે-વિષયના ઉપયોગ (શાન) તેમ લાલ ચાય છે. (૧૦+૪૩૦)

असमेत मन्यशं प्रति करणम् । समृद्धितान्येताति भवदाचये मृद्धणीता, उन्दिसव्ययदेशमाजि च ॥ ११ ॥

અર્ધ:— આ કાનરૂપ ઉપયોગ જ રવપર નિલ્યમાં સાધકતમ હોઈ પ્રમાન્ય છે નહીં કે સંનિક્ષ કે દ્રગ્યેન્દ્રિય, એ વસ્તુને કહે છે કે, આ ઉપયોગ જ સાંગ્યવહારિક પ્રત્ય લના પ્રત્યે કરણ (સાધકતમ કારણ) છે એટલે જ પ્રમાણ છે. વળી શબ્દ વિ. અધંરૂપ વિષયનું, સસુદિત મળેલી ચાર-નિર્ફ ત્તિ ઇન્દ્રિય, ઉપકરશેન્દ્રિય, લિધ્ધ ઇન્દ્રિય, ઉપયોગ ઇન્દ્રિય એમ ચાર ઇન્દ્રિયો એગી મળીને અઢણ કરે છે. અધીત આ ચારા પૈકી એક પણ ઇન્દ્રિયના અભાવમાં પધ જીવને શબ્દ વિ. વિષયના સ્વરૂપના છોલ કદાપ થતા નથી એટલે મિલિત ચારે ઇન્દ્રિયોનું શબ્દાદિ એહણ પ્રત્યે ઉત્પર્ણ છે. વળી જેને જેટલી દ્રવ્ય ભાવ રૂપ ઇન્દ્રિયો છે. તેની તેટલી સમુદિત (લેગી મળેલી) ઇન્દ્રિયોમાં ઇન્દ્રિય વ્યપદેશ (વ્યવહાર) થાય છે ન્યૂનામાં નહીં. (૧૧+૪૩૧)

तत्रेन्द्रियाणि चूल्रसनघाणत्वक्शीत्ररूपाणि पत्र ॥१२॥

धन्द्रिय संभ्या नियम

અ**ધ**ે.—ત્યાં ઇન્દ્રિય પ્રકરણમાં (૧) ગ્રક્ષુ (આંખ) ^(૨) રસના (જીલ) (૩) નાક (૪) ત્વચા (ગ્રામડી) (૫) ^{શ્રોત્ર} (કાન) એમ પાંચ ' ઇન્દ્રિયા ' કહેવાય છે. (૧૨+૪૩૨) વળી આ રસ, ખારા, સીધા, ક્રદેવા, લુધા, વીધા ^{ક્રેક} પાસ પ્રકારના છે. (૧૮૧૨૧૪)

गन्यज्ञानामाधारणकारणविन्द्रियं झाणपः पाण्यकारि। गन्त्रोऽपि सुर्गावदर्गविदेश दिशितः ॥ १५ ॥

રમર્થ= મિલિયાકશાનમાં અસ્તુધારણ કારણપૂર્વ ઇન્દ્રિય ' ઘાણેન્દ્રિય' કહેવાય છે. આ ઘાણેન્દ્રિય 'પ્રાપ્યકારી' છે. અર્થાત સ્વદેશમાં સ્પૃષ્ટ ભદ્ધ ગંધને સહલુ કરે છે. વળી સ ગંધ, સુગંધ, દુર્ગંધના શેદ્ધી બે પ્રકારના છે. (૧૫+૪૭૫)

स्पर्शमाहकमिन्द्रियं न्वक् प्राप्यमकाशकारिणी । श्रीतीयाः स्निग्यस्समृद्कर्कशमुक्तप्रवाष्ट्रविष्यस्पर्शः ॥ १६ ॥

અશ^ડ:—સ્પર્શ'વિષયક જ્ઞાનના માધનભૂત ઈન્ડિય 'ત્વિગિન્દ્રિય' કહેવાય છે. સ્વદેશમાં પહેલાં સ્પૃષ્ટ અને પછી અહવિષયને પામીને જ્ઞાન પ્રકાશ કરનારી હાઈ આ સ્પર્શન નેન્દ્રિય 'પ્રાપ્યપ્રકાશકારિણી' કહેવાય છે.

વળી આ સ્પરા—ઠંડા, ગરમ, ચીકણા, લ્પા, કાેમલ, કહિણ, લારે, હલકાે, એવા લેદથી આઠ પ્રકારનાે છે. (૧૬+૪૩૬)

शब्दबाहकमिन्द्रियं श्रोत्रम् . पाष्पकारि । सचिराचित्रं मिश्रमेदान्त्रिविधवशब्दः ॥ १७ ॥

અર્થ:—શખ્દિવિષયને અવગાહનારા જ્ઞાનમાં જનકભૂત ઇન્દ્રિય 'શ્રોત્રેન્દ્રિય' કહેવાય છે

मानगणदेशनपादि जी प्रमन्तिक हम्यमनः। तद्वाणसयीवपर-जन्मोऽभग्रहणीनमुगः बान्मन्यातार्रावजीयी भावमनः ॥ १९॥

માનના નિવાગ

આર્થી.—ગામત પણ (૧) દ્રવ્ય અને (૨) નાવતા મેલી ण प्रधारन' हा

દ્રવ્યમન=મનપગાએ પરિવામિય સ્પર્યાત શિંતન ^{દ્રોછા} भने।वर्भाक्षाक्षाभांशी अञ्चल ५२० व्यनंत भुगते।शी बनेतें, સ્વસ્વ (પાત-પાતાની) કાયાના પરિમાણવાળું, પુકગલ થકે દાય રૂપ મન 'દ્રત્યમન' કહેવાય છે.

ભાવમન=भने। अन्य ज्ञानना आवर्त्यना क्षयै। पशमधी पेडी ધનાર, તે તે અર્થના ગ્રેડણમાં તત્પર, આત્માના સિંતન રૂપ વિશિષ્ટ વ્યાપાર, ગર્યાત ચિત્ત-ચેતના-ચાગ-અધ્યવસાય, સ્વા^ત –મનસ્કાર વિ. શખ્દાથી વાચ્ય, આત્માના વિશિષ્ટ પરિદ્યા^{પ્ર} ' લાવ મન ' કહેવાય છે. આ જ્ઞાનરૂપ ભાવમન પણ, સ્વદેક

(16+836) सिंग्यवहारिकञ्चावग्रहेहापायधारणामेदैनं चतुर्विधम् ॥२०॥

સાંવ્યવહારિક પ્રત્યક્ષના વિભાગ

પશ્માણવાળું છે.

અથ':—સાંવ્યવહારિક પ્રત્યક્ષ, અવગ્રહ - ઈંહા - અપાય-धारधाना लेह्यी ચાર પ્રકારનું છે. અર્થાત્ તે તે ઇન્દ્રિય નિમિત્તવાળું ચાર પ્રકારતું, જેમ કે; ચક્કુ અવગ્રહે-ઇકા-અપાય-ધારણા, એવ બધી ઇન્દ્રિયા અને મનને લઇને સાવ્ય વહારિક પ્રત્ય્ક્ષના ચાર પ્રકારા જાણવા. (20+880)

मनापायागगाहिमानं दर्शनगाष्ट्रीयनप्। गगेरं कित्रि रिति ॥ २३ ॥

अर्थ: -रंग जील नाम हर्गन छं. जीवा नैसिष अवस्थन दक्षण-

કાઇપણ વિશેષને તની અવગાડનાર, મત્તામા^{ત્ર} અવગાડન કરનારું દર્શન (આહેાચન જેનું બીજું નામ^{છે)} 'નેશ્રેયિક અવગ્રદ ' કહેવાય છે.

જેમકે, ' આ કાંઇક છે ' અર્યાત્ આવા રાજ્કપ્રયાગ^{થી} સમજાતું, રાજ્દપ્રયાગરહિત, વિશિષ્ટ જ્ઞાન ' કર્શન' સમજવું જો અહીં રાજ્સદલેખ માનવામા આવે તે^{ક, આન્ત} માહિતિકપણાની આપત્તિ થાય. અર્થાવચઢ, એક સા^{મ્રિકે} છે. આવા સિહાંતના લાપ શાય.

આ પ્રસ્તુત ઉદાહરણ, નૈક્ષયિક–અન્યક્ત–અન્યાવૃત ^{વરતુ} સામાન્યગ્રાહી છે. (૨૨+૪૪૨)

योग्यतेवात्र विषयेण चक्षुपैनसोस्सम्बन्धः । सा चानः तिद्रामन्नच्यवहितदेशायवस्थानरूपा । इतरेन्द्रियेषु संश्लेषाः ॥ २३ ॥

અશ':—શ'કા=અવગ્રહનું લક્ષણ જે 'વિષયેન્દ્રિય મનાડિબિસ'ખંધ' ઇત્યાદિ કહ્યું તે લક્ષ્યું, અપ્રાપ્યકારી હાઇ ચક્ષુમનજન્ય અવગ્રહમાં અવ્યાપ્ત (અવ્યાપ્તિ દોષવાળું) થાય છે. અર્થાત્ ચક્ષુમનજન્ય અવગ્રહમાં ઘટતું નથી. કેમકે,

ભાગ પૈકા, અવાગુષિય આસારવામાં માં સ્થાવસ્થમ વિષયના સંભાગી પૈદા શાળ છે.

જેમકે, આ મનુષ્ય (અવબુદ્ધીન ધર્મી) પીરસ્તા છે. (પૂર્વ તેમને કે પહેલાંના) કે પાકાહ્ય (પશ્ચિમ તેમને પાછળ થયેલા) (અવબુદ્ધીન સામાન્યરૂપ મનુષ્યત્વના અવાં તરુ ધર્મ=પીરસ્ત્પપણ'-પાલાત્યપુર્વ સમજન્નું) આવા સંશયથી -વિશિષ્ટ લક્ષણોથી પાકાહ્ય મનુષ્ય હાવા તેનુંએ! અતે 'ઇલા' કહે છે.

આ ઇડામાં અન્વય (અનુકૂલ) ધર્મ અને વ્યતિરેક (પ્રતિકૂલ) ધર્મની ઉપસ્થિતિ કારકપજી એ કરી સંશય કારણ છે. સંશયના ઉત્તર કાલમાં વિશેષની ઉપલબ્ધિની ઈચ્છામાં પ્રવર્ત્તનરૂપ ઇહા થાય છે. તેથી ઇહા, સંશયથી શિશ છે

વળી નૈશ્વિધિક અવ્યક્ત વસ્તુમાત્ર ગ્રહેણુર્પ અર્થાવગ્રહે આદ 'શું મેં' આ ગ્રહેણું કરેલી વસ્તુ શબ્દ છે કે અશબ્દ' આ પ્રમાણે સંશય કર્યા બાદ 'આ શબ્દ હોવા જોકએ 'આ પ્રમાણેની ભવિતવ્યતા પ્રત્યયના (પ્રતીતિ) અભિમુખવાળી 'ઇહા' જાણવી. (૨૪+૪૪૪)

ईहानिपयिनेशेपधर्मनत्तानिर्णयोऽपायः। यथाऽयं पाश्चात्य एवेति । अयमेन पत्यक्षप्रमाणमुच्यते, नत्वनप्रहेहे तयोरनिर्ण-यक्ष्यत्त्वात् ॥ २५ ॥

અપાયનું નિરૂપણ

અથ^ર:--ઇહાના વિષયભૂત પાશ્ચાત્યત્વ વિ. રૂપ વિશેષ

समनम्बस्य अनं मंहिल्यम्। तर्वारागीयमंहिल्यस्

સંગ્રિયુન અને અસંગ્રિયુનનું વર્ણન મર્શિયાના અને અસંગ્રિયુનનું વર્ણન

અ**ચ**ે:—(૧) મનવાળ જોવાનું -ગર્જાજનિયંગ, ^{ગર્જાજ} મનુષ્ય, દેવ, નાકદી જીવાનું ગુન 'મંત્રિયુત ' કરેવા^{ય છે}

(૨) મનવગરના-દીધ કાલિકી સંગાવગરના ઍકેન્દ્રિય આદિ છવાનું શુત ' અસંગાસુત ' કહેવાય છે. (૩૫+૪૫૫)

सम्पग्रहिनां श्रुतं सम्प्रप्र्तम् । निश्याद्दिनां श्रुनं मिध्याश्रुतम् ॥ १६ ॥

સમ્યગ્—અને મિથ્યાત્વ શ્રુતનું લક્ષણ

અ**શ**:—(૧) સમ્યક્તવવાળા. સમ્યગ્દિષ્ટિએાર્ગ ^{કુત} 'સમ્યક્ શુત ' કહેવાય છે દર્શિનું સમ્યક્ત્વ હોઇ, યથાસ્વર્^{પતું} ત્રાન હોઇ સઘળું શુત સમ્યગ્દિષ્ટ માટે સમ્યક્ શુત અને છે

(૨) મિશ્યાદેષ્ટિવાળાએાનું શ્રુત 'મિશ્યાત્વશ્રુત' કહેવાય છે. કારણુ કે, મિશ્યાત્વના ઉદયથી વિપરીતદેષ્ટિ હાઇ સઘળું શ્રુત મિશ્યાદેષ્ટિઓનું 'મિશ્યાત્વ' શ્રુત છે.

આ પ્રમાણે જ મિથ્યાત્વના ઉદયથી જેમ છુત મિથ્યા અને છે તેમ મતિજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન પણ મતિ અજ્ઞાન અને વિભ'ગજ્ઞાન રૂપે પરિણુમે છે એમ સમજલું. (૩૬+૪૫૬)

आदिमच्छूतं सादिश्चतं, इदं पर्यायार्थिकनयापेक्षया । आदिश्चन्षं श्रुतमनादिश्चतं, इदन्तु द्रव्यार्धिकनयापेक्षया ॥३०॥

समनम्बन्ध श्रुतं मंत्रिश्वम् । महावानीत्मनंबिश्रम् 11 14 1

संजिध्नत अने असंजिध्नतर्न् वर्णन

अर्थः-(१) भनवाणाण्यानुं-अर्थलिनिंग, गर्शल મતુષ્ય, દેવ, નાકડી છત્રાતું મુત્ર 'મંત્રિયુત્ ' કહેવાય છે.

(२) मनवगरना-दीव असिन असावगरना व्यहेन्द्रिय આદિ છવાનું હત ' અસ'સિશુન ' કરેવાય છે. (૩૫ન૪૫૫)

सम्पग्दिष्टिनां श्रुतं सम्पर्शतम् । विध्यादिष्टनां श्रुतं मिध्याञ्चतम् ॥ ३६ ॥

સમ્યગ્—અને મિથ્યાત્વ શ્રુતનું લક્ષણ

सभ्य:-(१) सभ्यक्ष्तवाणाः सभ्यग्हिष्टिभावं सुत 'सम्यक्ष श्रुत ' हिंदेवाय छे हिंदिनुं सम्यक्ष्त्व हिंहि, यथास्वरूपहे ત્રાન હાઇ સઘળુ શુત સમ્યગ્દિ માટે સમ્યક્ શુત અને છે.

(૨) મિથ્યાદેષ્ટિવાળાઓનું શુત 'મિથ્યાત્વશ્રુત ' કહેવાય છે. કારણ કે, મિચ્યાત્વના ઉદયથી વિપરીતદૃષ્ટિ હાઇ સઘળું શ્રુત મિથ્યાદિષ્ટિએાનું ' મિથ્યાત્વ ' શ્રુત છે.

આ પ્રમાણે જ મિચ્યાત્વના ઉદયથી જેમ શુત મિથ્યા બને छे तेम मतिज्ञान अने अवधिज्ञान पणु मति अज्ञान अने વિભ'ગગાન રૂપે પરિણુમે છે એમ સમજલું.

आदिमच्छूतं सादिश्चतं, इदं पर्यायार्थिकनयापेक्षया । आदिश्चन्यं श्रुतमनादिश्रुतं, इदन्तु द्रव्यार्थिकनयापेक्षया ॥३७॥

मायस्यद्वावादात्मकं अनं गांगकशृतं, तद्विवरीतमगः गिक्तम् ॥ ३९ ॥

ગમિક શ્રુત અને અગમિક શ્રુત.

અર્થ.— (૧) પ્રાયા અરખાપાદરૂપ સુત ' ગમિકયુત' કહેવાય છે. જેમકે: પ્રાય: દૃષ્ટિવાદ.

(૨) સરખાપાદવગગનું હાત 'અગમિશ્ક્ષન કહેનાય છે. જેમકે; પ્રાય: આચારાંગ આદિ કાલિકથુત. (૩૯+૪૫૬)

हादशांगगतं श्रुतमङ्गपविष्टं, यथा आचागङ्गारिः तद्भिन्नं स्पविरकृतं श्रुतमनक्ग्मपविष्टश्रुतं यथा आवश्य-कादि॥ ४०॥

અથ:--(૧) ત્રિપતીરૂપ તીર્થ કરના આદેશથી નિષ્પન્ન ગણુધરકૃત, ધુવ જે દાદશાંગીગત <u>સ</u>ૃત તે ' અંગપ્રવિષ્ટ ' કહેવાય છે. જેમકે; આચારાંગાદિ શ્રુત.

(૨) દાદશાંગીથી ભિન્ન, સ્થવિરકૃત; ચલ જે શ્રુત તે 'અન'ગમ્રવિષ્ટ ' શુત કહેવાય છે. જેમકે; આવશ્યકાદિ શુત્

(80+860)

मतिथुतयोर्वहुवक्तव्यत्वेऽिष विस्तरभिया नोच्येते ॥४१॥ અથ[°]:—અહીં મિતિજ્ઞાન શ્રુતજ્ઞાનના વિષયમાં ઘણું ઘણું કહેવાનું છે. પણ ગ્રંથગૌરવના લયથી વિસ્તારપૂર્વક भतिज्ञान श्रुतज्ञान ४ छेवाता नथी.

આ પ્રમાણુ સાંવ્યવહારિક પ્રત્યક્ષનું નિરૂપણ પૂછું થાય છે. (894869)

फ़ ઇતિ હિતીય કિરેષ્યુ સમાય્ત फ़्री

સ્યુલિટ્ધ ધારવા, શ્રાસ્થ છે. તે કોરકાર, નોપવા-વ્યક્રોપથી કાલવાની છે.

વળી અનિ ઉક્ષ્યું મારેલાર, સ્મૃતિજનક છે કેવર મારકાર નહીં, માટે કહ્યું છે કે સ્ટકારી પ્રભાષ છે' સર્થા સ્મરણના પ્રત્યે પ્રણામણ્ય સરકારી મહકૂન આત્મશક્તિસ સારકાર કારણ છે.

અતી' સંસ્કારના ઉદ્યોધક, આવરણ્યાસાયામાં સં^દો દર્શન આદિ સામગી સમજવી.

આ રમૃતિ, પૂર્વે જે વિષય, ગતુરાઓ દાય તે ^{વિષય} વાળી છે. એઘી જ પૂર્વાતુભૂત વિષયરૂપ અર્થનું ^{અવિશં} વાદીપણું હોવાથી આ રમૃતિનું પ્રમાણપા^{તું} છે. આ પ્ર^{માણે} સ્મૃતિનિરૂપણ સમાપ્ત થાય છે.

अनुभवस्मरणोभयमात्रजन्यं द्वानं प्रत्यभिद्वानम् । हं तत्तेदन्तोल्लेरवनयोग्यमेकत्वसाद्ययवेलक्षण्यमतियोगित्वादिवि पयकसङ्कलन्तानापरपर्यायमतीनवर्त्तमानोभयकालाविष्टानविः स्तुविषयकञ्च ॥ २ ॥

યત્યભિજ્ઞાનું લક્ષણ

અર્થ:--અનુભવ (પ્રત્યક્ષાત્મક) અને સ્મરણ આ ખનેર્થ જ ઉપજતુ જ્ઞાન 'પ્રત્યભિજ્ઞાન' કહેવાય છે.

આ પ્રત્યભિજ્ઞાન≔તત્તા (તત્ શબ્દ) અને ઇદ'તા (ઇદ^{'શબ્દ} ના ઉલ્લેખની ચાેગ્યતાવાળુ, એકત્વવિષયક, સાદેશ્યવિ^{ષ્યા}

- (૩) નૈવાળ નિવાય પતાસિકાનનું ઉલ્લેક્ય જેકે ' ગાપિયકથા (વ પતા અર્જન નજા દેશને) મહિલ (૧૩) દે. ગાહરોનના અંક્લાસ્થળ ન મહિલના દ્રશ્રીન લાદ થતી જ પ્રતીતિ, મંકલનાત્મક દેવાથા પત્રિકાલ, વિસ્કૃશ (અમ્પ્રત) વિષયક છે.
- (૪) પ્રતિયોગિત્વ વિષયક પ્રત્યવિજ્ઞાનનું ઉદ્ઘાહુરશુ-નંમકે આ (વરત) તેનાથી (તે વસ્તુથી) દ્વું છે. અથવા મનીષ્ધે નાનું છે અથવા માટે છે ઇત્યાતિ ઉદાહરણા સમજક (અતી તેનાથી એ વાક્યમાં પંચમી વિભક્તિના અર્થ, અવિ જેનું ખીલ્લું નામ છે. એ પ્રતિયોગિત્વ કહેવાય છે.) ત્યાં^થ આ, તદવધિક તત્પ્રતિયોગિક દ્રસ્તવાળું છે. ઇત્યાદિ એ પ્રમાણે પ્રત્યભિજ્ઞાનનું નિરુપણ સમાપ્ત થાય છે. (3+૪૬)

उपलम्भानुपलम्भादिजन्यं ज्याप्त्यादिविषयकं क्रांते ॥क्षेः यक्षा बद्नौ सत्येव घृमो भवति बद्नावसति घृमो र भनत्येयेति ज्ञानं ज्याप्तिविषयकम् ॥ ४ ॥

તક^રપ્રમાણુ નિરૂપણુ

पलम्माभवां साक्षाद्व आयो । त्रानिशु प्रेममहत्वस्ताः त्रपलम्भाभयागेत फालान्वरे माधनप्रणमान्द्रमाध्यमावन स्मरणमत्यमिक्षानपरम्परया आयने । उपलम्भस साध्यम्य एव हेन्यलम्भ इति । अनुपलम्भश्च साध्यामाये हेनोरत्वलम्म इति । साध्यसाचनप्रशापदणानम्हानिमी प्रमागमावेणाः भिमती ॥ ६ ॥

અર્થ:—તકંના પ્રત્યે ઉપલંભ અને અનુપલં^{ભ, કેની} રીતે કારણ થાય છે તેનું વર્ણનઃ—

- (૧) વ્યાપ્તિજ્ઞાનકાલમાં, વ્યાપ્તિવિષયકજ્ઞાન એકવાર ઉપલ'ભ અને અનુપલ'ભથી તથાવિધ ક્ષયાપશમ^{ણલશી,} સાક્ષાત્ જ [સ્મરણ–પ્રત્યભિજ્ઞાનની અપેક્ષા વગરજ] ^{ઉત્પત્ન} થાય છે.
- (૨) ફ્વચિત્ [કાઇ આત્મામાં] પહેલા અનેકવાર ઉપલં^લ અને અનુપલંભથી જ કાલાતરે સાધનના ગ્રહેણુ પહેલાં ^{ટ્રેએેલ} સાધ્ય–સાધનના સ્મરણ અને પ્રત્યભિજ્ઞાનની પર'પરાથી ^{તર્ક} ઉત્પન્ન થાય છે

ઉપલ'લના અર્થ'—સાદય (કારણરૂપ)ની સત્તામાં ^{હેલું} [કાર્યરૂપ]ની સત્તા અર્થાત સાધ્ય-સાધનના ગ્રહણરૂપ ^{ઉપ} લ'લ કહેવાય છે.

અનુપલ'લના અર્થ'— સાધ્ય (કારણરૂપ સાધ્યના) ના

तम महमाबनियम । एकमामग्रीमसत्तर्या स्थानग्रीन् पान्यापक्रयोख भिभगानग्रान्ययोभेवति ॥ ५ ॥

જેઓના સહબાવ નિયમ છે નેઓનું કથન-

અર્થ':—મદ (માર્પ) ભાગ (ઉત્પત્તિ કે ત્યિતિ)ને નિયમ તે ' મહબાયનિયમ' આવી લ્યુન્યત્તિને મનમાં સમી સહભાયનિયમન વર્ણન કરે છે કે;

- (૧) એક સામસી પ્રસ્ત= જનક સામગી એક હોવાધી રૂપ અને રસની સાથે જ ઉત્પત્તિ હોઇ રૂપરસના ઉત્પત્તિની અપેક્ષાએ 'સહભાવનિયમ' કહેવાય છે. અહીં ભાષ્યત્વ વ્યાપકત્વ; બન્નેનુ એસ્ઝિક છે.
- (૨) વ્યાપ્ય (ન્યૂનફેશવની) શિશપાત્વ અને લ્યા^{પક} (અધિકદેશવની) છુક્ષત્વના સ્થિતિની અપેક્ષાએ સફબા^વ નિયમ ' છે.

રૂપશિવાય રસની અનુપપત્તિ (અભાવ) હોવાથી, રૂપ^{તા} સત્ત્વમા રસની ઉપપત્તિ (સત્તા) હોવાથી સહભાવિ^{યમ} સિદ્ધ છે.

^{9ક્ષત્}વ શિવાય શિંશપાત્વની, અનુપપત્તિ (અજ્ઞાવ) હેાવા^{શી,} વૃક્ષત્વના સત્ત્વમા શિ શપાત્વની ઉપપદ્ધિ (સત્તા) હેાવા^{થી} આ ખનેના નિયમ−સદભાવનિયમ સિદ્ધ થાય છે (પ+૪૭૩)

क्रमभावनियमस्तु कृत्तिकोदयरोहिण्युद्ययोः पूर्वेत्तरः भाविनोः, कार्यकारणयोश्च धूमवह्त्योभवति ॥ ६ ॥

गष मदमार्शनिषयः एक्ष्यामगीपग्रदया स्तामगीर ष्यत्रपायक्षयाथ विश्वपायक्षा-वयोभेगित् ॥ ५ ॥

જેઓના સહભાગ નિયમ છે તેમાનું કથન-

श्राधी:—मह (मार्च) कार (उत्पत्ति है स्थिति) निषम ते ' सदकायनिषम' नाति व्युत्पत्तिने भनमां राष्ट्र सदकायनियमत्र पर्वात हरे हे हैं:

- (૧) એક સામગી પ્રસ્ત = જનક મામગી એક હોવાથી રૂપ અને રસની માર્ચ જ ઉત્પત્તિ હોઇ રૂપરમના ઉત્પત્તિની અપેક્ષાએ ' મહાભાવનિયમ' કહેવાય છે. અહીં વ્યાપ્યલ વ્યાપકત્વ; બન્નેન એસ્ઝિક છે
- (ર) વ્યાપ્ય (ન્યુન દેશવતી*) શિશપાત્વ અને વ્યાપક (અધિકદેશવતી*) વૃક્ષત્વના સ્થિતિની અપેક્ષાએ સદભવ-નિયમ છે.

રૂપશિવાય રસની અનુપપત્તિ (અભાવ) હેાવાથી, રૂપ^{તા} સત્ત્વમા રસની ઉપપત્તિ (સત્તા) હેાવાથી સદ્દભાવનિયમ સિદ્ધ છે.

વૃક્ષત્ત્ર શિવાય શિંશપાત્વની, અનુપપત્તિ (અબાવ) હેાવાથી, વૃક્ષત્વના સત્ત્વમા શિશપાત્વની ઉપપદ્ધિ (સત્તા) હાવાથી આ બનેના નિયમ-સદ્દમાવનિયમ સિદ્ધ થાય છે (૫+૪૭૩)

क्रमभावनियमस्तु कृत्तिकोदयरोढिण्युद्ययोः पूर्वेत्तरः भाविनोः, कार्यकारणयोश्च धूमवह्न्योभवति ॥ ६ ॥

भगवद्याग्वीतात् याचा विभिन्न महमदामाहे प्राणे महेनः भगदेनाथ प्रतिवेदः ॥ ११ ॥

વિધિર્ધ વિધિશાધક હેત્યુના છ પ્રકારોન અર્થો:— હેર્ડુકોના ગેડાપેલ ડિમિક્પરિષિમાધક્રેકે વ્યાપ્ત હાર્ય કરણ-પ્રયોગર-ઉત્તર-વસ્ત્રગના છેલ્લી છે. રેના છે. અની વિધિષતિર્ધય શબ્દના અર્થને કહે છે કે,

भइ यामहभाश पहारामां के सहद्य आंश ते क विष् इसेवाय है. व्यने के अमहभाश है केन्न तीतु नाम अभव है ते प्रतिपेध इहोवाय है. (१९+४७६)

मतिपेवशतुर्घ पागमावप्रध्वंसाभावान्योऽन्यामारान्यनीः भावभेदात्-यन्निष्टत्तावेव कार्याविर्मावः स प्रागमावायण घटं मति मृत्पिण्डः ॥१२॥

અ થ^ર:—પ્રસ ગયી અગાવની સવ'યા ભાવસ્વરૂપથી ભિદ્યતાને ફપિત કરવા માટે પ્રતિપેધના વિભાગ કરી તેના સ્વરૂપનું વર્લું ન

મતિવેધ=(અભાવ) પ્રાગભાવ-પ્રધ્વ સાભાવ અન્યેાડન્યાલાવ-અત્ય તાભાવના ભેદથી ચાર પ્રકારના છે.

પદાર્થોના અસ્તિત્વમાત્રસ્વીકારમાં સઘળા અભાવાની અપલાપ થવાથી સર્વને, સર્વાત્મક થવાના પ્રસ'ગ દેવ આવે. પ્રાગભાવના અસ્વીકારમાં દ્રવ્ય, નિર્વિકાર બની જાય! તેથી દ્રવ્યના વિકારભૂત ઘટપટ વિ.ના અભાવ થઇ જાય! પ્રદ્યાસાભાવના અસ્વીકારમાં કટક (કેક્યુ) કુંડલ વિ મા અને તપણાના પ્રસ'ગદોષ આવે!

भागाय वास्ता स्ट्रालस्य अस्त विस्तर्भवादी गर्द स्वाकार रहिल्लस्यावर्ग्यस्थलस्याकुः सुद्रदेश, श्राप्तर्थस्य इप्रभावय स्ट्रेसर्थस्य

स्यस्यस्य सम्बद्धाः स्था विद्यालयाः । वया वस्य समित्रास्य स्यास्य ॥ १४ ॥

અર્થ:--અ-સેડન્યામાત્રનું લક્ષામ્=સ્વમાર્વાતરથી (અન્યત્વભાવથી (અન્યના) સ્વમાત્રના વ્યવસ્કેડ; અન્યેડન્યાન ભાવ કરેવાય છે.

જેમકે; પટસ્વબાવથી ઘટસ્વગાવના વ્યવસ્છેદ્દ, ' અન્યાપાદું' અન્યાદન્યાભાવનું ળીજું નામ છે. (૧૪+૪૮૨)

कालत्रयेऽवि नादात्म्यपरिणतिनिष्टत्तिरत्यन्तामातः वर्षा जीवाजोवयोः । सोऽय मितपेनः कथित्रदिकरणाङ्गिक्षामिनः ॥ १५ ॥

અર્ધ.—અત્યંતાભાવનું લક્ષણ=મૃત, ભવિષ્ય, વર્તમાન રૂપ ત્રણ કાલની અપેક્ષાએ પણ જે બન્નેના તાદાત્મ્ય પરિશું તિના (એકત્વપરિશામના) અસાવ, 'અત્યંતાસાવ' કહેવાય છે.

જેમકે, દા. ત. જીવ અને અજીવના અત્ય'તાભાવ (જીવતા-દાત્મ્ય પરિષ્ણુતિનિવૃતિવાળા અજીવ, અજીવતાદાત્મ્ય પરિષ્ણુતિ નિવૃત્તિવાળા જીવ,) વળી વસ્તુના અસ્તિત્વપર્યાય જેમ છે તેમ નાસ્તિત્વપર્યાય છે.

અને રમ, મહભાગી દેવવાથી આ દેવ 'મન્પર' છે. (૨૨૧૪૬૦)

विरुद्धिविदेतः पतिषेत्रमाणकः प्रतिषेश्यस्यभाविरुद्धतः दुरुषाष्यादिमेरेन सप्तयकारः ॥ २४ ॥

અર્થ:— પ્રતિવેધ્યની સાથે વિરુદ્ધ વિધિ હેતુ, પ્રવિવેધન્ સાધક. (૧) પ્રતિવેધ્ય સ્વભાવ વિરુદ્ધ (૨) પ્રતિવેધ્ય વિરુદ્ધ ભાષ્ય (૩) પ્રતિવેધ્ય વિરુદ્ધ કાર્ય (૮) પ્રતિવેધ્ય વિરુદ્ધ કારણ (૫) પ્રતિવેધ્ય વિરુદ્ધ પૃવેશ્વર (૨) પ્રતિવેધ્ય વિરુદ્ધ ઉત્તરગર (૭) પ્રતિવેધ્ય વિરુદ્ધ સહેશ્વર ભેંદ્રથી સાત (૭) પ્રકારના છે.

(२३१४५१)

नास्त्येव सर्वर्थकान्तोऽनेकान्तोवल्लम्बादिति प्रतियेध्यम्य यस्स्वभावस्तर्वर्थकान्तत्वं तेन साक्षाद्विकद्वो विधिहेतुः ॥२४॥ अतिषेध्य स्वलाव विरुद्धापक्ष लाङ्ग्य विधि

હેતુનું કથન-

અર્થ:— સર્વથા એકાંત સ્વરૂપવાળી વસ્તુ નથી, અને કાંતના ઉપલંભ (પ્રાપ્તિ) હાવાથી, આ પ્રમાણે અહીં સર્વથા એકાંતરૂપ પ્રતિપેધ્યના જે સ્વભાવ-સર્વથા એકાન્તત્વ છે. તેની સાથે સાક્ષાદ વિરુદ્ધ કથંચિત્ સદ્દ અસદ આદિ આત્મ- કત્વ સ્વરૂપવાળા અનેકાતના ઉપલભરૂપ વિધિરૂપહેતુ જાણવા. (૨૪+૪૯૨)

नास्य नवतत्त्वनिश्चयस्तत्संशयादिति प्रतिपेध्यस्य नव-तत्त्वनिश्चयस्य विरुद्धेनानिश्चयेन व्याप्य: ॥ २५ ॥

पज्योगित पाध्यविक्यामेग्वकार्यस्यामन्त्रक्रिक्यो नि पेपहेत् । भय्यस्मिन नीते क्ष्यमिष्ट्रीकोमाभागदिति माः ध्यविकद्युगकार्यान्यस्थान्यस्था मर्ग यस्यनेकान्यक्रमेताः स्वस्यभागन्यस्मादिति मान्यविकद्यस्यमाणन्यलियः॥३४॥

વિધિસાધક વિરુદ્ધ અનુપલબ્ધિરૂપ હેતુનાં દર્શતા

અર્ધ:—(૧) મા લ્યમ્નિનાં રાગના અતિગય છે, અત્ય ગ્યના લ્યાપારના સિદ્ધનાની અનુપલબ્ધિ દેવાથી. આ પ્રમૃષ્ટ્ અની' સાધ્યવિરુદ્ધ આરાગ્યધાર્ય લ્યાપારની અનુપલબ્ધિર્ય નિયેષદેનુ, તાલ્વી.

(૨) આ ઇવમાં કઇ છે. ઇઇ સંયાગના અસાવ હોવાથી. આ પ્રમાણે અદ્ધી સાધ્યવિરુદ્ધ સુખકારણની અનુપક્ષિય્ય્ય હેતુ, જાણવા,

(૩) મઘળી વસ્તુ, અનેકાંત સ્વભાવવાળી છે, એકાંત સ્વભાવની અનુપલબ્ધિ હાવાથી, આ પ્રમાણે અદ્યું સાધ્યવિરુદ્ધ સ્વભાવની અનુપલબ્ધિરૂપ હેતુ, જાણવા, (૩૪+૫૦૨)

अस्त्यत्र छ।या भीष्ययानुपलन्धेरिति साध्यविरुद्धतापः न्यापकानुपलन्धिः । अस्त्यस्य पिध्याज्ञानं सम्याद्र्शनानुः पलन्धेरिति साध्यविरुद्धसम्यग्ज्ञानसहचरानुपलन्धिः ॥३५॥

અથ[િ]:— (૪) અહીં છાયા છે, ઉષ્ણતાની અનુપંલિષ્ધિ

	•		ţ
•		m	
r			
1			

વાય છે. તેની ઉત્પત્તિના પ્રકાર કહે છે કે, 'તે આ પ્રમાણેંગ વર્ણન અને ધૂમની, ગ્લેક્લાર કે અનેક્લાર ઉપલંભ અને અનુપલંભથી તકે ઢારા વ્યાપ્તિને ઘૂડળ કરનારા પુરુષ, કદાચ, રે પર્વત વિ. ની પાસે આવીને ત્યાં (પર્વત આદિમાં) અવિ-ચિછ્ડા-અખંડ ધૂમની કેલ્ફોને એતા ' જે જે ધૂમવાળા તે તે અગ્લિવાળા ' આવી વ્યાપ્તિને સમુજ્યુ કરનારા, 'પર્વત અગ્લિ વાળા ' છે એમ પ્રતીતિ કરે છે. આ જ આવાર્ષે વર્ણને વિશિષ્ટ પર્વત્રાન જ સ્લાર્થ (સ્વગત વ્યાપ્તાહ વિનાશ સમર્થ હોવાથી) અનુમાન કહેવાય છે. (૩૬+૫૦૪)

वचनमापेक्षं विशिष्टताचनात्माध्यनिक्रानं परार्थम् उप-चाराद्वचनमपि परार्थम् ॥ ३७ ॥

પરાર્થ અનુમાનનું સ્વરૂપ

અર્થ'— પાતે નિર્શિત કરેલ અનુમાન, બીજાના તરફ પ્રતિએાધ કરવા માટે વચન વગર અસંભવિત હાઇ વચનની અપેક્ષાવાળુ, જે નિશ્ચિત વ્યાપ્તિવાળા (વિશિષ્ટ) સાધનજન્ય, સાધ્ય વિજ્ઞાન તે (પરગત વ્યામાહ વિનાશ સમર્થ હાઇ) 'પરાર્થ અનુમાન' કહેવાય છે.

વળી ઉપચારથી (કારણમાં કાર્યના ઉપચારથી) વચન પણ પરાર્થ અનુમાન તરીકે કહેવાય છે. (૩૭+૫૦૫)

वचनश्च मितज्ञाहेत्वात्मकम् । मन्दमितमाश्रित्य तृदाहर-णोपनयनिगमनान्यपि ॥ ३८॥

હેતુવચનનું લક્ષણ<u>-</u>

અર્થ:— તથાપપત્તિ (અન્વય) અને અન્યથાનુપપત્તિ (વ્યતિરેક) થી (પંચમી વિબક્તિ અન્ત=નૃતીયા વિબક્તિ અંત-વાળા) હેતુમતિપાદક શબ્દપયાગ 'હેતુ વચન ' કહેવાય છે.

દા ત. જેમકે તથન-વર્ણન હાયે છતે જ ધૂમની ઉપપત્તિ (સત્તા) હાવાથી, અને વધુનિના અસાવમાં ધૂમની અન્યથાઇ પપત્તિ (અભાવ) હાવાથી.

વળી એક સાધ્ય હાયે છતે ળ'નેના (તથાપપત્તિ-અન્ય-યાનુ પપત્તિના) પ્રયાગ આવશ્યક નથી. અર્થાત્ એક સાધ્યમાં બે પ્રકારના પ્રયાગની નિષ્ફ્લતા છે. કેમકે, તથાપપત્તિ કે અન્યથાનુપપત્તિથી જ (એક પ્રકારના કાઇ એક પ્રયાગથી) સાધ્યની સિદ્ધિ થાય છે. (૪૦+૫૦૮)

ह्यान्तवोधकशन्द्रपयोग उदाहरणम् साधम्वतो वैधम्यतो वा न्यासिस्मरणस्थानं द्यांतः यथा महानसादिहेदादिश्च ॥४१॥

મ'દમતિની અપેક્ષાએ આવશ્યક ઉદાહરણ વચનતું નિરૂપણ્–

અશ⁶,— દેષ્ટાંત પ્રતિપાદક વચન ' ઉદાહરલ ' કહેવાય છે. તે દેષ્ટાંત એ પ્રકારનું છે (૧) સાધર્મ્ય દેષ્ટાંત (૨) વૈધર્મ્ય દેષ્ટાંત. દેષ્ટાંત=જો કે વ્યાપ્તિ એ પ્રકારની છે (૧) અન્તર્વ્યાપ્તિ (૨) બહિર્વ્યાપ્તિ (૧) પક્ષમાં જ સાધ્યની સાથે સાધનની વ્યાપ્તિ ' અન્તર્વ્યાપ્તિ ' કહેવાય છે. (૨) પક્ષની બહાર દેષ્ટાંત આદિમા સાધ્યની સાથે સાધનની વ્યાપ્તિ ' બહિર્વ્યાપ્તિ ' કહે-

પછી કહેવાય છે. આવા નિયમ દાઇ અન્વય વ્યાપ્તિમાં હેવુંના પહેલાં નિર્દેશ છે અને પછીથી સાધ્યના નિર્દેશ છે)

વ્યત્તિરેકવ્યાપ્તિમાં સાધ્યાભાવના પહેલાં નિર્દેશ છે અને પછી હેતુ અભાવના નિર્દેશ છે. માટે અન્વયત્રાપ્તિમાં ધૂમ વ્યાપ્ય છે અને વર્ધનિ વ્યાપક છે. નયારે વ્યતિરેક વ્યાપ્તિમાં વર્ધનિ અભાવ વ્યાપ્ય છે અને ધૂમાભાવ વ્યાપક છે. (૪૧+૫૦૯)

दृशन्तप्रदर्शितसाधनस्य माध्यधर्मिण्युवसंहारवननं उप-नयः । यथा तथा चायमिति ॥ ४२ ॥

અર્થ:— દર્શાતમાં પ્રદર્શિત સાધનનું (સાધ્યવ્યાપ્ય હેતુનું) સાધ્યના ધર્મિમાં-પક્ષમાં ઉપસંદ્વાર વચન 'ઉપનય' કહેવાય છે. દા. ત. જેમકે, મહાનમ, વર્લ્લન્યાપ્ય ધૂમ વાળા છે. તેમ આ પર્વત, વર્લ્લન્યાપ્ય ધૂમવાળા છે. (૪૨+૫૧૦)

साध्यधर्मस्य धर्मिण्युवसंहारवचनं निगमनम् । यथा तस्मात्तयेति ॥४१॥ इति सद्धेतुनिरूवणम् ॥

દાર્ષા તિકમાં હેતુની યાજના બાદ જે આકાંક્ષા-વાળા છે તેના તરફ નિગમનની આવશ્યકતા હાઇ નિગમનના સ્વરૂપતું વર્ણન—

અર્થ:-સાધ્યધર્મર્ય વહ્નિ આદિતું સાધ્યધર્મનાધર્મી રૂપ પર્વત આદિમા જે વચનથી ઉપસંહાર થાય છે તે ઉપસંહાર વચન 'નિગમન' કહેનાય છે.

आभासनिरूपणः पश्चमः किरणः

असिद्धविरुद्धानकान्तिकारायो हेत्वामामाः ॥ ? ॥

અર્થ:— અસિલ-વિરુત-અનેકાતિક એમ ત્રણ હેલું આશાસ કહેવાય છે. હિત્વાબામ=ત્રે કે હેતુનું સ્વરૂપ નિશ્ચિત વ્યાપ્તિમત્ત્વ છે છતા તે સ્વરૂપના અપ્રનીતિ-વિષયાંમ-સંદેષ્ઠ કારા અને પંચમી વિબક્તિ અન્ત કારા હેતુની માફક આબાસ વાળા હોઇ અસિલ-વિરુલ-અનેકાંતિકરૂપ હેતુઓ હેતુ આબામ –૬૦૮ હેતુઓ કહેવાય છે. આ દુષ્ટ હેતુઓ ત્રણ છે. વધારે નથી. તમામ ૬૦૮ હેતુઓના આ ત્રણમા જ સમાવેશ છે.

(૧+૫૧૨)

हेतुस्वरूपापतीतिष्रयुक्तापतीतच्याप्तिको हेतुरसिद्धः ॥२॥ असिद्धनाभङ हेत्यासासनुः सक्षणु—

અશ^c:— અસિદ્ધ=હેતુના સ્વરૂપની અપ્રતીતિજન્ય અપ્ર-તીતવ્યાપ્તિવાળા હેતુ 'અસિદ્ધ' કહેવાય છે. અર્થાત્ અસિદ્ધિ નામક દેાષથી ૬ષ્ટ હેતુ કહેવાય છે પક્ષ-ધર્મીમાં હેતુનું અસત્ત્વ (નહીં રહેલુ) તે અસિદ્ધિ દેાષ કહેવાય છે. તે દેાષથી યુક્ત હેતુ અસિદ્ધ કહેવાય છે] (૨+૫૧૩)

मिषात्रनगः म म द्रगाम इति ॥ १६ ॥ लक्षेत्राञ्चल स्वरूप---

અર્ધ:—જે બંનેની ત્યાપ્તિ નથી. ત્યાં કૈંગલ આકાર માત્રથી તર્ક રૂપે જે બાનિત માત્ર ને 'ત્યમેમામ ' કહેતાય છે. દા ત. જેમકે, જે જે મિત્રાતનય, તે ને ક્યામ છે અની 'તે શ્યામ છે, મિત્રાતનય હોવાથી ' ગઢી સ્વામત્ર મિત્રાતનયત્વની વસ્તુતઃ ત્યાપ્તિ નથી કેમકે લ્યામિયાનન, પણ મિત્રાતનય સંભવે છે. (૧૬+પરછ)

तुरुपे वस्तुःपेषपस्य, एकस्मित्र तुन्यतायाः पत्यभि-शानं पत्यभिज्ञाभासः यथा तदेवीपविनति एकस्मित्र परे तेन सद्यपिति शानम् अननुमृते तदिनि वृद्धिम्मगणामामः यथाऽननुमृतशुक्तरूपस्य तन्छक्तं रूपमिति युद्धिः ॥१७॥

પ્રત્યભિજ્ઞાભાસ અને સ્મરણાભાસનું વર્ણ^તન-, પ્રત્યભિજ્ઞાભાસનું વર્ણુન—

અર્થ:—તિર્ધક્સામાન્યવિષયક પ્રત્યભિજ્ઞા, અને ઉર્ધ્વતા સામાન્ય વિષયક પ્રત્યભિજ્ઞા, એમ પ્રત્યભિજ્ઞાના બે પ્રકારા છે.

તિર્યંક્સામાન્ય સ'ળ'ધિત સમાન વસ્તુમાં ઉધ્વ'તાસામાન્યા વલ'બિ એકતાનુ પ્રત્યભિજ્ઞાન ' પ્રત્યભિજ્ઞાનાભાસ ' કહેવાય છે.

(૧) જેમકે, ઔષધ અને વ્યક્તિના મધ્યમાંથી તિર્ધક્ સામાન્યયુક્ત, બીજાના સરખું એમ વક્તવ્ય એક ઔષધમાં

भयं निन्नो रागी वसनुत्राहेवहत्त्राहित्वत्र हेवद्ते रागि-स्वस्य संदिग्वतया संदिग्वसाध्यधर्मा । अयं नक्ता रागि-स्वार्मववदिति संदिग्वसाधनधर्मा । अयं न सर्वज्ञो रागि-त्रान्मुनिवदिनि दृष्टांवेऽनवंज्ञत्यारागिन्वयोः मन्दिग्वत्यात्म-न्दिग्वोभयधर्मा ॥ २२ ॥

સંદિગ્ધસાધ્ય-સાધનનદુભયરૂપ સાધ+ર્ય દર્શતા ભાસનું વર્ણન—

અર્થ:—(૪) ' આ ચેત્ર, રાગી છે વક્તા હાવાથી. જેમકે, દેવદત્ત. અહીં દેવદત્તમાં રાગિપણાના સંદેષ ^{હાઇ} દેવદત્તરૂપ દેશંત, સંદિગ્ધસાધ્ય ધર્માવાળું છે.

- (૫) ' આ વક્તા છે, રાગી હાવાથી,' જેમકે; મૈત્ર. અહીં મૈત્રમાં ઉક્તહેતુર્પ રાગિત્વના સ'દેહ હાઇ મૈત્રરૂપ દરાંત સંદિ-ગ્ધસાધનધર્મવાળું હાઇ દર્શાતાશાસ કહેવાય છે.
- (६) ' આ સર્વ જ્ઞનથી, રાગી હોવાથી, જેમકે; વિશિષ્ટ મુનિ. અહીં વિશિષ્ટમુનિર્ષ દેશાંતમાં અસર્વજ્ઞત્વરૂપ સાધ્ય-ધર્મના અને રાગિત્વરૂપ સાધનધર્મના સંદેહ હોવાથી વિશિ-ષ્ટમુનિર્પ દેષ્ટ'ત, સંદિગ્ધસાધ્યસાધનરૂપ હસચધર્મવાળું હોઈ દેશાંતાલાસ કહેવાય છે. (૨૨+૫૩૩)

चैत्रोऽयं रागी नक्तृत्वान्मेन्नविद्वि दृष्टांते साध्यहेत्रो-स्तन्तेऽपि यो या वक्ता स स रागादिमानिति व्याप्त्यसि-ध्ध्याऽनन्वयः ॥ २३ ॥

भगं निषो रागी वनन्नादेनद्त्ताहित्यव दैवदेत्ते रागि-त्वस्य गेदिरवत्या गेहिरनगाःयथणी। अयं वस्ता समि-त्वात्मैनवदिति गेहिरवताधनधर्मा। अयं न सर्वज्ञो रागि-त्वात्मृनिवदिति हर्गोवेऽपर्वज्ञत्वासामित्ययोः सन्दिरवन्नात्स-त्विरयोभयधर्मा॥ २२॥

સંદિગ્ધસાધ્ય-સાધનન્તદુભયરૂપ સાધ્યમ્ય દર્શાતા ભાસનું વર્ણન—

અર્થ:—(૪) ' આ ચેત્ર, સગી છે વક્તા દ્વાવાથી. જેમકે, દેવદત્ત. અહીં દેવદત્તમાં રાગિપણાના સંદેક ^{દ્વાઇ} દેવદત્તરૂપ દર્શત, સંદિગ્ધસા^દય ધર્મવાળું છે.

- (૫) ' આ વક્તા છે, રાગી હોવાથી.' જેમકે; મૈત્ર. અહીં મંત્રમાં ઉક્તહેતુરૂપ રાગિત્વના સ'દેહ હાઇ મૈત્રરૂપ દર્શત સં^{દિ} ગ્ધસાધનધર્મવાળું હાઇ દર્શતાસાસ કહેવાય છે.
- (६) ' આ સર્વ' રાનથી, રાગી હાવાથી, જેમકે; વિશિષ્ટ મુનિ. અહીં વિશિષ્ટમુનિર્પ દેશંતમાં અસર્વ રાત્વરૂપ સાધ્ય-ધર્મ'ના અને રાગિત્વરૂપ સાધનધર્મ'ના સંદેહ હોવાથી વિશિ-ષ્ટમુનિર્પ દેષ્ટ'ત, સંદિગ્ધસાધ્યસાધનરૂપ ઉભયધર્મ'વાળું હોઈ દેશંતાભાસ કહેવાય છે. (૨૨+૫૩૭)

चैत्रोऽयं रागी त्रवतृत्वान्मैत्रविद्वि दृष्टांते साध्यहेत्रो-स्सच्चेऽपि यो या ववता स स रागादिमानिति व्याप्यसि-ध्ध्याऽनव्ययः ॥ २३ ॥ न्धम्येद्रच्दांताभागोऽति नयन्धः, असिद्रमाध्यमावनीः भयन्यतिरेक्कसेद्रियमाध्यसाधनो भयन्यतिरेकामदर्शितन्यतिरे कविष्मीतन्यतिरेकमेदात् ॥ २५ ॥

વૈધર્મ્ય દુષ્ટાંતાબાસના વિભાગ-

श्रधः -- वेधम्यं दृष्टान्ताकास पण, अभिद्धेसाध्यव्यति रेड, असिद्धेसाधनव्यतिरेड, असिद्धः अयव्यतिरेड, अदिविधः साध्यव्यतिरेड, संहित्ध्याधनव्यतिरेड, अदिवैधः अवयव्यतिरेड, अव्यतिरेड, अप्रदर्शितव्यतिरेड, विषश्तिव्यतिरेडना लेड्यी नव (८) प्रहारना छे. (२५+५३६)

अनुमानं भ्रमः, प्रमाणत्नाद्यो भ्रमो न भनति स न भवति पमाणं यथा स्वष्नज्ञानमिति दृष्टांतः, स्वष्नज्ञाने भ्रमस्विनवृत्त्यसिष्ट्या असिद्धमाध्यव्यतिरेकः । निर्विष्टपर्क प्रत्यक्षं प्रमाणत्वात् यस्त्र प्रत्यक्षे न तत्त्रमाणं यथानुमानमि-त्यत्रानुमानेऽप्रमाणत्वासिष्ट्याऽसिद्धसाधनव्यतिरेकः ॥२६॥

અસિદ્ધસાધ્યવ્યતિરેક—અસિદ્ધસાધનવ્યતિરેકનું વર્ણુન–

અર્થ:-(૧) ' અનુમાન ભ્રમ છે, પ્રમાણ હોવાથી ' જે ભ્રમ નથી તે પ્રમાણ નથી. જેમકે, સ્વપ્નજ્ઞાન. અહીં સ્વપ્નજ્ઞાનમાં ભ્રમત્વરૂપ સાદયના અભાવ-અભિદ્ધ-પ્રવીત હોઈ સ્વપ્નજ્ઞાનરૂપ દ્રષ્ટાંત, અસિદ્ધ (અપ્રતીત) સાધ્યના વ્યતિરેક (અભાવ)વાળું કહેવાય છે.

विषयंद्रष्टांताभामोऽा न्यांविषः, असिद्रमान्यमापती-भयन्यतिरेयःसंदिग्ययाध्यसापनीसयन्यतिरेकामद्रशितन्यतिरे-कविषरीतन्यतिरेकमेदान् ॥ २५ ॥

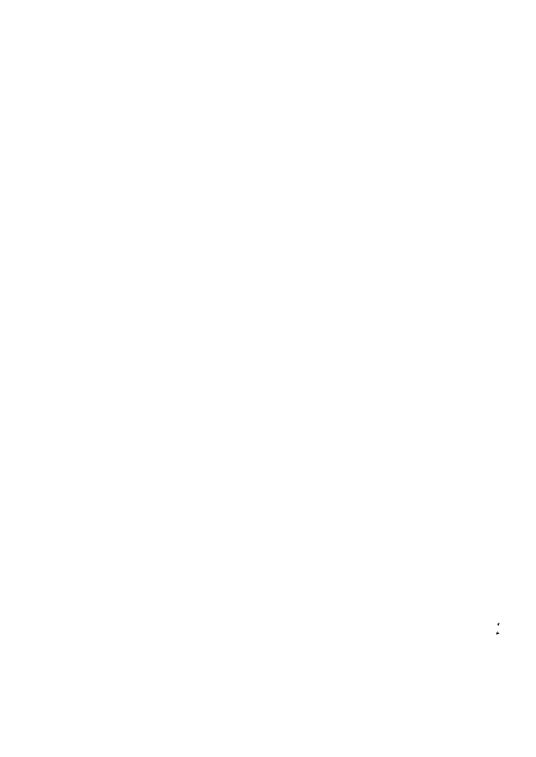
વૈધ+ર્ય દુર્શનાબારાના વિભાગ-

अर्थः— वैधभ्यं दहान्ताआस पण, अमिर्द्धसाध्यव्यतिः रेड, असिर्द्धशाधनव्यतिरेड, अन्दिद्धः अयव्यतिरेड, अर्दिव्धः साध्यव्यतिरेड, संदिव्धसाधनव्यतिरेड, संदिव्धः अयव्यतिरेड, अव्यतिरेड, अप्रदर्शितव्यतिरेड, विधरीतव्यतिरेडना केड्शी नव (८) प्रहारना हो. (२५+५३६)

अनुमानं भ्रमः, प्रमाणत्वायो भ्रमो न भवति स न भवति प्रमाणं यथा स्वप्नद्वानिमिति दृष्टांतः, स्वप्नद्वाने भ्रमत्वनिष्ट्रत्यसिध्ध्या असिद्धमाध्यव्यतिरेकः । निर्विष्ट्यकं प्रत्यक्षं प्रमाणत्वात् यस्र प्रत्यक्षे न तत्वमाणं यथानुमानिम-त्यत्रानुमानेऽप्रमाणत्वासिध्ध्याऽसिद्धसाधनव्यतिरेकः ॥२६॥

અસિદ્ધસાધ્ય૦૫તિરેક–અસિદ્ધસાધન૦૫તિરેક્તું વર્ણુન–

અર્થ:-(૧) ' અનુમાન ભ્રમ છે, પ્રમાણ હાવાથી ' જે ભ્રમ નથી તે પ્રમાણ નથી. જેમકે, સ્વપ્તગ્ઞાન. અહીં સ્વપ્તગ્ઞાનમાં ભ્રમત્વરૂપ સાધ્યના અભાવ-અસિદ્ધ-પ્રતીત હોઈ સ્વપ્તગ્ઞાનરૂપ દર્શાંત, અસિદ્ધ (અપ્રતીત) સાધ્યના વ્યતિરેક (અભાવ)વાળું કહેવાય છે.

સંદિગ્ધસાધ્યન્યતિરે ક્ર—સંદિગ્ધસાયનવ્યતિરેક-સંદિગ્ધઉપયુગ્ધતિરેકનું વર્ણન-

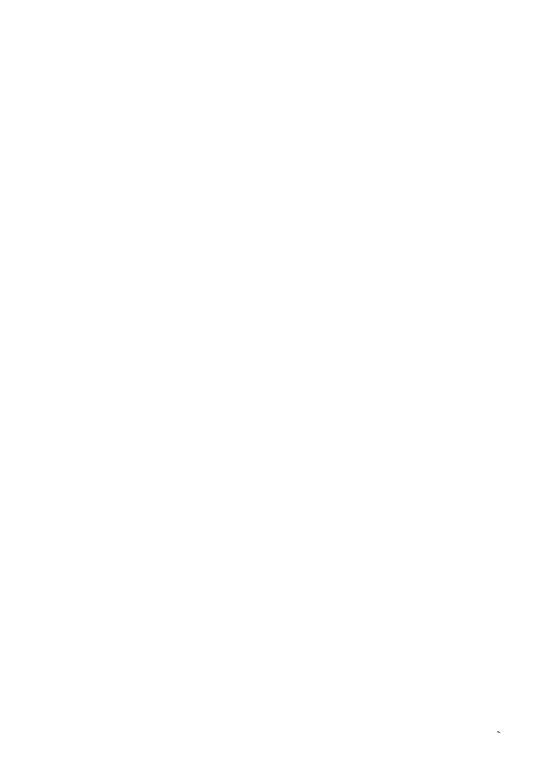
भिष्यः—(४) प्रिया, भ्यमवीम छ, अवृष्णित (नित्य) भेषान गरी छेप्यानी, के अभवीम न्यो, ने नित्य भेजनवारी न्यो रेमने, शुद्धः

અહીં શુક્રર્ષ ક્ષ્યાંતમા, અમર્વગત્વરૂપ નાધ્યના અજ્ઞાવરૂપ સર્વગપત્રાના ન દેવ દાવાથી શુક્રરૂપ સ્થાવ, સદિગ્ધાધ્ય વ્યતિરેકવાળું છે.

- (૫) ' ચેંગ, અગાદા વચનવાળા છે, રાગી દે વાગી, જે અગાદાવચનવાળા નથી તે રાગી નથી જેમકે: તશામત (હુંદ્ર) અહીં તથાગતર્પ ક્ષાંતમાં રાગિત્રરૂપ નાધનના ચમાવર્પ અરાગિપત્રાના સંશય દેશવાથી તથાગતર્પ દ્રષ્ટાંત, મંદિગ્ધ સાધનવ્યતિરેકવાળું છે.
- (६) ' આ ખુધ સર્વ ત નથી. રાગી હેવાથી. જે અમર્વ ત નથી તે રાગી નથી જેમકે ભુદ્ર અદ્રી ખુદ્ધરૂપ દેણતમાં અસર્વ ત્રત્વાભાવરૂપ સાધ્યાભાવના અને રાગિત્વાભાવરૂપ સાધના-ભાવના સંશય હોવાથી, ખુદ્ધરૂપ દેશાંત, સંદિગ્ધસાધ્યસાધન હિલયગ્યતિરેકવાળુ છે. (૨૮+૫૩૯)

चैत्रोऽयमरागी, वक्तत्वाद्यन्तैवं तन्तैवं यथा पापाणश-फल्लमिति दृष्टांते साध्यसाधनोभयव्यतिरेकस्य सन्देऽपि च्याप्त्या व्यतिरेकासिध्येरव्यतिरेकः ॥ २९ ॥

અવ્યતિરેક વૈધમ્ય દર્શતાભાસનું વર્ણન— અર્થ:–(७) 'આ ચૈત્ર, અરાગી છે, વક્તા હાવાથી, જે અરાગી

એટલે પહેલા મામનાખાય દરમોની પછી માધ્યાભાય કર્માં^{ત્રેક} લેલ્ક સમનરૂપ દર્શાલ, વિપરીલનનિષ્ટેશ્યળ નિર્ણ કરાંનાઅસ્ટ કહેલ છે. (344પર્ય)

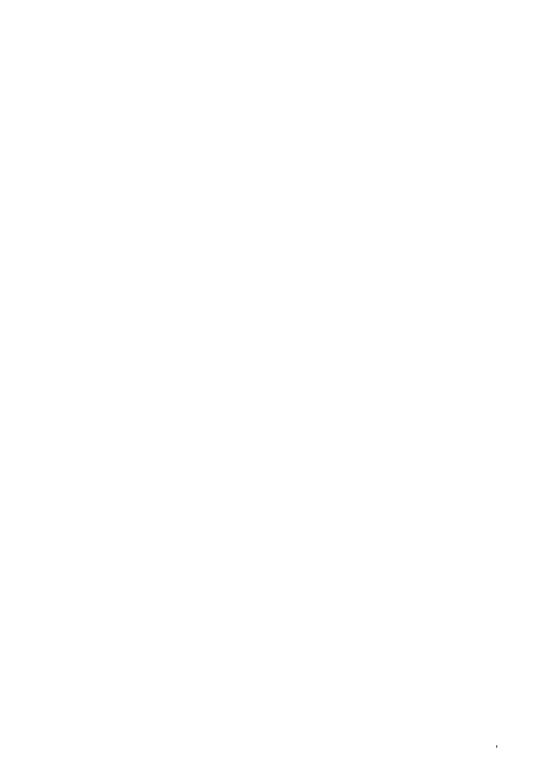
पर्यंती पह्लिमान भूमान यो भूमरान म तह्लिमान यथा महानमं बह्निमांश पर्यंती भूमरामहानमं वेन्यूरमंहरणे स्पनसभावः ॥ ३१ ॥

ઉપનયાભાસનું વર્ણ^દન—

અર્થ:— દાત જેમકે, 'પર્યંત, વડ્નિવાળા છે, પૃત્ર હાવાથી, જે પૃત્રવાન્ છે તે વડ્નિમાન્ છે જેમકે, મહાનસ લઘા ચાયમ્ વડ્નિવાળા પર્વંત. અથવા પૃત્રવાળું મહાનસ જો કે; સાધ્યના ધર્મી માં હેતુના ક્યનરૂપ ઉપસંદાર, 'ઉપનય' કહેવાય છે. પરંતુ બ્રાંતિથી વડન આદિરૂપ સાધ્યના ક્યનરૂપ ઉપસંદાર સાધ્યધર્મી રૂપ પર્વંત આદિમાં કરવા 'ઉપનયાલાસ' કહેવાય છે. અથવા તેવી રીતે પૃત્ર આદિ હેતુના સાધ્યધર્મી ભિન્ન મહાનસ આદિમાં ઉપસંદાર કરવામાં 'ઉપનયાલાસ' જાણવા.

तत्रैव तस्माद् धूमवान् पर्वती वर्दानसम्महानसमिति निग-मने निगमनाभाम इति दिक् । इत्याभासनिरूपणं समाप्तश्चा-नुमानम् ॥ ३२ ॥

નિગમનાભાસનું વર્ણુ'ન— અર્થ' —કા. ત. જેમકે, 'પર્વત, વર્લ્ફનિવાળા છે, ધૂમ

भाविष्ठ अभीनेत्रांचना अन्तरपुष शक्तिसाने। 'अन्द्र' रहेताय है (१३५४)

वननुषुगदीपाभपाधास्य याषाध्यीपाषाध्ये ॥ ५ ॥

અર્થ — રાજની યયાર્થના અને અયયાર્થતા, વક્ષ્યત્ર (પુરુષના) કરુણ રાષ્ટ્રિ ગુલે અને દ્વેવ આપે દેવાંથી ઉપય યાય છે. અચીત વક્ષ્યાના કર્યાદિ પુષ્ણિય શબ્દની યયાર્થતા અને વક્ષ્યાના દેવાદિદેખેથી શબ્દની અયયાર્થતા જાપ્^ત (પ્રપાદ

सोऽयं शब्दो वर्णपदनात्त्रपरमेण विनिनः । भाषाव-र्गणात्मकपरमाण्यास्वयो मूर्तिमानकास्यद्विणः । घटादिणः दायबटकवर्णानामपि प्रत्येकमध्यस्वमेत । तत्त्व्यस्ययेऽयितारः गमनात् ॥ ६ ॥

રાષ્દ્રનું વિવાજન-

અ**થ**:—પૂર્વેક્તિસ્વર્યમાળે આ શહદ, વર્તુ-પદવાક્યર્ય^{થી} ત્રણ પ્રકારના છે.

(૧) વર્ણ રૂપ શખ્દ-આઠપકારની વર્ગ ભાગો પૈકી ભાષાને ચોગ્ય વર્ગ ભારા પરમાણુઓથી આરંભેલ (જન્ય) જે મૃર્તિ માન (રૂપી) અકાર આદિ અથરા, તે વર્ણ કહેવાય છે. એવંચ ઘટ આદિ સમુદાયમાં વર્તાતા પ્રત્યેક વર્ણો, અર્થવાળી છે કેમકે તેના વ્યત્યયમાં (ઉલ્ટાવવામાં) ખીજા અર્થને પામે છે. જેમકે; 'સાક્ષરા' રૂપ સમુદાયના વ્યત્યય કરવામાં અવે તો 'રાક્ષસા' એવા બીજો અર્થ શઇ જાય છે (દ+પપ્રદે

સગ્નગરી અમન્યત શબ્દ, પ્રમાણતમક અને છે મડે પારેલા મલ્યબંગીના સ્વરૂપનુ વર્ણન કરાય છે. અનેકાંવરન (અનંત્રધમાં વિશિષ્ડ) પહાર્થમાં વિધિ દારા પ્રવાલી આ શબ્દને પર્કે જ્યારે સપ્તાગગીને અન્ય કે ત્યારે જ આ શબ્દને પર્કે અર્થ પ્રકાશકપણ હોઇ પ્રમાણપણ છે. જે હે વહે છે ઇત્યાદિ લીકિક વાકપાનું નિવડ અર્થ પ્રકાશકપણ જ હેઇ હોકની અપેલાગે પ્રમાણખા (લક્રવિત નત્પ્રકાશકત્વરૂપ લોકો પ્રમાણપણ) હોવા છતાં વાસ્તવિક પ્રમાણપણ નથી; હેમકે સપ્તાબંગીને અનુત્રવાપણ નહીં હોઇ પૂર્ણ અર્થત્ર પ્રકાશક પણ નથી.

तत्र प्रशानुगुणभेक्षचिविशेष्यकानिरुद्धविनिषेत्रात्मः कथर्ममकारकवोधजनकम्प्तत्राव्यवगोप्तत्मग्रुद्धायस्वं सप्तभक्षीत्वप् ॥ १० ॥

સપ્તભ'ગીનું લક્ષણ—

અર્થ:— પ્રશ્નકારના પ્રશ્નના જ્ઞાનથી જન્ય, એકધર્મી (વસ્તુ)ને ઉદ્દેશીને અર્થાત્ એક વસ્તુમાં અવિરુદ્ધ (દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલભાવની અપેક્ષાએ અવિરુદ્ધ) વિધિ (સત્ત્વ) નિષેધ (અસત્ત્વ) રૂપધર્મ પ્રકારવાળા એાધના જનક સાત વાક્યોના પર્યોપ્ત સમુદાય 'સપ્તભ'ગી 'કહેવાય છે. (૧૦+૫૫૩)

वाक्यानि च स्यादस्त्येत्र घटः, स्यान्नास्त्येव घटः, स्यादस्ति नास्ति च घटः, स्यादवक्तव्य एव, स्यादि

વસ્તુધર્મ છે. જેનાથી સર્વપદાર્થીનુ પરસ્પર સાંકર્ય ફર થાય છે

- (3) કમઅર્પિત ઉભયમ્=ક્રમ અર્પિત સત્ત્વઅસત્ત્વર્ષ ઉભયધર્મો જો કમાર્પિત સદ્ અસદ્ ઉભયત્વ ન માનવામા આવે તા કમગી સદ્દઅસત્ત્વવિકલપશાબ્દગ્યવદારના વિદાધ થાય!
- (૪) કથંચિત્ અવક્તવ્યત્વમ્≕એકી સાથે વિધિનિષેધર્^{પે} અવક્તવ્યત્વરૂપ ધર્મ (નહુઅપિંત અવક્તવ્યત્વરૂપ ધર્મ).
- (પ) કથંચિત્ સત્ત્વ વિશિષ્ટ અવક્તવ્યત્વમ્≕ક્રમની અપેશાએ મત્ત્વવિશિષ્ટ સ≼ (અક્રમ)ની અપેક્ષાએ અવક્તવ્યત્વ રૂપ ધર્મ.
- (ર) કથ'ચિત અસત્ત્વ વિશિષ્ટ અવક્તઅત્વમ=કમની અપૈસાએ અસત્ત્વવિશિષ્ટ સદ્ધ (અક્રમ)ની અપૈસાએ અવક્ત-લ્યત્વ ધર્મ.
- (୬) ૧મ વિત ઉગય વિશિષ્ટ અવક્રનવ્યત્વમ=કમની અપે જ્યાંને સત્ત્વ લગતવરૂપઉગયત્વિગિષ્ટ સહાર્ષિત અવક્રનવ્યત્વરૂપ ૧મે. (૧૩+૫૫૬)

तत्र पर्यने महि सन्तरम्य प्रवानतया मानं, द्वितियेदः सन्दरम् पान्तरमेन, नृतीये समाधितमस्यामस्ययाश्रत्भेदनक्तम्य-त्वस्यः पश्चमे सन्धितिष्टायस्याप्यस्यः पर्नेद्रसम्बन्धितन्त्रस्यः स्वत्यस्य स्वापेन त समाधितस्यामस्यविद्यान्त्रस्य । सन्दर्शस्य स्वत्यस्य स्वतिक्षेत्रं स्वतिकः ॥ १४ ॥

કथं थित् सत्त्व अने इथं थित् असत्त्व धर्मं नी अपेक्षां के संअपित सत्त्व असत्त्वर्थ धर्मं, लिन्न छे, हेमहे, लेम प्रत्येष्ठ धंडार आहि वर्णुं नी अपेक्षां छे धटपंढ लिन्न छे तेम अहीं समञ्ज्ञं. ले धंडार आहिना उद्यारखुंथी ज घट पहा थंनी उपस्थित मानवामां आवे ते। आंडीना वर्णुं नी निरधं कता थंडे लय ! अथी ज प्रत्येष्ठ डेसुमनी अपेक्षां मासाने। क्ष्यं थित् लेह सर्वानुक्षव सिद्ध छे. तेवी ज रीते सत्त्व-असत्व तद्दलयनी अपेक्षां सहार्यित अवक्त्तव्य धर्मं, लिन्न छे. अवक्तव्य केटेहे सहअपित (अडी साथे) अस्तित्व नास्ति त्वनी सर्वं था इद्धेवानी अश्वक्षयता. (१५४५४८)

इयं सप्तमती सकलादेशविकलादेशाभ्यां द्विषा, तत्रैक-धर्मविषयकवोधजनकं सद्यीगपयेनामेदरस्याऽमेदोपनारेण वा वत्तद्धर्मामन्नानेकयावद्धर्मात्मकपदार्थवोधजनकवावयं सकल् द्वादेशः ॥ १६ ॥

સપ્તભંગી વિભાગ—

અર્થ:—આ મખ્યમંગી. સકલાદેશ અને વિકલાદેશના ભેતર્યા બે પ્રકારની છે, અર્ધાંત એક એક-પ્રત્યેક લાંગ, મકવા દેશમ્યમાવવાલા અને વિકલાદેશસ્વમાવવાલા છે. આનું તત્વ અ. ગળ, ૧૦ કહેવારો

सहस्र देशनां स्थाप् च्येष्ठ धर्माविषयह शाधक्रनाह धर्न रोतंत्र में क्षानेद्रश्चिति सम्बन्ध, स्थापित एपयाल्यी, ते ने धर्मी ते के कर्षा क्षानेद्र सर्वे (लेट्ट्रा हि.य तेट्य) धर्मासह

पितष्टित्तर्वकगुणिगुणत्वैकाधिकरणष्टत्तित्वैकसम्बन्धप्रतियोगिन् त्वैकोपकारकत्वैकदेशाविष्ठञ्जष्टत्तित्वैकसंसर्गपतियोगिर्वकन् शब्दवाच्यत्वधर्मेर्स्तित्वेनाभिन्ना अनेके ये धर्मास्तदात्मन् कपदार्थवोधजनकत्वमपीति ॥ १९ ॥

અર્થ:— એક પ્રથમભંગમાં આઠ પ્રયોજકાની ઘટના—તે આ પ્રમાણે= સ્યાદ અસ્ત્યેવ ઘટ: ' નાનાધમ વિશિષ્ટ ઘડા છે જ ' ઇત્યાદિ વાકયમા અસ્તિત્વ આદિરૂપ એક ધર્મ વિષ્યક્ષ એ તેમ અર્થાત્ ઘટરૂપ ધર્મી માં જેમ અસ્તિત્વનામક એક ધર્મ છે તેમ.

- (૧) કાલ વિ.ની અપેક્ષાએ અમેદવૃત્તિથી અનેક ધર્મો વતે' છે તેની ઘટના કરે છે કે; જે કાલમાં; જે ઘટાદિમા, અસ્તિત્વધમં છે તે કાલમાં; તે ઘટાદિમા અન'ત પણ ધર્મો રહે છે માટે અસ્તિત્વની નાથે શેષધર્માંતું એક્કાલાર્વિશ્લ્ય એક અધિકરવૃત્તિત્વ વતે' છે આ અપેક્ષાએ અસ્તિત્વની સાથે શેપ અનેત ધર્મોના કાલની અપેક્ષાએ અસેક છે.
- (૨) જેમ અસ્તિત્વ, ઘટરૂપ ગુિબના ગુબ છે. તેથી અસ્તિ ત્વનું સ્વરૂપ ઘટગુબ્રત છે તેમ ઘટરૂપગુબ્રિમાં એરેલ નકલ રાત્ત ધર્માનું સ્વરૂપ, એકગુબ્રિગુબ્રન્ટ છે તેથી આસ્તિત્વની મા^{યે} ત્વરૂપની અપેકાએ શેપ અનેત ઘમોના અબેક છે.
- (3) જેમ અસ્તિત્વરૂપ થમેશના આધાર (અશ્વિક્ચ્લ) થટ કેટ તેમ કેં. ર મમત્ત થમોતું અધિકરણ ઘટ છે અર્થાવ નગ જ પ્રોત્ત ૧૧૧ એક અધિકરણ વિત્ત શાહે અસ્તિત્વની માથે આ કળા કરે જ અર્થ (આવક કર્યો અધિકાએ અધિક છ

અર્થાત્ જેમ 'સ્યાદ્ અસ્ત્યેવ ઘટા' એ વાકયમાં અસ્તિ ત્વાત્મક એક ધર્મ બાધજતકત્વ છે તેમ કાલ આદિની અપે-લાએ અસ્તિત્વની સાથે અભિન્ન જે અનેક ધર્મો છે તે અનેક ધર્માત્મક પદાર્થ બાધજનકત્વ પણ સમજનું. (૧૯+૫૬૨)

सम्बन्धे कथित्रादातम्बलक्षणेऽभेदः प्रधानं, भेदो गीणः। रांसर्गे त्वभेदो गीणो भेदः प्रयानम् । तथा च भेदिविशि-प्रामेद्दसम्बन्धः अभेदिविशिष्टभेदस्संसर्गं इति विवेकः । अपश्च पर्यापाधिकनयस्य गुणभावे द्रव्याधिक नयस्य प्रधानभावे युग्यते ॥ २० ॥

અભેદમયાજક કાલ આદિ આઠમાં સંખ'ધ અને સંસર્ગના ભેદનું વર્ણુન—

અર્ધાઃ— (૧) કર્યાંચિત્ તાકાત્મ્યરૂપ સંળધમાં ^{અનેદ}ન પ્રધાન છે અને બેદ ગીબુ છે. જ્યારે–

(ર) સંમર્ગમાં અલેદ ગીણ છે અને ભેઠ પ્રધાન છે. અર્થાત લેડિવિશિષ્ટ અભેદ, મંબાધ કહેવાય છે. દેમકે, વિશેષ્ધ પ્રત્યાં લેડિવિશિષ્ટ અને વિશેષ્ય દાઇ મંબાદ ધન અસેડ, મધન છે. અને વિશેષ્ય દાઇ મંબાદ ધન અસેડ, મધન છે. અને વિશેષ્ટ ભેદ, મંસર્ગ કહે વધ્ય છે દેમકે, વિશેષ્ય દેઇ મંત્રગંમા અભેદ શીંગુ છે અને વિશેષ્ય દે કે મન્ગેના એડ પ્રધાન છે, એમ વિશેષ અધિ લેડિક અધિ

લ ઉંદુર્વિ ઘટાદેવ અને અક્ટર્ટ્સાઇનાથ, પુષીયનથના ઉભાગમાં અને દેશ વિસ્તાનન ઘવાનવાલમાં સુક્લિયુન

અર્થાત જેમ 'સ્યાદ અસ્ત્યેવ ઘટઃ' એ વાકયમાં અસ્તિ ત્રાત્મક એક ધર્મબાધજનકત્વ છે તેમ કાલ આદિની અપે-ક્ષાએ અસ્તિત્વની સાથે અભિન્ન જે અનેક ધર્મો છે તે અનેક ધર્માત્મક પદાર્થળાધજનકત્વ પણ સમજવું. (૧૯+૫૬૨)

सम्बन्धे कथित्राद्दात्म्यलक्षणेऽभेदः पधानं, भेदो गीणः। संसर्गे त्वभेदो गीणो भेदः प्रशानम् । तथा च भेदिविशि-ष्टाभेद्मसम्बन्धः अभेदिविशिष्टभेद्मसंसर्गे इति विवेकः । अयत्र पर्यापाणिकनयस्य गुणभावे द्रव्याधिक नयस्य प्रधानभावे युष्यते ॥ २० ॥

અભેદમયાજક કાલ આદિ આઠમાં સંખ'ધ અને સંસર્ગના ભેદનું વર્ણુન—

અઘ^ર:— (૧) કથંચિત્ તાદાત્મ્યરૂપ સંળધમાં ^{અનેદ}, પ્રધાન છે અને બેંદ ગીલ છે. જ્યારે-

(२) સંમર્ગમાં અલેદ ગૌણ છે અને ભેદ પ્રધાન છે. અર્પંત બેદિવિશિષ્ટ અભેદ, સંબંધ કહેવાય છે. કેમકે, વિશેષ્ય પુરુષ્ટ મળંધમાં ભેદ, ગૌતુ છે અને વિશેષ્ય દ્રાઇ સંબંધમાં અતેદ, પ્રધાન છે. અંગેદ્વિબિક્ટ ભેદ, સંમર્ગ કહેલા લાખ છે કેમકે, વિશેષ્ય દેવાં મંગળમાં અભેદ ગૌપુ છે અને વિશેષ્ય છે કેમકે, વિશેષ્ય હેલા પ્રધાન છે, એમ વિવેષ અહીં મુખ્યો

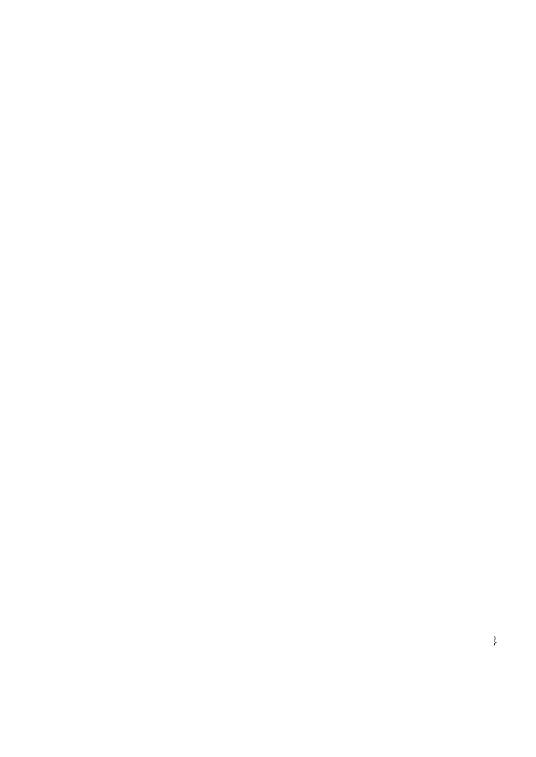
લ ઉપરુપે ઘરવેલ અને તકત દેશણાંઘ, પ્રાથમ છા ડલ્લામાં

રમાં પરસ્પર વિરુદ્ધ વિવિધગુણાના સંભવ હાઇ મુખ્યત્યા આ ભેદના સંભવ નથી કેમકે ધર્મિના ભેદ છે અયોત પર્યાયભેદથી પર્યાયીના ભેદ, આવશ્યક છે.

- (૨) સ્વરૂપની અપેક્ષાએ ભેદ=સ્વરૂપની અપેક્ષાએ વિરુધ નાના ગુણેના અભેદના સંભવ નથી. તે તે ગુણોના સ્વસ્વરૂપના ભેદ હોવાથી ગુણભેદથી ગુણિલેદની આવશ્યકતા હાઇ વસ્તું ભેદ^{શી} પ્રત્યેકગુણમા સ્વગુણત્વના ભેદ હોવાથી સ્વરૂપના ભેદ ^{અફીં} સમજવા
- (3) અર્થની અપેક્ષાએ લેદ=અર્થ (અધિકરણ)ની અપે-ક્ષાએ વિરુદ્ધ નાનાગુણેના અલેદના સંભવ નથી. કેમકે, પાતાના (ગુણેના) આધારના પણ લેદ છે. અનેકગુ^{ણી} આશ્રય, અનેક દોય છે.
- (૪) મળ'ઘની અપેશાએ ભેદ=સ'બંઘની અપેયાં^એ વિરુદ્ધ નાના ગુગોના અભેદના સ'લવ નથી. કેમકે; સં^{લં} ધીના ભેદથી (આધાર આધેયના ભેદથી) સ'બ'ઘના ^{ભેદ છે,} (ઘટ ભૂતલ સંચાગથી પટભૂતલસંચાગના ભેદ પ્રસિદ્ધ છે)
- (प) उपधारनी अपेक्षाओं सिड=अपधारनी अपेक्षाओं विश् इ. न ना भुद्राना असेहनी संभव नथी डेमडे; ते ते अह अन्य असेना केंद्र छे. विश्यसेहबी आतंभेहनी आवश्यान हेर्ड ने ते अस्विपयह अस्तिना सेह सिड्ड अह्यानं स्व

१९४ भूगिरेशनी, अर्थेश्य ने केराच्यु सिहेशनी अर्थित

વિધિવિષયક બાેધનુ જનક થાય છે. અહીં સ્પાત્ શખ્દ, અ^{બે} દની પ્રધાનતાથી કે અસેદ ઉપચારથી સામાન્ય રીતે અનંત ધર્મવાળા ઘટ છે એમ જણાવે છે. અસ્તિ શબ્દ, મુખ્યત્યા વિધિર્ષ અસ્તિત્વ ધર્મવાળા ઘટ છે. એમ દર્શાવે છે. એવકાર, અયાગ વ્યવચ્છેદને જણાવે છે (ઉદ્દેશ્યતાવચ્છેદક સમાનાધિ કરણાભાવાપતિયાગિત્વ, અયાગવ્યચ્છેદનું લક્ષણ છે. 'ઘડા અસ્ત્યેવ' અર્કી ઉદ્દેશ્ય, ઘટ છે અને વિધેય, અસ્તિત્વ ^{છે.} તથા ચ કદ્દેશ્યતાવ એક ક જે ઘટત્વ છે, ઘટત્વવાળા ઘટમાં ^{રહે.} નાર જે અભાવ, પટ આદિના અભાવ લઇ શકાય પરંતુ અસ્તિત્વના અગાવ લઇ શકાય નહી કેમકે તે ઘટમાં અસ્તિત રહે છે. પટ આદિના અભાવના વ્રતિયાગી પટ આદિ છે અને અપ્રતિયાગી અસ્તિત્વ છે અને અસ્તિત્વમાં અપ્રતિયાગિત્ધ ^{છે} એમ લક્ષણ સમન્વય જાણવા) તથા ચ અલેદની પ્રધાન^{તાથી} કે અસેદ ઉપચારથી સામાન્યતઃ અનંત ધર્માત્મક ઘડા પ્રીત યાંગી (પટાસાવપ્રતિયાગી પટ) નું અસમાનાધિકરણ (પટમા नर्वी २डेनार) क्रेवा घटत्वनुं समानाधिक्ष्यणु (घटमां २डेनार) અત્ય વાસાવામિતિયાગી (પટાદિ અગાવન અપ્રતિયાગી) સ્વં વ્યાદિકપ સ્વરૂપની અપેક્ષાએ અસ્તિત્વાળા છે, આ પ્રમ^{ેક} (23+"^{;;}) વાય થાય છે.

यरस्यान्नास्त्येषेति द्वितीयं नानयमस्यभ्यमितियेश्वर रोज नियेश्वरियमं योधं जनयति, अञ्चावि ताटको घटः वृति योधः समानाश्वितस्य प्रत्यसमानाश्वितस्यास्यन्तामायाविषये । रामक्षरपाराविष्णान्तनः, स्वित्यसानिति योषः ॥२४॥

सन युगपत्पधानभृतसन्त्रासन्त्रोभयरूपेणपतियोग्यसमानांधिक रणघटत्वसमानाधिकरणाभावाप्रतियोग्यववनव्यत्वतानिति वीध गर्दा

અ**થ**ે:— (૪) સ્યાદ્ અવક્રતવ્ય એવ ઘટ:' 'નાના ધર્મ વાળા ઘડા અવકતાવ્ય જ છે' આવું ચાર્યું વાકય, મુગમ (क्षेष्ठ यहथी) प्रधानताथी हे जीखुधी स्वरूप-पररूपनी अपे क्षाच्ये અस्तित्व-नास्तित्वना प्रतिपादनमां डेार्धपष्ट वयत સામાર્થ્ય નહીં હાવાથી એકી સાથે સત્ત્વ-અસત્ત્વથી ઘટ અ વસ્તુ અવક્તવ્ય છે એવા બાધ કરે છે. તથા ચ-તેવા ધો सत्त्व स्थि २५थी वक्ष्याच्य क है।वा छतां युगपत (क पटथी) प्रधानलूत सत्त्वणसत्त्व उभयरूपे प्रतियेशी असभाग

धिकरण-घटत्व समानाधिकरण् अलाव अप्रतियेाशी अवध्रात

વાળા છે, એમ બાધ ઘાય છે.

(२६+५३5

म्यादम्ति चायवनव्यश्च घट इति पश्चमवाबयेन स्बद्धःया यपेत्रयाऽस्तित्वविशिष्टो युगपतस्त्रपाद्रव्यायपेत्रगाऽन्त्रत्व विशिष्टो घटा बोध्यते. तथा नामेद्पायात्येनामेदीर^{वारं} भा मामान्यनोऽनन्त्रवमन्मिको घटः प्रतियोग्यममानाविक ण परम्यम्यानाचि करणान्यन्ता वा प्राप्तियोगिन्यहृत्याय प्रि स्त्राहित्तर्वित्राध्युगयस्त्रयाष्ट्रयाध्यवस्त्रिस्सम्बद्धावर्गोभ^{ग्री} गङ्गाकाच्यामानिति योषः ॥२०॥

દિની અપેક્ષાએ અસ્તિત્વ-નાસ્તિત્વ વિષયક અવક્તન્યત્વવાળા છે એમ બાેધ થાય છે. (૨૮+૫૭૧)

स्याद्दित नास्ति चात्रकत्वयश्च घट इति सप्तमं वात्रयन्तुं क्रमार्थितस्वपरद्रव्यादीन् सहार्थितस्वपरद्रव्यादीनाश्रित्वास्तित्वं नास्तित्वविशिष्टात्रक्तव्यत्ववद्घटमाह । तथा च ताहशो घटः मतियोग्यसमानाधिकरणघटत्वसमानाधिकरणात्यन्ताभावापित्यं गिक्रमार्थितस्वपरद्रव्याद्यविद्यन्तास्तित्वनास्तित्वोभयविशिष्ट्यः हार्पितस्वपरद्रव्याद्यविद्यन्तास्तित्वनास्तित्वोभयधर्मविष्यकारः वत्रव्यत्यवान् घट इति चोधः ॥२९॥

અધ^ર — (૭) 'સ્યાદ અસ્તિ નાસ્તિ ચાવક્તવ્યક્ષ ધ^{ડા}' 'નાના ધર્મવાળા ઘડા છે અને નથી અને અવક્તવ્ય પ^{ણ છે}.' આવું સાનમું વાકય તાે, કમ અર્પિત સ્વપર દ્રવ્યાદિની અ^{પે} ક્ષાએ અસ્તિત્વ નાસ્તિત્વ વિશિષ્ટ ઘડા, સઢ અર્પિત (યુગપ^તો સ્વપર દ્રવ્યાદિની અપેક્ષાએ અવક્તવ્યત્વવાળા છે એમ દર્યા^{તે છે}

તથા ચ તેવા ઘડા, પ્રતિયાગિ અસમાનાધિકરણઘટત્વમમાન ધિકરણ અત્યંતાસાવઅપ્રતિયાગી એવા ક્રમઅર્પિતસ્વપર્^{ડ અ} દિની અપેશાએ અસ્તિત્વનાસ્તિત્વજીમયવિશિષ્ટ સહ અર્પિત સ્વ પત્તકવ્યદિની અપેક્ષાએ અસ્તિત્વનાસ્તિત્વજીમય**ધર્મ** વિષયક ^{અત} પ્તત્કવવાળા છે એમ બાધ જાણવા.

भन गांत्र परम्य स्वस्तम्बित् घर हति जानीयत्रः गाःवदास्त्रनानित्रमन्ते चरत्रमेव, तादशमकार्त्वानात्र् विवेत्पार्शन म परभाविते परस्तं, स तु तद्वितंत्रनाहात्रे

एवं तिनग्राः स्थील्यादिधर्मवर्त्तमानकालीन्पर्यायपृतुर्वः ध्नोद्राद्याकाररूपादिगुणघटकियाकतृत्वाद्यस्स्वरूपरूपा अनी पररूपरूपा बोध्याः ॥३१॥

પાતામાં રહેલ ઘટત્વરૂપઅસાધારણ ધર્મ^{૧૩૫,} ઘટનું સ્વરૂપ કહ્યા બાદ હમણાં બીજપણ ^{ઘટના} સ્વરૂપાનું અને પરરૂપાનું વર્ણન—

અર્થ:—આ પ્રમાણે ઘટમાં રહેલ, સ્થીલ્યઆદિ ધર્માં-વર્ત માનકાલીન પર્યાય-વિશેષા પૃથુણુદનાદરઆદિ આકારા રૂપઆદિ ગુણા-ઘટનકિયાકર્તૃત્વવિગેરે સ્વરૂપા છે. તે સ્વરૂપ^{શી} બિન્ન-ગીજ ધર્મા પરરૂપા છે અર્થાત્ (૧) સ્થુલતા આદિ સ્વરૂપા અને કુશતાઆદિ પરરૂપા.

- (૨) ઋગુસ્ત્રનથની અપેક્ષાએ વર્તમાનક્ષણવૃતિ ^{ઘડ} પર્યાય, ઘટનું સ્વરૂપ છે અને અતીત અનાગત ક્ષણવૃતિ ^{ઘડ} પર્યાયા પરરૂપ છે.
- (3) ઘટમાં વર્વતા તળીયેથી અને વચ્ચેથી પહેાળાઇવાળા આકાર-ત્રાળાકાર તે ઘટનું સ્વરૂપ છે એનાથી બીજો આકાર પ્રત્યા છે.
- (૮) રૂપવિશિષ્ટ ઘટા, આખગી દેખાય છે આવા હ્યા તાર દેઇ રૂપદાંગ ઘટત જ્ઞાન થાય છે માટે રૂપ વિગેરે સુધા પ્રદેશ સ્વરૂપ છે. સ્મન્યાદિ સુધે, પ્રવૃપ છે.
 - ા. ૫ કે શવલું, જવમારી રાખનું વગેરે ઘટનદિવાન

प्रमाणप्रामाण्यनामकः सन्तमकिरणः

ज्ञानस्य प्रामाण्यं प्रगेयाच्यमिचारित्वमेव । स्वातिरिक्तः
ग्राह्यापेक्षया प्रमेयच्यमिचारित्वं ज्ञानस्यामामाण्यं, सर्वेन्तु स्माः
पेक्षया प्रमाणमेव वाह्यायपिक्षया तु किञ्चत्वमाणं किञ्जिचाः
प्रमाणम् ॥१॥

અર્થ:— જ્ઞાનનુ પ્રમાણુપણું (જ્ઞાનના પાતાનામાં રહેલ પ્રમાણુપણું) એટલે પ્રમેય (પ્રમા-યથાર્થ નિર્જુયના વિષયરૂપ પદાર્થ)ની સાથે અવ્યભિચારિપણું (અવિસ'વાદિતા–સ'વાદિતા) જ સમજવું.

ગ્રાનનું અપ્રમાણપણું એટલે સ્વસંવેદનભિન્તગ્રાહ્ય (બાદા પડાયે)ની અપેક્ષાએ પ્રમેય (ત્રય)ની સાથે વ્યક્તિચારિષ્ણું (વિમવાદિના) જ મમજતું.

વળી સર્વેજ્ઞાન (તમામ જાતિનુ જ્ઞાન)ના સ્વસંવેદનનું કર્યાત્ર પ્રમાણપાયું હોઈ સ્વઅપેશાએ, મવૈજ્ઞાન પ્રમાણર્ધ જ છે અને બન્ધ પડાયાની અપિશાએ જ કિંગિતજ્ઞાન (કોઇ જ્ઞાન) લાગ લાગ કર્યા છે. અને કિચિત્રજ્ઞાન (કોઇક જ્ઞાન) પ્રમાણસ્થ્ય છે.

અભ્યાસદશાસ'પન્નજ્ઞાનમાં સ્વાશ્રય (પ્રામાણ્યના આશ્રયરૂપજ્ઞાન) શી બ્રાહ્મ અને છે અનભ્યાસદશાસ'પન્નજ્ઞાનમાં (સ'શયાતુ રાધેન) પરથી સ'વાદક જ્ઞાનથી બ્રાહ્મ અને છે. અભ્યાસ અને અનભ્યાસ એ બન્ને, જ્ઞાનાવરણુ ક્ષચાપશમવિશેષથી જન્ય, જ્ઞાનગત, જાતિવિશેષા સમજવાનાં છે (વિષયગત તે છે, ઉપ રથી જાણ્યાના છે) કેમકે; પરિણામિ હાઈ આત્મા, ઉમય-અભ્યાસ-અનભ્યાસસ્વભાવી છે, દ્રવ્ય, પરિણામી હાય છે. વળી પ્રામાણ્યબ્રાહ્મક, પર, સ્વાશ્રયથી (પ્રામાણ્યના આશ્રય જ્ઞાનચી સ્વથી) ભિન્ન સ'વાદક જ્ઞાન જ સમજનું. કેમકે કાર- ભ્રગતગુણાનું જ્ઞાન અને બાધકાભાવનું જ્ઞાન, સ'વાદગ્ઞાનની અપેક્ષા રાખનાર છે. (સ'વાદક જ્ઞાન એટલે જેવા અર્થ, પૃત્ર' વિજ્ઞાનમાં જાણ્યા તે તેવા જ છે, આવા અર્થ, જે વિજ્ઞાનમાં જાણ્યા તે તેવા જ છે, આવા અર્થ, જે વિજ્ઞાનમાં જાણ્યા તે રાયતે સ'વાદક જ્ઞાન કહેવાય છે.) (૩+પડ૧)

पिरुछेश्यमस्य पमाणस्य सामान्यविशेषाश्चनेकाताः त्मकं यस्तु ॥४॥

ત્રાનરૂપમમાણુમાં વિષયનું નિરૂપણ-

અર્થ:—સામાન્ય-વિશેષ આદિ વિશિષ્ટ અનેકાંત સ્વરૂપ વાળી વસ્તુ, આ જ્ઞાતરૂપ પ્રમાણના પરિચ્છેલ-વિષય છે, અખાન્ય રાજ, દ્રગ્યવાચક હોઈ, પર્યાયવાચક વિશેષ શબ્દ દ્રારા ઉત્પાદ-વ્યયના હાલા થવાથી ઉત્પાદ-વ્યય-દ્રીવ્યયુક્ત મમ્તુત્વામન્દ્રે કે આ દ્રમાણે ઉપન્યાસ કરેલ છે.

જિલ્લિ મર્ગી, અનેલ્લમોન્મક છે, પ્રમેષ દોવાથી. અ મ- લે અનેલ ધર્માત્રમ વસ્તુની મિદ્રિ સમજવી) (૮+૫૬૨) कटककङ्कगादिपरिणामेषु काञ्चनमिति प्रतीतिसांक्षिकं काश्च नद्रव्यम् ॥६॥

^{® ६वर}ता सामान्यनु वर्णुन—

અર્થ. — પૂર્વ પરિણામ (પર્યાય) રૂપ કટક અને ઉત્તર પરિણામરૂપ કંકણમાં અર્થાત્ પૂર્વ ઉત્તર પરિણામમાં અનુગામિ સાધારછુ એક દ્રવ્ય, ત્રણેય કાલમાં અનુયાયી જે વસ્તુના અંશ છે તે દ્રવ્ય 'ઉધ્વંતા સામાન્ય ' કહેવાય છે દા. ત. જેમકે, કટક, કંકણ આદિ પરિણામામાં 'કાંચન-કાંચન' આવી પ્રતીતિ, જેમાં સાક્ષીરૂપ નિમિત્ત કારણ છે એનું 'કાંચન-દ્રવ્ય' ઉધ્વંતામામાન્ય કહેવાય છે. તથાચ જેમ 'ગાય–ગાય' આવા અનુવૃત્તિવાળા પ્રત્યથથી સમાનકાલીન પણ વ્યક્તિઓમાં ગેતન નામનું 'તિય' ફસામાન્ય' સિદ્ધ થાય છે તેવી જ રીતે પૃત્યં ઉત્તર પર્યાયામાં પણ 'આ કાચન-આ કાંચન' આવી પ્રતીતિથી નાર્શ પર્યાય અનુગામિ દ્રવ્યરૂપ 'ઊધ્વેતા સામાન્ય' ક્ષાંચિત અનિગ્ન મિદ્ધ થાય છે જ. (દ્રમપ્ડઇ)

विद्येषोऽपि द्विविधो गुणः वर्षायश्चेति । सहमारी गुगः। यथान्मन उपयोगाद्यः पुद्गलस्यग्रहणगुणः, धर्मानि कापादीनाश्च गनिरेतुन्बादयः क्रमभावी वर्षायः, यथा मुग-दृश्वदपेतिपादादयः विभिन्नकालयनिनो गुणाः विभिन्नकाः कर्भनिनम् प्रविधाः । ७५

વિશેષ વિભાગ—

सार्थं — रेल सार्धान्य विश्वास्त्र है नेम विश्विष्या

ગુણ અને પર્યાયમાં કાલકૃત લેદનું વર્ણન–

અ**થ**ે:—તમારે એવા તક નહીં કરવા કે જે સુખ ^{આદિ} શુણા છે તે જ પર્યાયા, એમ લેદ કેમ છે?

કેમકે, કાલના લેદ અનુભવાતા હાઇ કાલભેદની અપેકાએ જ ગુણ-પર્યાયમાં ભેદના અનુભવ છે સર્વથા નહીં. (^{ક્રોક} કાલવર્તી વિશેષ, ગુણ. ભિન્ન ભિન્ન કાલવર્તી વિશેષ, પર્યાંય)

((+464)

ममाणजन्यं फलं द्विविधमनन्तरं परम्परमिति। अङ्ग ननिवृत्तिरनन्तरं फलम्, केवलिनामपि प्रतिक्षणमशेषायं विष् याज्ञाननिष्टत्तिरूपपरिणतिरस्त्येव, अन्यथा द्वितीयादिस^{म्बे} तदनभ्युगगमेऽज्ञत्वपसद्गः ॥९॥

પ્રમાણભૃત સર્વાત્તાના ફેલનું વર્ણ^ન--

અર્ધ:-- પ્રમાણથી થતું ફલ, અન તર અને પર પર મેડ્ડ બે પ્રકારનું છે (૧) પ્રમાણનું અનંતર-અબ્યવિદ્ધિત (તું ત प्रतीपनाप्रधाशकन्य अधिकारना अवावनी माइक अक्रान निवित्त (अभाव) इव छ हैमहे; अज्ञानतिभिश्ना किन्धुव प्रयोग्यनने वर्धने प्रमाण्यानी प्रवृत्ति छे. अर्थी हम्परा र्केभ अज्ञाननिष्ट्रिन, अनंतर इब छे. तेम अध्^{प्रकृश} भण् अनतः इव छ क्षेत्र असल्तु,

^{દેવ~}ગુર્વાએકને પણ પ્રતિસમય સમસ્તપદ,^{શ્રીવિવ}ે स्य रान्तिकतिकृत-परिधृति छ अ, से अनामनिकति गर्भ भने से अस्य मां आये ते। अज्ञाननियुन्ति। अभ

भितज्ञान श्रुतज्ञानाहि द्यार ज्ञानाना पर'पर रेक्षनु' वर्णुन—

અથ:— કેવલજ્ઞાનભિન્ન ચાર જ્ઞાનરૂપી પ્રમાણાનું વ્યવહિત કલ, હેયના હાનની ઇચ્છાજનક ભુદ્ધિ, ઉપાદેયના ઉપાદાનની ઇચ્છાજનક ભુદ્ધિ, ઉપેક્ષણીયની ઉપેક્ષાની ઇચ્છાજનક ભુદ્ધિ છે. હેયહાનની ઇચ્છાજનક, ઉપાદેયના ઉપાદાનની ઇચ્છાજનક, ભુદ્ધિ દારા હેયહાનરૂપ ઉપાદેયના ઉપાદાનર્પ વિરતિ પણ કલ સમજનું. (૧૧+૫૮૬)

फछश्च प्रमाणाद्भिन्नाभिन्नं, प्रमाणतया परिणतस्यैवाऽऽः त्मनः फलत्वेन परिणमनात्तयोः कथश्चिद्भेदः, कार्यकारणः भाषेन प्रतीयमानत्त्राच कथश्चिद्भेदः। इति समाप्तं प्रमाणः निरूपणम् ॥१२॥

મમાણ્**યી** ફ્લ, ભિન્નાભિન્ન છે એનું વર્ણુન—

અર્થ:— પ્રમાણથી ક્લ કશંચિદ અભિન્ત છે=મેક પ્રમાણરૂપ આત્માના તાદાત્રયની અપેક્ષાએ પ્રમાણક્તના કર્યાં ચિક અભેદ છે. તે આ પ્રમાણ-જે આત્મા, પ્રમાણના આકારે (રેપ) પરિણમ છે (પોરતુન શાય છે! તેજ આત્મા, ક્વર્પ પત્નિ શાય છે બીજે નહી, કેમકે, તેનું જ દર્શન છે અન્યરા (નહીં તે!) પ્રમાણ કલના નિયમ જ ન શાય! પ્રમાણી કલ કર્યાં શાય છે નિત્ય છે=કાર્યકારણ ભાવશી પ્રતીયમન હાં કલ પડ્યાં) લેલાથી પ્રમાણ કલના કર્યાંચક ભેદ પત્ર થાય! અને કાર્યાં કલા અને કરાં સ્ટાં ભેદ પત્ર થાય!

आरोपणनिरूपणनामकः अप्टमकिरणः

प्रमाणञ्च निश्चयात्मक्रमेत्र, आरोपविरोधिन्तात् ॥१॥ यथार्थः निर्णुयद्यय प्रभाणुना स्वद्यपनी सर्या—

અર્થ:—પ્રમાણ, નિશ્ચયાત્મક જ (એવકારથી નિરાકારરૂપ દર્શ'નના પ્રમાણત્વના વ્યવચ્છેદ કરેલ જાણવા) છે. કૈમકે, જે સ્વરૂપ આગળ કહેવારો એવા સંશયાદિરૂપ આરાપના વિરાધ છે. જ્યારે આરાપ અયથાવસ્થિત વસ્તુળજીક છે. આયી આરાપનું વિરાધિત્વ પ્રમાણનું છે.

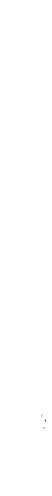
ત્યાચ પ્રમાણ, નિશ્વયાત્મક જ છે. કેમકે, આરાપ વિરાધિ છે. જે નિશ્વયાત્મક નથી તે આરાપ વિરાધિ નથી જેમકે ઘટા. અને આરાપ વિરાધિ પ્રમાણ છે માટે તે નિશ્વયાત્મક જ છે એમ મમજનું. (૧૬૫૯૧)

भटनाकारके बस्तुनि तत्त्रकारकन्वज्ञानमारोपः स त्रिया रिवर्षणभेद्यानस्यवसायमेदात् । भन्ययास्यितवस्त्वेककोटिकाः अवकारकनिचयो निवर्षयः, यथा शुनुवानिदं रजनमिति क्रम्य । कः

स्थित रणत थाय छे, जगत थतुं नथी. हैमहे, यित्तमां स्टुरायमान पहार्थंनुं णढ़ार कासन थतुं ते उपस्थान हिंदाय छे यित्तमां सद्यशुंच स्टुरायमान थतुं नथी. अर्थात् 'शुक्ति हामां आ रणत छे' आवा विपर्धंयमां स्मरण्यी उपस्थित, ते देशहादनी अपेक्षाओ अविद्यमान छतां देश मिंहमाथी रणतना संनिधानथी रणत कासमान थाय छे आतुं विपर्धंया त्मह शान, विपरीत ण्यातिइम, हिंदाय छे. वणी सदश पद्या थंना दर्शनथी स्मरण्य छे अर्द्धी शुक्तिहा अने रणतनुं (याहियहथ=यहयहितपण्यं अमने। उत्पादहदीपविशेष, जेम शुक्तिहामा याहियहय अर्द्धी याहियहयहीपना वशे 'आ रणत छे आतुं शान उत्पन्न याय छे. अम लख्नुं) शाहियहय आदि सादश्य छे, विश्वनुं नद्धी माटे याहियहय आहि समान धमीनुं दर्शन थवाथी शुक्तिमां रणतनुं स्मरण्य थाय छे. ते स्मरणे रणतनुं रणतनुं उपस्थापन हरेत नदीं है विश्वनुं.

આ પ્રમાણે પ્રત્યક્ષ વિષયક વિષય'યનું ઉઠાહરણ જાણવું. (3+પકર)

प्नं बाष्यञ्जीपटळाड्री धूमस्त्रमाहह्निविरहिते देवे वहत्यनुमानमयं देवो बहुनिमानिति । श्राणिकाशणिके बग्तुनि बीदागमान्यांचा शणिकत्वज्ञानं, मिन्नामिन्नयोद्दैन्यपूर्याययी-वैषाविहाँकेषिकणस्त्र एकान्नमेद्वानं, नित्यानित्यात्मके वर्षः मीमोगक्याणत एकान्यनित्यत्वज्ञानिकत्यादीनि विष-गेर्षेदाद्यणादि ॥४॥

સંશયાતમક જ્ઞાન, સ્થાણુત્વ—પુરુષત્વરૂપ બે વિશેષમાંથી કાઇ એકતું સાધક (નિશ્ચયકારક) અને બાધક (પ્રતિષેધકારક) પ્રમાણના અભાવ હાવાથી, (આ, વાકયથી વિશેષના અદર્શન-રૂપ સંપત્તિ, દર્શાવેલ છે) આરોહ (ઉચાઇ–લંબાઇ) અને પરિણાહ (વિશાલતા–પહાળાઇ) અર્થાત સ્થાણું (હું હું) અને પુરુષના આરોહ–પરિણામરૂપ સાધારણ ધર્મના દર્શનથી, આ વાકયથી સાધારણ ધર્મદર્શનરૂપ કારણ સંપત્તિ, દર્શાવેલ છે) દ્રશ્યી પ્રત્યક્ષ વિષયભૂત અગ્રવર્તી. સંશયના ધર્મી છે. (આથી ધર્મિ જ્ઞાન, કારણ જાણવું) ત્યારબાદ આ સ્થાણું છે કે પુરુષ અલો સંશય ઉત્પન્ન થાય છે.

આ સાવ્યવહારિક પ્રત્યક્ષ ધર્મિક સંશય જાણવા. પરાદ્ધ ધર્મિવિષયક સંશય=જેમકે; કાઇ એક વન પ્રદેશમાં શંગ (શિંગડું) માત્ર દર્શનની 'શું આ ગાય છે કે ગવય (રાઝ) છે દે' આવા સંશય, પરાક્ષ ધર્મિવિષયક સંશય કહેતાય છે. અર્થાત્ ગાત્વગવયત્વવિષયક સાધક આધક પ્રમાણના અભાવથી વિશેષ દર્શનથી (શંગથી) અનુમિત પરાક્ષધર્મિમાં સંગય થાય છે. (પ્રમ્પત્પ)

विविष्टविज्ञेपस्यिति।नमनध्यवसायः । यया ग^{न्छता} मार्गे किमपि सपा रपृष्टमिति ज्ञानम् । भयमनध्यवमायः कन्यतविषयः ॥६॥

અતધ્યવસાયન' (તકપણ-

સ'શય≃અનિશ્ચિત અનેક કાેઠી (અ'શ) વિષયવાળા સંશય છે.

અતધ્યવસાય=સવ^દથા કેાટીના વિષય વગરના અતધ્ય-વસાય છે.

આ પ્રમાણે સંશય અને અનધ્યવસાયના ભેઠ જાણવા. તથા ચ અનવસ્થિત અનેક અંશના પ્રકાર વર્ગરની વસ્તુમાં અનવસ્થિત અનેક અંશ પ્રકારકપણાનું અવગાહન હોઇ સંશય 'આરોપ' રૂપ છે. અનધ્યવસાયનું સંશયવિષય ય'ત્મક આરો-પની સાથે અયથાર્થ પરિચ્છેટકપણાનું સાગ્ય હાવાથી આરોપ રૂપપણ ઉપચારનુત્તિથી જાણનું. (૭+૫૯૭)

દતિ,આરાપ નિરૂપણ નામક અપ્ટમકિરણ:

;

વસ્તુ સંબ'ધી જુરી જુદી દેષ્ટિએ–અપેક્ષાએ વિચાર કરવા^{ધી} જે જુદા જુદા જ્ઞાતાના યથાર્થ અભિપ્રાચા 'નય' કહેવાય ^{છે.} (૧+૫૯૮)

यथार्थवस्त्वेकदेशग्राहकत्वान्नयस्य यथार्थनिर्णयत्वरूप्प-माणत्वे नास्त्येव। अत एव च नाप्रमाणत्वे, अपि ह प्रमाणापमाणाभ्यां भिन्नं ज्ञानान्तरमेव ॥२॥

અર્થ:— યથાર્થ (અનંત ધર્માત્મક) વસ્તુના એક દેશ (નિયત-એક ધર્મ રૂપ દેશ)ના ગ્રાહક હાઇ નયનું યથાર્થ નિર્ણ યત્વરૂપ પ્રમાણપણું નથી જ તથા અપ્રમાણપણું (મિશ્યાત્તાન પણું) નથી જ પરંતુ પ્રમાણ અને અપ્રમાણથી ભિન્ન ત્તાનાં તર-બીજું ત્તાન જ છે અર્થાત્ પ્રમાણના એકદેશરૂપ નય, ત્રાનાં તરરૂપ રાશ્યંતર જ જાલ્લો. (૨+૫૯૬)

स च नैगमसङ्ग्रहच्यवहारजुंखत्रशब्दसमभिरुद्धैवम्भृत-भेदात् मध्यविद्यः ॥ ॥

रुष्धिः— ते नय, अर्थ हाश प्रवर्तता होह नैगमन संहाद-व्यवदार-कापृस्तत-शण्ड-समिक्किट-स्रेवंभूतना केंद्र्यी रुपत प्रधारना हो. या मानेय नयामां मर्व अभिप्राणीना संबद्ध-ममावेश थय हे. (३४६००)

भाषात्रयो द्रव्याधिकाः वर् चन्त्रामः वयीवाधिकाः, द्रष्यस्कृतिवयकत्रात्रः, वयीवमात्रविषयकत्रात्रः। गुणानां वयीवन्यस्त्रः, क्रान्तिःवामस्यस्य द्रव्योजनभीतः, विषेत्रमः

અન્તર્ભાવ જાણવા. માટે સામાન્યનામક નય, ભિન્ન નહીં કલ્પવા. પ્રત્યેક વ્યક્તિમાં સદેશ પરિણામરૂપ લક્ષણવાળા વ્યંજન પર્યાયરૂપ તિર્ધક સામાન્યના પર્યાયમાં અંતર્ભાવ જાણવા માટે વિશેષ નયની પૃથક કલ્પના નહીં કરવી. તિર્ધક સામાન્યના ત્રાંજન પર્યાયપણાની સિહિ—

- (૧) સ્થ્વ (પ્રવૃત્તિ-નિવૃત્તિના કારણુભુત અર્થ'– ક્રિયા[.] કારિત્વવાળા પદાર્થ' વ્ય'જનપર્યાય 'સ્થ્**લ' કહેવાય** છે.)
- (ર) કાલાંતર સ્થાયી (ત્રિકાલ સ્પર્શી-ત્રણેય કાલમાં ઘટાદિમાં મૃદાદિ પર્યાયપણાનું અંજન છે માટે ઘટાદિપર્યા^{યો,} વ્યજનપર્યાયા કહેવાય છે)
- (૩) શબ્દોના સંકેત વિષયા-શબ્દ પ્રવૃત્તિ નિમિત્તભૂત જે લાય તે (ગાત્વાદિ પર્યાયા) વ્યાંજન પર્યાયા કલેવાય છે.

આ પ્રમાણ પ્રાવચનિક પુરુપાની પ્રત્મિહિ છે માટે ^{માત} નયાેગી અધિકનેયાની શકા કરતી નહિં. (૪+૬૧૦)

तत्र गीणमुन्य नातेन धर्मद्रमधर्मिद्रयधर्मेश्वरम्भागान्यतमः स्विषकं विश्वतमं नेगमनयः । यथा पर्वते परितिषक् िन्ति । अत्र अङ्गात्मको ध्रमः प्रधानं विशेष्यत्मान् , पर्वत् नोगन्यस्यात्मकपर्वायो गीणो बहनिश्चित्रणन्यन् , प्रमानित्रपर्वायक्षयः यदं नीलं स्वानित्रायक्षयः धर्मद्रयस्थिय स्वानित्रायक्षयः । पर्वत्रपरिषयं स्वानित्रायक्षयः । स्वानित्रायक्षयः । पर्वत्रपरिषयं स्वानित्रायक्षयः । स्वानित्रायक

ઉદાહરણાં -'કાર્ઠિન્યવાળું દ્રવ્ય પૃથિવી છે' અહીં પૃથિવીરૂપ ધર્મીનું વિશેષ્યપણું હાઇ મુખ્યત્વ છે. કાર્ઠિન્યવાળું દ્રવ્ય, વિશે પણ હાઇ ગૌણ છે અથવા (પૃથિવી, કાર્ઠિન્યવાળું દ્રવ્ય, એવી વિવક્ષામાં) કાર્ઠિન્યવાળું દ્રવ્ય, વિશેષ હાઇ મુખ્ય છે, પૃથિવી, વિશેષણ હાઇ ગૌણ છે એવી જ રીતે 'રૂપવાળું દ્રવ્ય. મૃત્તં છે' અહિ વિશેષ્ય હાઇ મૃત્તં મુખ્ય છે અને વિશેષણ હાઇ રૂપવાળું દ્રવ્ય, ગૌણ છે. પરંતુ 'મૃત્તં રૂપવાળું દ્રવ્ય છે' આવી વિવક્ષામાં રૂપવાળું દ્રવ્ય, વિશેષ્ય હાઇ પ્રધાન છે મૂર્ત્તં, વિશેષણ હાઇ ગૌણ છે.

તેમજ 'પર્યાયવાળું દ્રવ્યા વસ્તુ છે' આવી વિવક્ષામાં વસ્તુ, વિશેષ્ય હોઇ મુખ્ય છે. પર્યાયવાળું દ્રવ્ય વિશેષણ હોઇ ગૌલ છે. પરંતુ 'વસ્તુ, પર્યાયવાળું દ્રવ્ય છે' આવી વિવસામાં વસ્તુ વિશેષણ હોઇ ગૌણ છે પર્યાયવાળું દ્રવ્ય, વિશેષ્ય દે^{ાઇ} પ્રધાન છે (ફ+ફ૦૩)

स्वतान् घट इत्यत्र तु घटम्य धर्मिणी विशेष्यत्वात्रः धानता, स्वम्य धर्मम्य गद्धिशेषयत्वाद्गीणता । इत्यं द्वानः वानात्मा, नित्यतुत्वो मुक्तः भणिष्ठतुत्वी विषयासक्ततीत् इत्यादीनि धर्मे प्रम्युनगविषयक्षविष्ठतमे निद्योगानि ॥॥

ધર્મધર્મી ઉભયવિષયક ત્રીજા પ્રકારના સંગમનાત્રા નહેલ

અિકામાય વિશેષ-વિશિષ્ટ વિચાર-દેષ્ટિ તે 'સંગ્રહનય' કહેવાય છે. તે સંગ્રહનય પરસંગ્રહ-અપરસંગ્રહ લેદથી બે પ્રકારના છે.

- (૧) પરસંગઢ નય=પરસામાન્ય (સત્તામાત્ર સામાન્ય) દું અવલંગન કરી, દ્રવ્યાત્વાદિરૂપ-સત્ત્વના અવાંતર લેઠરૂપ વિશેષામાં ઉદાગીનતા કરી, સમસ્ત પદાશોને એકત્વરૂપે ગઢણ કરવા રૂપ અભિપ્રાય 'પર સંગ્રહ નય' કહેવાય છે.
- દા. ત. જેમકે, આખું જગત એક છે, કેમકે સત્ છે રાત્ત્વથી યુથત્ર નથી. અર્થાત્ આ વક્તાના અભિપ્રાયથી (વિવ દ્યાર્થી) સત્ત્વરૂપ સામાન્યથી જગતનું એકપણું બ્રહ્ય કરાય છે. વળી 'વિશેષા છે' એમ અકથન હોવાથી વિશેષામાં ઉદા-મીનતા વ્યક્ત થાય છે માટે જ કહે છે 'શબ્દાના પ્રયોગના અભાવ હોવાથી વિશેષામાં ઉદાસીનતા પ્રતીત થાય છે'
- (૨) અધરમ'ગ્રહ નય=દ્રવ્યત્વ આદિવ્ય અપર સામાન્ય (દેવનીક વ્યક્તિઓમા રહેનાર હોઈ દ્રવ્યત્વ, અપર સામાન્ય છે) જું અવલંળન કરી દ્રવ્યત્વ વ્યાપ્ય અવાંતર વિગેપોની ઉપેશા કરી પાત્રોસની એકવાના ગઢબરૂપ અભિપ્રાય-અધ્યવસાય 'અપર મંતરે' કહેવાય છે દા. ત. જેમકે, દ્રવ્યત્વરૂપ સામાન્યની ધર્મોધરોકાં પુક્રત્ર જીવા એક છે' અર્થાત અધ્યાસ્થિ અધ્યાસ ધર્મોકાં પુક્રત્ર જીવા એક છે' અર્થાત અધિવાસ ધર્મોકાં કેલ્યા કેલ્યાના સામાન્યની અપેશાએ ધર્મોકાં કેલ્યા તેલું કરાય છે અને દ્રવ્યત્વના અવાત્તર બેલ્ટ્ય વિશેષ્ટ ન વૈદ્યત્વના સું પાત્ર કરાય છે. (૮૦૦૫)

्राप्तः वर्षात्रामेनः सङ्ग्रहारियोधनार्थितमङ्गितामस्योः अवस्तर्भावायः व्यवहानस्य । यथा सन्धर्मभिकतया सङ्ग्रहीत

અહીં પુષ્પશાવદ પુલિંગમાં છે અને તારકા શવદ સ્ત્રીલિંગમાં છે. અહીં લિંગભેદથી અર્થ ભેદ જાણવા.

- (૪) સંખ્યાલેદજન્ય અર્થ લેદનું ઉદાહરછુ=જેમકે; 'આપઃ, અંભઃ' અહીં અપ્શબ્દ સ્ત્રીલિંગમાં બહુવચનમાં છે માટે બહુત્વ સંખ્યાને કહે છે, જ્યારે અંભસ્ શબ્દ, નપુંશ્ક લિંગમાં એકવચનમાં છે માટે એકત્વ સંખ્યાને કહે છે અર્થાત અંનેમાં સંખ્યાલેદજન્ય અર્થ લેદ છે.
- (૫) પુરુષભેદદૃત અર્થા ભેદનું ઉદાહરાયુ≕જેમકે, 'તું આવ' 'તું માનું છું' 'સ્થથી તું જઇશ' 'તું જઇશ નહીં' 'તારા પિતા ગયા' ઈત્યાદિ વાકચામાં હું (ઉત્તમ પુરુષ પહેલા પુરુષ) તું (મધ્યમ પુરુષ–ળીએ પુરુષ) આ પ્રમાણેના પુરુષ એદદૃત અર્થા ભેદ જાલ્લુવા.

णिह मन्ये रहेन याखास नहि याखास यानमे पिहेति प्रहासे यथा प्राणमेव प्रतिपत्तिनीव प्रसिद्धार्थिवपर्यासे किञ्चिति प्रमणनम् । नथेन याख्यमिति भावगमनाभिधानान् प्रहासी गम्णो, गाँउ याख्यमिति यद्विगमनं प्रतिविध्यते । अनेकस्मिन्नविश्व प्रहत्ति प्राचेकमेव परिहास द्वन्यभिधानवशान्मन्ये द्वाचेकवपनमेपार्के विवश्व प्रशेणोऽनुगन्तव्य कृति न प्रकारान्तरक्रस्वना न्याच्या । परिहास प्रभावनिक्ष प्रकार कृति न प्रकारान्तरक्रस्वना न्याच्या । परिहास प्रभावनिक्ष प्रकार (पार्व १, ४, १०६) है त है, ५, १, ४, १, ४७६]

અયાંત્ ઇન્દ્રશાળ્દનું એશ્વર્યત્વ, શકશાળ્દનું સામધ્ય (શક્તિ), પુરન્દરશાળ્દનું અસુરપુરિવિલેદન, ઇન્દ્રશકપુરન્દરશાળ્દની પ્રષ્ટ ત્તિમાં એશ્વર્યત્વ–શક્તિ–અસુરપુર–વિલેદન, સ્પષ્ટનિમિત્ત છે, માટે વ્યુત્પત્તિના લેદથી પર્યાયવાચક શાળ્દોના અર્થલેદ સિદ્ધ થાય છે.

જે જે શબ્દે¹, ભિન્ન ભિન્ન વ્યુત્પત્તિમાં નિમિત્તવાળા છે તે તે ભિન્ન ભિન્ન અર્થવાળા છે જેમ ઘટ, ઇન્દ્ર, પુ^{ર્ષ} શબ્દો ભિન્ન ભિન્ન વ્યુત્પત્તિમા નિમિત્તવાળા હાઇ ભિન્ન અર્થવાળા છે તેમ પયોયવાચી શબ્દો પણ નાણવા.

એવે ચ વ્યુત્પત્તિનિમિત્તિનેદજન્ય, પર્યાયવાચકશબ્દે (માં અર્થનેદનો સ્વીકાર, આ સમિલિર્દ્રનયના વિષય છે. અર્થાત્ વાચકનેદથી વાચ્યબેદ માનનારા આ નય છે. છતાં સર્વયા અનેદને પંડન કરતા નથી પણ ગૌભુરૂપે અબેદના સ્વીકાર કે છે પ્રધાનરૂપે નહીં. (૧૩+૬૧૦)

तत्तिकयाविध्रम्यार्थस्य तत्त्वन्छद्दवाच्यत्त्रमपतिक्षितत् स्वस्वप्रदृत्तिनिमित्तिकयाविज्ञिष्टार्थाभिवायिन्वाभ्युपगमः प्रवः स्भृतनगः । यथा परमिथ्यंप्रदृत्तिविज्ञिष्ट इन्द्रबद्द्वाह्यः, सामभ्येकियाविज्ञिष्ट्रशक्यद्ववाध्यः, असुरपुरभेदनक्रियावि-श्रिष्टः, पुरस्दरश्च्यवाच्य इन्देवंस्याभिष्ठायाः ॥१४॥

એવલા નથનું લક્ષણ-

स्थिती. - ते दे प्रवादावा विशेष्ट्र हियास्टिन घटाहियहाः भेतः चर्चहरू व वस्तुमने देवलुद्धिया निश्नकार नर्गी क्ष

		•

एवम्भृतनय इत्युत्तरोत्तरनयापेक्षया पूर्वपूर्वनयस्य महाविषयतं बोध्यम् ॥१५॥

સર્વનચામાં વિષયભેદનું નિરૂપણ-

અર્થ'— (૧) નેગમનય, ભાવ અને અભાવરૂપ વિષયને ચંકુણ કરે છે. અર્થાત્ સંગ્રહની અપેક્ષાએ આ નેગમ, ખંદુ વિષયવાળા છે.

- (૨) સંગ્રહનય, સમસ્ત ભાવ (સમસ્ત સત્ સમૃદ્ધ) રૃષ વિષયને ગ્રહણ કરે છે. અર્થાત્ સદ્દવિશેષ પ્રકાશક વ્યવહારની અપેક્ષાએ મહા વિષયવાળા આ નય છે.
- (૩) વ્યવહારનય, કાલત્રયવર્તી કેટલાક ભાવના પ્રકારોને વિષય તરીકે ગહણ કરે છે સત્તા ભેદ–પ્રભેદોને વિષય કર નાર છે અર્થાત વિષયાવર્લાથી ત્રક્જીસૂત્ર કરતાં કાલત્રયવર્તી પદાર્થ સમૃદ્ધાવર્લાથી અવદારનય, બહુ વિષયવાળા છે.
- (૮) ઋજુમૂત્ર નય=વર્ષમાનક્ષણમાત્રસ્થાયી પદાર્થનાં વિષય કરે છે અર્થાત્ કાલ આદિ ભેદથી બિન્ન અર્થના ઉપરેશક રાષ્ટ્ર નયની અપેશાએ તેનાથી વિપરીત જણાવનારા ઋખુત્વન, પણ વિષયભો છે.

(प) अल्डानय, अय आहिना सेंद्रशी जिल्ल अशैल्क्यथें रेजिना विषयपारी है अभीत धरायवास्त्र शक्त सिंखी अर्थे लेली डेब्डनार एअकिएंद नय इस्तों का शक्तय कर्ड़ विषयपारी हैं,

રૂપ અને નેલ્યરૂપ ધર્મદેયના, આત્મામાં સત્ ચૈતન્ય છે'-એ સ્થલમાં સત્ત્વ અને ચૈતન્યરૂપ ધર્મદેયના, એકાંતથી બેદ માનવામા આવે તાે ધર્મદેય વિષયક નેગમાભાસ જાણવાે.

- (ર) ધર્મિદ્ધય વિષયક નગમાભાસ='કાઠિન્યવદ્દદ્રવ્ય પૃથ્વી છે' એ સ્થલમાં કાઠિન્યવદ દ્રવ્ય અને પૃથિવીરૂપ ધર્મિદ્ધયના, 'રૂપવદ્ દ્રવ્ય, મૃત' છે' એ સ્થલમાં રૂપવદ્ દ્રવ્ય અને મૂત'રૂપ ધર્મિ દ્રવ્યના, 'પર્યાયવદ્ દ્રવ્ય, વસ્તુ છે' એ સ્થલમાં પર્યાયવદ્ દ્રવ્ય અને વસ્તુરૂપ ધર્મિદ્ધયના, જો એકાંતથી ભેદ માનવામાં આવે તા ધર્મિદય વિષયક નેગમાભાસ જાણવા.
 - (3) ધર્મ ધર્મિદ્ધય વિષયક નેગમાભાસ='જ્ઞાનવાન્ આત્મા' એ સ્થલમાં જ્ઞાન અને આત્મરૂપ ધર્મ-ધર્મિદ્ધયના, 'નિત્ધ સુખી મુક્તા?' એ સ્થલમાં નિત્યસુખ અને મુક્તારૂપ ધર્મ ધર્મિદ્ધયના, 'ક્ષણિકસુખી વિષયાસક્તા છવા ' એ સ્થલમાં ક્ષણિક સુખ અને વિષયાસક્તા છવરૂપ ધર્મ-ધર્મિદ્ધયના, તે એ અંધાનથી બેંદ માનવામા આવે તે ધર્મ-ધર્મિદ્ધવિષ્ધક નગમાશાસ જ્લવો.

તથાચ વશેષિક અને નૈયાચિકતું દર્શન, આ નૈગમાં લ્લાનરૂપ જાત્વું. (૧૭+૧૧૪)

परमानात्यमयासामात्ये वास्युवगात्य तद्विशेषनिगाक्षरणा विवाद्यस्य प्रदेशसामाः यया जगदिवं सदेव तद्वयास्यवमीः तृष्यमादिति । भद्वेतगांत्त्यद्वीने एतदागासम्बं । एवं द्वारोति । १९१ विदेशेषाणास्य द्वीनादित्याद्वयोदिसवायभिज्ञेषाः ।

એવ'ભૂતનયાલાસનુ' વર્ણ'ન-

અર્થ:—એવ'ભૂતનયાભાસ-શબ્દની વ્યુત્પત્તિનિમિત્તભૂત કિયાવિશિષ્ટ વસ્તુને શબ્દના અર્થ'રૂપે સ્વીકારતા હોવા છતાં શબ્દની વ્યુત્પત્તિ નિમિત્ત કિયા શૂન્યપદાશ'ને શબ્દના અર્થ'. રૂપે નહીં સ્વીકારતા (ખ'ડન કરતા) જે અભિપ્રાય તે 'એવં ભૂતનયાભાસ ' છે. જેમકે; ઘટશબ્દની વ્યુત્પત્તિ નિમિત્તભૂત ઘટન (ચેન્ટા) કિયાશન્ય ઘટઆદિપદાશેનું જે ઘટાદિ શબ્દથી વાચ્યત્વ તેના ખ'ડનના અભિપ્રાયરૂપ એવ'ભૂતનયાભાસ છે. (23+દર્ગ)

नयस्येदशस्य वस्त्वेकदेशस्याज्ञाननिष्टत्तिरनःतरकक्ष्री परम्परफलःतु वस्त्वेकदेशविषयकहानोपादानोपेक्षाबुद्ध^{मा ।} उभयोगमपि फलं नयारकथश्चिद्भिन्नाभिन्नं विवेयम् ही नयनिस्वणम् ॥२४॥

નયાત્મકેજ્ઞાનનુ**ં** ક્લવર્ણુંન~

અર્થ,—નયનું ફસ=પ્રમાણના એક દેશભૂત વસ્તુના અશના દ્રાજ્ય નયન નયવિષયક અજ્ઞાનની નિવૃત્તિએ અનંતરઅએવ જિલ્માનાલક છે. જેમ પ્રમાણનું સર્વવસ્તુવિષયક હેલ્લ પુરિષ્યું, પરંપરદ્દસ છે (પરંપર, મેં કર્વ છે) તેમ નથનું પણ વસ્તુના અંગ્રવિષયક હૈય-લાનપુર્દિ . ઉપાતા જિલ્લામાં સ્થાપાલ પ્રાથમિક મુદ્રિ પરંપરાગી કર્વ છે.

य करते प्रश्निमाक्षान भने प्रश्नम्बतः नवशिष्धं वित्र निक्तः कवित्तः क्षण्यं का प्रभाण् नवर्त्त निर्वतः नव्यात् वेद्द हे (२४६२२१)

સ્વાત્મનિ તત્ત્વનિર્ણિનીયુ અને પરાત્મનિ તત્ત્વનિર્ણિ-નીયુના ભેદો-

અર્થ':—(૧) રવાત્મનિ તત્ત્વનિર્ણિનીયુના લેદા=રવાત્મનિ તત્ત્વનિર્લિનીયુમાં શિષ્ય–ગુરુળંધુ–સાધર્મિક–મિત્ર ચાર્દિના સમા-વેશ થાય છે.

(२) परात्मिन तत्त्वनिर्धिनीयुना सेहै।= गुरुआहि, परात्मिनिः तत्त्वनिर्धिनीयु इहेवाय छे. अर्थात् ज्ञानावरणीयहर्मना विशिष्ट क्षये। पराम्भयी उत्पन्न विशिष्ट मितज्ञान-श्रुतज्ञान-अविध्यान-मनः पर्यं वज्ञानवाणा परे। पहारी शुरुआहि, परात्मिन तत्त्विनः र्षिनीयु इहेवाय छे. छति क्षेष्ठ केह काखुवा तथा सहस्रामा-वरनीय आहि हमेंना क्षयथी प्रहट थयेस हेवणज्ञानवाणा अर्डे-हाहि अभवति, परात्मिन तत्त्वनिर्धिनीयु इहेवाय छे. आ प्रमाने क्षिति वेह काखुवा.

વળી સ્વાત્મનિ તત્ત્વનિર્ણિનીયુ તે દ્વાયાપશમિક ગ્રાનવાળા જ સમજવા. એવં જિગીયુ પણ દ્વાયાપશમિક ગ્રાનવાળા જ સમજવા. (૮+૬૨૮)

तथा नारम्भको जिसीषुः स्वातमनि तन्त्रनिर्णिनीषुः शायोगरामिश्यानयान् केयळी नेति नतुर्वियम्मयन्तः । एवं वन्यासमकोऽवि ॥८॥

મિક જ્ઞાનવાળા હાય ત્યારે જો સમર્થ પ્રતિવાદી હાય તા વાદમાં વાદી અને પ્રતિવાદી રૂપ બે અંગાજ અપેક્ષિત છે.

જો પ્રતિવાદી અસમથ° હોય તેા વાદી-પ્રતિવાદી-સલ્ય એમ ત્રણ અ'ગા અપેક્ષિત છે.

એ કેવલીસગવાન્ પ્રતિવાદી હાય તા વાદી-પ્રતિવાદી એમ બે અગાજ અપેક્ષિત છે. (૧૦+૬૩૧)

यदा क्षायोपशिमकशानवान् परत्र तस्त्रनिर्णिनीपुर्गदी
प्रित्यादी च जिगीपुस्तदा चन्नार्यङ्गानि, स्वात्मनि तस्तनिर्णिनीपुः क्षायोपशिमकशानवान परत्र नन्यनिर्णिनीपुर्वा
प्रित्यादी तदाऽपम्यंत्येऽङ्गत्रयं सम्यंत्ये चाज्ञद्वयम् । केत्रळी
चेन्नित्यादी तदाऽज्ञद्वयमपेक्षितम् । यदा तु केवळी वादी
जिगीपुत्र प्रतियादी तदा चन्यार्यज्ञानि, ग्वात्मनि तस्त्रनिणिनीपुः क्षायोपशिमकशानयान् ना प्रतिनादी तदाऽज्ञद्वयमंवार्यक्षितम् ॥११॥

અર્ધાઃ—(૧) જયારે આરંગક-વારી શાયાપશમિક માન-વંધ પરત્મનિ વત્ત્વતિર્દિનીયું અને પ્રત્યારંભક પ્રતિવાદી જિલ્લો દેવ ત્યારે દલવાદિના મંભવ દેવાથી અને લ્યાનેચ્છાની આવે દેવાથી ચર અંગા-વાદી-પ્રતિવાદી-મુખ્ય અને નામાં પ્રતિવાદ વર અંગા અપૈક્ષિત છે

અથ':—ચાર અ'ગાથી-ત્રણ અંગાથી કે છે અ'ગાથી અલંકૃત સલામાં જે પહેલા વાદના આરંભ કરે છે તે વાદા-રંભક વાદી કહેવાય છે (૧) પહેલા વાદી (૨) ત્યારળાદ વાદીએ કહેલ પક્ષમાં તેનાથી વિરુદ્ધ પ્રમાણપૂર્વંક દ્ભષ્ણને પ્રગટ કરનાર પ્રતિવાદી-પ્રત્યારંભક કહેવાય છે.

અર્થાત્ આ વાદી અને પ્રતિવાદી ખનને, સ્વપક્ષમાંડન અને પરપક્ષખાંડન, પ્રમાણ્યી કરે! (૧૩+૬૭૪)

उभयसिद्धान्तपरिक्षाता धारणावान् बहुश्रुतः स्फूर्तिमान् शमी मध्यस्थः सभ्यः। बादोऽयं त्रिभिस्सभ्यरन्यूनो भवेत् ॥१४॥

અર્થ:—(3) વાદી અને પ્રતિવાદીના (સદ્ધાન્ત-તત્ત્વના ગાતા, ધારણ સમર્થ, અદુશુત, સ્કૃતિવાળા, સમાવાળા, મધ્યસ્ય 'સર્થ' કહેવાય છે.

વાદમાં ઓછમાં એાછા ત્રણ સબ્યા દ્વાવા નેઇએ. (૧૪+૬૩૫)

मभ्येर्वेषेयायोगं बादिशिववादिनोः श्रविनियतवाद्स्यान-नियमनं कथानिज्ञेपनियमनं पूर्वीत्तस्यादिनिर्देशम्बद्धननगुगः डोदाक्यार्थं द्रावकाशनेन यथायमवे बाद्विशमः जयपः राजयकरायन्य कार्यन् ॥१५॥

- (૧) વાદિએ અને પ્રતિવાદિએ અને સવચાએ કહેલા અર્થનું અવધારણ કરવું તોઇએ.
- (૨) તે વાદી અને પ્રતિવાદીના કલહતું નિરાકરણ કરહે જોઇએ.
- (૩) વાદિ અને પ્રતિવાદિમાંથી રાપથ (સાેગંદ) પૂર્વક, પરાજિતનું શિષ્યપણાચાદિનું નિયમન અને પારિતાેષિક (ઇનામ) આદિનું દાન કરનું જોઇએ. (૧૭+૬૩૮)

पूर्वागमान् पुरस्कुःय भेदलक्षणतो दिशा वालसंवित्प्र-काशाय सम्यक्रसंवित्प्रकाशिता ॥१८॥

અશ⁶.—પૂર્વાચાયોએ રચેલ ગ્રન્થરત્નાને જોઇ વિચારી, સમ્યગ્ જ્ઞાનના લેદા-પ્રલેદાયી-લક્ષણાઢારા સંક્ષેપથી [પૂર્વા-ચાયોના ગ્રુથામાં પ્રવેશની અનુકૃળતા કરવાપૂર્વ ક] ખાલ-જીવાને (પૂર્વાચાર્ય ગ્રન્થપ્રવેશક ખાલજીવાને) ગ્રાનના પ્રકાશ માટે સમ્યગ્ જ્ઞાનનું પ્રકાશન કરેલ છે. (૧૮+૬૩૯)

ઇનિ વાદનિક્પણનામક દશમાં કિરણઃ

(૩) ચારીથી અટકનું (૪) અખ્રદ્દાથી વિરમનું (૫) પરિશ્રહેથી વિરમનું.

અર્થાત્ હિંસાદિપ ચકથી વિરમણરૂપ પાંચ મહાવતી જાણવા (૩+૬૪૨)

प्रमादसहकारेण कायादिच्यापारजन्यद्रच्यभावात्मकपा-णच्यपरोपणं हिंसा सस्मात्सम्यग्द्यानश्रद्धानपूर्विका निष्ठत्तिः। प्रथमं व्यवस् ॥४॥

અર્थः—दिसाविरमण्=प्रमाहपूर्वं क्ष, भनवश्चन-क्षयरूपन्याः पारशी जन्य, द्रव्यकावरूपप्राक्षाना छवथी विधाग करवा ते दिसाना ज्ञानश्चर्वपूर्वं क, व्रणुकां गाळाथी, यावकछव निवृत्तिः रूपत्याग 'दिमाविरमण्ड्पप्रथमवत' क्षेत्राय छे. (४४६४३)

अतद्वति तन्यकारकमियमप्रध्यं वचनमन्तं तस्मात्त्रथा विगिविदिवीयं त्रतम्। असन्यं चतुर्विधं भृतनिहुनााभृतोहुमा-वनार्यान्तरमङ्गिदात्। आध्यमान्मा पुण्यं पापं वा नाम्ती-न्यादिकम्। भान्या सर्वेगत इति द्वितीयम्। सन्यस्यत्रप्र-चनं तृतीयम्। सेवं कृषः, कार्णं प्रति काण्डन्यादि, यचनं

શાંદતા માયા-વકતાના અભાવ 'આજેવ' કહેવાય છે. અર્ધાત માયારૂપ ભાવદાપવાળા, આલાકમાં અને પરલાકમાં ભવિષ્યમાં અશુભક્લવાળા પાયકમને ભેશું કરે છે.

(૧૨+६૫૧)

फालुष्पविरद्दः शीचम् । तद् द्रव्यभावभैदाद् द्विषा, शाम्त्रीयविधिना यतिजनशरीरगतमहात्रणादिक्षालनमाद्यम् । रजोद्दरणादिष्यपि ममताविष्दो द्वितीयम् । ममत्वमत्र गनः फालुपम् ॥१३॥

અર્થ:—શૌચરૂપ શ્રમણધર્મ = લેભરૂપ મલિનતાના અભાવ 'શૌચ' કહેવાય છે. આ શૌચ, દ્રવ્ય અને ભાવથી બે પ્રકારનું છે. (૧) એપણીય શુદ્ધજલ આદિરૂપ શાસ્ત્રોક્ષ્ત વિધિથી સાધુ-જનના શરીરગત મહુ-લભુ (માટાઘાય-જખમ-ઘાંક વિગેરનું લાતન (ધૃતું વિ) દ્રવ્યશૌચ કહેવાય છે. (૨) રજોહરચ-મુખવસ્ત્રિકા-દાત્રપદ્ટો-પાત્ર આદિરૂપ ધર્માપકરણામાં પણ મમનાના અભાવ 'બાવગૌચ' કહેવાય છે. અહીં મમતા, મનની મ્લિન્તા જણ્યી (૧૩+૨૫૨)

ययात्रस्थितार्थप्रतिपत्तिकः स्वयम्हितं वतः मन्यम् ॥१४॥

रुष्यीं —बकावस्थित=धनंत्रधर्मा-भश्वस्तुनुं ते ते प्रश्रदे रेष्ठिकतः, नवपर्यक्रितशर्दा वयन 'कर्य' इय अभव्धमें अर्थः व ५ से (१४४४५३)

क्टिंडवर्गर्ने संपन्ता । स्वस्तु पूर्वेदोक्क्यू ॥१५॥

दशविधः पृथन्यप्तेजोवायुवनस्पतिकायद्वित्रचतुःपश्चेन्द्रियमे-क्ष्योपेक्ष्यापहृत्यपमृज्यकायवाङ्गमनजपकरणसंयमभेदात् ॥१९॥

तत्र पृथिवीकायिकादारभ्य पश्चित्रियं यावद्यं नविधा जीवास्तेषां करणत्रयः (योगत्रयेण) कृतकारितातुमितिभः संघट्टपितापच्यापत्तिपरिहारः पृथिवीकायिकादिसंयमो नव-विधो तेयः ॥२०॥

स्थिः—(१) सत्तर प्रधारना संयम पैठी पृथ्वीक्षयंथी
भाडी पश्चिन्द्रिय सुधीना के नवप्रकारना छवे। छे, तेक्रोने।
भन-पद्मन-कायादाश करवा-कराववा-श्रातुमेहनरूपे संधर्टभाव स (दिनाने। शांकरप)ने। अने परिताप-समारंश (पश्पीटाक्ष्म दिवसान काहिना कारण्युप मंत्राहिष्यानद्ग्प मानसिक्ष
समायक, पश्पितापक अद्भविद्यासाहि परावर्त्ता संकर्ष
सम्बद्धिन प्रपत्ति।पक अद्भविद्यासाहि परावर्त्ता संकर्ष
सम्बद्धिन विद्या कर्षाह्म कार्यक्ष माने व्यावित्ति।
भाव कर्षाह्म प्रविद्यान क्षित्र समारंशिना स्रोति द्यावित्ति।
स्रात्ति कर्षित्र कर्णा क्षमा, नव्यक्ष स्रात्ति। स्रात्ति कर्षाह्मी

		,

दशनिधः पृथव्यप्तेजोनायुननस्पतिकायद्वित्रचतुःपश्चेन्द्रियमे स्योपेश्यापहत्यपमृज्यकायनाङ्गमनजपकरणसंयमभेदात् ॥१९॥

અર્થ:--નિયમપૂર્લ કરારીર-વચન-મનના નિગ્રહ 'સંયમ' કહે વાય છે. પૃશ્વીકાયસ'યમ અપ્કાયસ'યમ તેજઃકાયસ' વ વાર્યુકાયસ' વ વનસ્પતિકાયસ' વ દીન્દ્રિયસ' વ ત્રીન્દ્રિયસ' વ ચતુરિન્દ્રિયસં વ પ'રી-ન્દ્રિયસ' વ પ્રેક્ષ્યસ' હ ઉપેક્ષ્યસ' અપહેત્યસ' વ પ્રમૃજ્યસ' મન (૧૯+૬૫૮)

तत्र पृथिवीकायिकादारभ्य पश्चित्रियं यावद्ये नविधा जीवास्तेषां करणत्रयः (योगत्रयेण) कृतकारितानुमितिभिः संघट्टपरितापच्यापत्तिपरिहारः पृथिवीकायिकादिसंयमो नव-विघो जेयः ॥२०॥

અશે.—(૧) સત્તર પ્રકારના સંયમ પૈકી પૃથ્નીકાયથી માડી પચેન્દ્રિય સુધીના જે નવપ્રકારના જીવા છે, તેઓના મન-વચન-કાય'હે'સા કરવા-કરાવવા-અનુમાદનરૂપે સંઘર્ડન્ મંગેલ (ડિનાના મંકદ્રપ)ના અને પરિતાપ-સમારંકા (પગ્પીડાકર ઉચ્ચાડન અદિના કારણરૂપ મંત્રાદિધ્યાનરૂપ માનમિક સમારંબ, પગ્પિ-તાપકર કાદ્રવિદ્યાઆદિ પગવર્તાના સકદ્રપ ન્યૂ વડ્ડપ્તાને કેય પચિક સમાર્બ, મારવા માટે લાકડી-સુફી અદિના કોયે મ કરવારૂપ કાવિક સમારંબ)ના અને બ્યાપત્તિન્ માર્ગક,-વિન મ કાલ્યુપિકાના પશ્કિક-વજેન એ પૃથિતી- કું પ્રકાર, મંત્રમ, નવ્યવક્રને, લદ્યાવા (૧૦+દ્યાલ)

રેજોહરણ આદિથી પ્રમાજન કરવું 'પ્રમૃજયસ'યમ 'કહેવાય છે. (૨૨+૬૬૧)

भावनादिदुष्टिक्यानिष्टत्तिशुभिक्षयाप्रवृत्युभयस्वः काय-संयमः। हिंस्रपरुपादिनिष्टत्तिशुभवाक्ष्मवृत्युभयस्वो वावसंयमः। अभिद्रोहादिनिष्टत्तिर्भ्वक्षभभेष्यानादिवष्टत्तिर्मनस्संयमः। पुस्त-काद्यजीवसंयम्बपकरणसंयमः ॥२३॥

અર્થ'ઃ—કાયસ'યમ≔ધાવન (દાેડલું) આદિદુષ્ટક્રિયાએ^{ાથી} નિવૃત્તિરૂપ અને ધર્મ'સાધનભૂત−ગમન આગમન આદિ આ^વે શ્યક ગુર્સાક્રિયાએામા ઉપયાેગપૂર્વ'ક પ્રવૃત્તિરૂપ 'કાયસ'યમ' કહેવાય છે.

વાક્સંયમ=િલેસક-કંઠાર આદિ અશુભવચનથી નિવૃત્તિ રૂપ અને સૂત્રમાગાંનુસારી–પરિહિતકારી શુભવચન પ્રવૃત્તિરૂપ ૧૫ 'વાક્સંયમ' કોર્યુવાય છે.

મનઃસંયમ=અત્તં, રીદ્રધ્યાન-અભિદ્રોડ આદિની નિયૃત્તિ ધુર્વંક ધર્મધ્યાનાદિમા પ્રવૃત્તિરૂપ 'મનઃસંયમ' કોડેવાય છે.

ે ઉપકરત્સ યમ'=અગતનશિષ્યજનના અનુસહ માટે અછ લરૂપ હત્તિક આદિનુ પ્રતિશેખના પ્રમાજનાપૃત્રેક યતનાશી ધ્યારે કરતે 'ઉપકરત્માંયમ' જેનું શીજુ નામ ' અજવ અલ્મે' કહેલાય છે. (૨૩ ફેલ્લ્ડ)

शानोदिर्धवित्रः गोग्यचनक्रियानृष्ठानपर्वितेपारः

રજોહરણ આદિથી પ્રમાજન કરવું 'પ્રમૃજયસ'યમ 'કહેવાય છે. (૨૨+૬૬૧)

धावनादिदुष्टक्तियानिष्टत्तिशुभिक्रियाप्रष्टत्युभयरूवः काय-संयमः। हिंस्रपरुपादिनिष्टत्तिशुभवाक्ष्मष्टत्युभयरूवो वावसंयमः। अभिद्रोहादिनिष्टत्तिर्ध्वकथर्भध्यानादिषष्टत्तिर्धनस्संयमः। पुस्त-कायजीवसंयमञ्जूकरणसंयमः ॥२३॥

અર્થ':—કાયસ'યમ≕ધાવન (દાેડહું) આદિદુષ્ટિક્રિયાએાથી નિષ્ટત્તિરૂપ અને ધર્મ'સાધનભૂત–ગમન આગમન આદિ આવ∙ ૧૫ક શુગક્રિયાએામા ઉપયાગપૂર્વ'ક પ્રવૃત્તિરૂપ 'કાયસ'યમ' કહેવાય છે.

વાક્સંયમ=િત્સક-કંઠાર આદિ અશુભવચનથી નિવૃત્તિ રૂપ અને સૂત્રમાર્ગાનુસારી–પરિહિતકારી શુભવચન પ્રવૃત્તિરૂપ 'વાક્સંયમ' કહેવાય છે.

મનઃમ'ઘમ≕માત્તાં, રીદ્રધ્યાન~અભિદ્રોહ આદિની નિવૃત્તિ પુર્વંક ધમેંધ્યાનાદિમાં પ્રવૃત્તિરૂપ 'મનઃસંચમ' કહેવાય છે

' ઉપકરણનાં યમ' = અવવનશિષ્યજનના અનુગઢ માટે અછ-વરુષ ફ્રેશ્વર આદિનું પ્રતિહેળના પ્રમાજના પ્રવેક યતનાથી ધ - ું દરતું ' ઉપકેરણના યમ' એનું ગીજી નામ ' અજીવ નાંચમ' ક્રેલિય છે (૨૩+૦૦૦)

राधिदिक्षित्रमा गोग्यनमक्ष्यानुवृत्स्यप्रसियार

અર્થ'.—પ્રવાજક આચાર્ય'—સામાયિક આદિવતનું આરાપણ કરનાર 'પ્રવાજક આચાર્ય' કહેવાય છે.

દિગાચાય — સચિત—અચિત્ત-મિશ્રવસ્તુને જણાવનાર (અનુગ્રાતા) અથવા ગુરુએ આદેશ આપેલ દિશાઓમાં રહે નાર સાધુઓની સારણાઆદિ કરનારાઓ પથુ દિગાચાયો કહે વાય છે.

શુનાદ્દે**શ**-પ્રથમથી આગમના ઉપદેશ અત્પનાર 'શ્રુતો દેશ કહેવાય છે.

शृतससुद्धा-पूर्व आगमने। ७ पहेश आपनार३ प पूर्वी-दिष्ट अरुआहिना अकावमां ७ दिए (पछेला ७ पटेश आपेत स्त्र अर्थ) ने स्थिर-परिचित ४३।! सारी रीते धारणा ४री राणा! णीजाओने कलावा (कणावा) आ प्रमाणे स्थिर परिचित करावनारा देश सम्यण् धारणाना अनुशासक देश तेक आगमना समुद्देश अथवा अनुशाहाता 'श्रुत समुद्देश' केदेवाग छे.

આમ્નાયાર્થવાસક-આગમરૂપ આશ્નાયના ઉત્સર્ગ અપવાદ રૂપ અર્થના ઉપદેશક 'આશ્નાયાર્થવાસક' કહેવાય છે. (૨૬+૬૬૫)

भागारविवयविनयस्य स्वाध्यायस्य बाऽऽवायनिक्रया सार्वनामुबदेशकः उवाध्यायः ॥२७॥

અને કે. જ્યાર્થયા માંગ્રેપકારના જાગ્યાકવિષયક વિત કોર્ટ જ્યાર જરા જાઈ પાયાકારના સ્થાક્યાનો કહાના

ज्ञानदर्शनचरणगुगवान् श्रमणादिः सङ्घः ॥३१॥

અર્થ' —સ'ઘ-જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રરૂપ ગુણવંત શ્રમષ્ડુ-પ્રધાન ચતુર્વિધ (સાધુ-સાધ્વી-શ્રાવક-શ્રાવિકારૂપ ચારપ્રકારના 'સ'ઘ' કહેવાય છે. (૩૧+૬૬૯)

ज्ञानादिवीरुपेयशक्तिमिमीक्षसाधकः साधुः ॥३२॥

અ**થ**ે.—સાધુ-જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રમાં પરાક્રમરૂપ શક્તિ ફેારવનારા માેક્ષની સાધના કરનારા સાધુ કહેવાય છે. (૩૨+૬૭૦)

पकसामाचारीसमाचरणपरस्साधुः समनोक्षः ॥₹₹॥ અथः.—समनोज्ञ्–चोक्ष सामायारी (शिष्टव्यायरित क्षियाक्षताप)मां वर्तानार साधु 'समनोज्ञ' क्षेत्राय छे.

(33+661)

यमितकयानिषयेन्द्रियकुर्यान्तरपूर्वकीहितपणीतातिमात्रा-ऽञ्हारभूषणगुष्तिमेदेन ब्रह्मचर्यगुष्तिर्नवया ॥३४॥

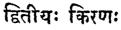
અર્થ.—વમતિગુપ્તિ-કથાગ્રપ્તિ-નિયદ્યાગ્રુપ્તિ-કુડ્યાન્તર-દ્યુપ્તિ-પૂર્વ ક્રોડિતગુષ્તિ-પ્રગીતગ્રપ્તિ-અતિમાત્રાદ્યારગ્રપ્તિ બ્લન્ દ્યુપ્તિના બેંદ્રગી બ્રહ્મસર્ય (ચનુર્ય ત્રત)ની ગુષ્તિ, (ન્ક્ષાપ્રકાર) ત્રવ પ્રયાની છે (૩૪+૯૦૨)

सीपप्दाद्विप्तमस्थानवर्तनं नमतिगुष्तिः ॥३५॥ अथ्योः चयनतिगुणिन-स्थाः नपुषक अधिना वासवागः

करणनिरूपणनामकः

पिण्डविशुद्धिसमितिमावनाप्रतिमेन्द्रियनिरोधपतिछेल नागुप्त्यभिग्रहमेदेनाष्टविधपपि करणमवान्तरभेदात्सप्ततिविधप् ॥१॥

અર્થ — પિડવિંશુદ્ધિ-સમિતિ-ભાવના-પ્રતિમા-ઇન્દ્રિયનિ રેપ રેપ રેપ રેપ રેપ રેપ એના-ગુપ્તિ-અભિગ્રંડના ભેદગી આઠ પ્રકારનું હોલા છત્તાં કરણ, અવાંતરસેદથી (૭૦) સીત્તેર પ્રકારનું છે (૧+૬૮૨)

सर्वेदोपरहिताऽऽहागोपाश्रयवस्यपात्रपरिग्रहान्मिकाश्रवसः पिग्दविशुद्धयः ॥२॥

અર્થ —મર્વદેષ્યરિક્ત આહાર, ઉપાશ્રય (શુગ્યા) વસ્ર પહેલા સંભરમ ચાર, પિડવિશુદ્ધિ કરેવાય છે. (૨ન૬૮૩)

माध्यासम्बे बाखोदिनविधिता सम्बक्त महत्तिमा मिनिः, मा नैगोदिस्या पश्चविधा पूर्वमेत्रोत्रता चेदिनच्या ॥॥।

અર્થ:— અશુચિપદાર્થીની પ્રચુરતાવાળા, અશુચિપદાર્ધ જન્ય, જેમાથી અશુચિપદાર્થી નીકળે છે એવી કાયા છે આવે વિચાર 'અશુચિભાવના' કહેવાય છે. આ ભાવનાથી શરીરતા વિષયમાં નિમ'મતાના ઉદય થાય છે. (૧૦+૬૯૧)

इन्द्रियाद्याश्रवद्वारा कर्मागमनचिन्तनमाश्रवभावना । अनया चाश्रवनिरोधाय यतेत ॥ ११ ॥

અશ્⁴:— અશુભ કર્મના આગમનના દ્વારભૂત ઇન્દ્રિય અહિ આશ્રવા, જીવના અપકાર કરનારા છે. આવું ચિતન 'માઇલે ભાવના ' કહેવાય છે.

આ ભાવનાથી આશ્રવના નિરાધ માટે પ્રયત્ન કરતાર છ⁴ અને છે અર્થાત્ ઇન્દ્રિયાના વિષયાથી મન હેટી જવાથી અન્ય પર'પરાજનક અ¹શ્રવપ્રવાહ ળ'ધ પડી જાય છે. (૧૧+૬૯૨)

वाश्रवदोपाम्सर्वे पाषोपार्जनिनरोधपिटच्टसंवरवतो नि रगुरान्तीनि विलोकनं संवरभावना। अनया च संवराय पटने ॥ १२ ॥

અર્ધ:— સઘળા આશ્રવરાયા, પાપાના ઉપાજનના તિ^ગ ધમાં સમય સંવરવાળા આત્માને અડકતા નથી આવા વિચાર 'સંવરભવના' દહેવાય છે.

भ, भावनाधी संवरभाटे छव, प्रथल हरे छे. (१२+१६३) नग्कारिए क्रमेए-श्रीवाकोट्योऽमृद्धिवृर्वकस्तव, वरीव-इंग्टिप्टाश हुगलमूल इति विचालने निजेशमानना । जनवा स प्रमाणसम्बद्ध योग ॥ १३ ॥

पादनराक्तिकत्पत्तिस्थितिच्ययात्मकश्चतुर्वशर्जजुपरिमाण अः ध्वीधस्तिर्घगभेदिभन्नः ॥ १५ ॥

અશ^c.— વળી ને લોકભાવનામાં, કેવલી ભગવાનથી દેખાતા આ સઘળા લોક, જીવ અજીવરૂપ, કેડમાં છે હાથની સ્થાપના કરી, વૈશાખ સસ્થાનની માફક છે પગ પહેાળા કરે નાર પુરુષની આકૃતિ જેવી આકૃતિવાળા, ઉત્પત્તિ, શ્થિત, વ્યયસ્વભાવવાળા પદાર્થોથી પરિપૂર્ણ ચતુદ શ રનના પરિણામ વાળા ઉદ્વ લોક, અધાલાક, તિયંગ્ લોકરૂપ ત્રણ સેઠવાળા છે. (૧૫+૬૯૬)

असंख्येययोजनकोटाकोटिप्रमाणा रङ्जुः ॥ १६ ॥

અથ:— અસંખ્યાત યોજનાની કાટાકાટી (કારીને કાેટી ગણતા જે સંખ્યા લખ્ધ થાય તે) પ્રમાણ 'રેમ્જી' કલેવાય છે (૧૬+૬૯૭)

नत्र रूचकात्रधो नत्रशतयोजनान्युहुँध्य साधिकमप्तरण्डः भगाणो लोकान्नात्रधिरधोमुखमह्यकाकृतिभैत्रनपतिनारकनिशः भयोग्योऽघोसोकः ॥ १७ ॥

अर्थ — ते ते। अर्था, इचड्यी नीचे (६००) नवभी भे. क्यांने उद्याची (नवसे। लेकनच्य निक्छोदीह पछी) साथि भारत अर्थान मानावाली, से। से। मानावाली, से। से। मानावाली स्थानी, अर्थानुभवाली कर्यानी, क्यांने, क्यांना निवक्ष कर्यानी, क्यांना निवक्ष कर्यानी, क्यांना निवक्ष कर्यानी, क्यांना निवक्ष क्यांना निवक्य क्यांना निवक्ष क्यांना निवक्य क्यांना निवक्य क्यांना निवक्य क्यांना निवक्य क्यांना

શૈલા, અંજના, રિષ્ટા, મઘા, માંઘવતી નામવાળી સાંતે પૃથ્વીએ નીચે નીચે પૃથુતર (મહત્તમ આયામ વિષ્ક્રભવાળી) છે. (૧૯–૭૦૦)

ताश्र पत्येकमनुक्रमतो घनोद्धियनवाततनुवाताकार्यर्हः व्धमतिष्ठावलयिताश्च ॥ २० ॥

અર્થ:— તે પ્રત્યેક પૃથ્વીએ કમસર અર્થાત સઘળી પૃથ્વીએ ઘનાદિધના આધારે રહે છે. ઘનાદિધ, ઘનવાતને આધારે છે. ઘનાદિધ, ઘનવાતને આધારે છે. અને તતુવાત આકાશને આધારે છે. આકાશ પાતાના આધારે છે બીજાના આધારે ત્યાં કેમકે; સવેંદ્રવ્યોના આધાર આકાશ છે.

વળી તે પૃથ્વીએ ઘનાદધિ આદિથી વલયાકારે વૈદ્ધિત (વીંટાયેલ) છે. (૨૦+૭૦૧)

एतिसम् लोके रत्नमभादिक्रमेणोत्कर्पत एकत्रिसप्त-दसमप्तदभद्वानिशतित्रयस्त्रिश्वत्सागरोपमायुष्का ज्ञयन्यतो दश-वर्षमदस्येकत्रिमानद्यमप्तद्यद्वानिशतिमागरोपमायुष्का । अन-वरताश्चमतम्भेडपारिष्णामशरीरपेदनाविक्रिया अन्योन्यो-दोरितद्भ्या नारका वर्षान्त ॥ २१ ॥

અર્થા:— ના પૃથ્વી આદિરૂપ અધાનોકમાં રત્માળક ગારિન ક્રમમાં ઇન્યુપ્ટ એક (૧) વસ્તુ (૩) સાત (૭) દર્શ (૧૦) નાલ્યર (૧૩) ભારત (૨૨) નેવીશ (૩૩) ક્રાપ્ટાયનન

द्वात्रिंशदण्टाविंशतिविंशत्यष्टादशयोदशाष्ट्रसहस्राधिकलक्ष-योजनवाहल्यादशर्करादयः । अत्र तु नार्का एव वसिति ॥ २३ ॥

અર્થ — ખત્રીશ હજાર (૩૨૦૦૦) અધિક લાખ યાજન, વાશ હજાર (૨૦૦૦) અધિક લાખ યાજન, વાશ હજાર (૨૦૦૦) અધિક લાખ યાજન, વાશ હજાર (૨૦૦૦) અધિક લાખ યાજન, સાળ હજાર (૧૬૦૦૦) અધિક લાખ યાજન, આઢ હજાર (૨૦૦૦) અધિક લાખ યાજન, આઢ હજાર (૨૦૦૦) અધિક લાખ યાજન, આઢ હજાર (૨૦૦૦) અધિક લાખ યાજન બાહલ્ય (પહાળાઇ) વાળી શકેરામભા આદિ છ (૬) નારક પૃથ્વીએ છે.

^{ચ્યા છ નારક પૃથ્}વીએામાં માત્ર નારકી જીવાજ વસે છે. (૨૩+૭૦૪)

उपनितनसहस्रयोजनस्योध्वंमधश्च योजनशतं मुक्ता मध्ये पिशाचाद्यप्रिधानां जधन्यतो दशसहस्रवपयुष्काणाद्व-न्द्रष्ट्रत एक पन्योपमाषुष्काणां च्यन्तराणां स्वनानि मिन्ति ॥ १४॥

અર્ધ. — રત્મપ્રભા પૃથ્વીના ઉપરના હજાર જેજનમાંથી ઉપરના અને નીચેના સાં (૧૦૦) સાં જેજન છાડી અર્થાં પ્ર મધ્યમાં (૮૦૦) આડમાં જેજનમાં પિશાચ આદિ આંડ પ્રકારના, જપન્યથી હશ કજાર વર્ષના આયુષ્યવાળા અને ઉત્દૃૃૃશી એક પામિષ્યનના અયુષ્યવળ, ત્યાવરાના ભવેના છે. (૨૪+૧૦૧)

कार्यक्रियाननेषु मोप्रयंच्या दशयोजनानि विश्वाय मध्ये

અર્થ — જેનું ખીજું નામ મધ્યલાક છે એવા તિ^{રાઇ} લેકમા પૂર્વપૂર્વની અપેક્ષાએ દ્વિગુગ્ર (બેગુગ્રા) વિસ્તારવાળા, વલય (કંકણ)ની આકૃતિવાળા, અસંખ્યાત, જંબૂદીય જેની આદિમા અને અતે સ્વયંભૂરમણ સસુદ્ર છે. એવા હીય સસુદ્રો છે. (૨૭+૭૦૮)

मध्ये लक्षयोजनपरिमाणस्य जम्बूद्वीपस्य नाभिरिव भृतलं योजनसद्देवणावगाद्वमानश्चत्वारिशद्योजनचूलायुतो नवाः श्विकनवित्तरस्ययोजनसमुच्ल्यायोऽयो दशयोजनसद्दसं विस्तृत ऊर्ध्यं च योजनसद्दस्विस्तारो भद्रशालादिभिश्रवृर्भिर्वर्नः पि-ग्रुतो मेरुभूषरः काञ्चनमयो वर्जुलाकारो विलस्ति ॥ २८॥

અર્થ:— લાખજેજનના પરિમાણવાળા જ ખુઠીપના મધ્ય ભાગમા અર્થાત જેમ શરીરમાં મધ્યભૂત નાઉલ હોય છે તેમ મેરૂ પણ જ ખુઠીપના મધ્યમાં રહેલ છે. આ મેરૂ, ભૂતલને અર્થોત્ પૃથ્વીની અંદર હજાર યાજન પ્રમાણ અવગાહીતે રહેલા છે. ચાલીશ (૪૦) યાજન પ્રમાણ શ્રુલિકા સહિત છે. નવ્યા હેજાર (૯૯૦૦૦) જેજન ઉ'ચા, નીચે દશ જુજાર (૧૦૦૦) જોજન વિષ્કંભ આયામરૂપ વિસ્તારવાળા, ઉપર જ્યાં ચૂલાના ઉડ્ડામ શાય છે ત્યાં વિષ્કંભ આયામરૂપ જંજાર રોજન વિસ્તારવાળા છે, બદ્રશાલ—નંદન, સોમનસ—પાર્કકરૂપ આર્જ વેનાર્થા પરિવરેલા, કાંચનમય, કાંચનસ્થાલની નાજિના જેલે વર્તુલ દિલ્લો અલ્લાલ-મંદ્રમ્ય તે છે. વિવસ છે.

पल्योपमायुष्कचन्द्रविमानम् , ततोऽष्यूर्ध्वः विंशतियोजनेषु अर्धपर्लयकपल्योपमायुष्काणां नक्षत्रप्रहाणां विमानानि ॥११॥

અધ':— મનુષ્ય નિવાસ ચાગ્ય ક્ષેત્ર કથન ખાદ જ્યાતિષી દેવ નિવાસ ચાગ્ય પ્રદેશનું કથન :

रुथंडनामंड समतं स्थी ७५२ (७६०) सातसा ने सुं के जनना अंते अनुंडमें ज्यान्यथी पद्यापमना आठमा भाग्र्य आयुष्य वाणा अने ७ त्रृष्थी पद्यापमना याथा भाग्र्य आयुष्य आयुष्य वाणा अने ७ त्रृष्थी पद्यापमना याथा भाग्र्य आयुष्यवाणा तारा ३५ क्यातियी हेवाना विभाना छे. त्याथी ७५२ हश के जन्मोमां हे कर वर्ष अधिंड स्थेड पद्यापमना आयुष्यवाणा स्थान् विभान छे. तेनाथी ७५२ स्थे १११ (८०) याजनामां वाण वर्ष अधिंड स्थेड पद्यापमना आयुष्यवाणा स्थान विभान छे. तेनाथी ७५२ वीश (२०) के जन्मोमां ७ त्रृष्ट्थी अधा पद्यापमना आयुष्यवाणा नक्षत्रोना तथा स्थेड पद्यापमना आयुष्यवाणा नक्षत्रोना तथा स्थेड पद्यापमना आयुष्यवाणा स्थाना विभाने छे.

एतममी वयोतिर्गणा एकविंशन्युत्तरैकादशशतयोजनद्रतौ मेरं परिश्रमन्ति ॥ ३४ ॥

अर्थ — नणी आ क्यांतिषी विभानना समुद्री (१९२९) अभ्यान के केश्वीय नेपन इन्यी भेरू पर्वननी बार्ड आणु ध्रुद्धित नी पहतिसी इन् छे अति इन् छे, (१४४७) प

त्त्रयोध्वे किचित्नम्याग्यत्वमाण अध्वीक्तम्बद्वाकृतिः राष्ट्रोकप्रवेष्ट्रवेद्वोकः सेन्य उत्कृष्ट्यमाणिणामीपेतः॥कृत

पल्योपमायुष्कचन्द्रविमानम् , ततोऽष्यूर्ध्वः विंशतियोजनेषु अर्धपल्येकपल्योपमायुष्काणां नक्षत्रग्रहाणां विमानानि ॥११॥

અધ:- મનુષ્ય નિવાસ ચાેગ્ય ક્ષેત્ર કથન બાદ જ્યાેતિષી દેવ નિવાસ ચાેગ્ય પ્રદેશનું કથન :

केयडनामड समतदाथी ७५२ (७६०) सातसा नेवं कोळनता अंते अनुक्षमे कधन्यथी पद्यापमना आठमा लागइप आयुष्य पाणा अने ७८५५थी पद्यापमना याथा लागइप आयुष्य पाणा अने ७८५५थी पद्यापमना याथा लागइप आयुष्यवाणा तारा ३५ क्यातिषी हेवाना विमाना छे. त्यांथी ७५२ ६श कोळनामां छक्तर वर्ष अधिष्ठ कोड पद्यापमना आयुष्यवाणा स्पंनु विमान छे. तेनाथी ७५२ को'शी (८०) याळनामां लाण वर्ष अधिष्ठ कोड पद्यापमना आयुष्यवाणा अ'इन् विमान छे. तेनाथी ७५२ वीश (२०) कोळनामां ७८५थी अर्ध पद्यापमना आयुष्यवाणा नक्षत्रोना तथा कोड पद्यापमना आयुष्यवाणा विमाने छे.

एवममी उयोतिर्गणा एकविशस्युत्तरैकादशशतयोजनद्गतो मेर्ने परिश्रमन्ति ॥ ३४ ॥

અર્ચ —વળી આ જોાતિષી વિમાનના સમુદ્રો (૧૧૨૧) અમ્પાર માં એક્ષ્પણ જેજન કર્મી મેરુ પર્યંતની ચારે બાળુ પર્વાચાની પહલિથી કરે છે. ગતિ કરે છે. (૧૪ન૭૧૫)

सरवीको किञ्चित्नपानरणज्ञमाण अर्थाहिनम्दद्वाहृतिः राष्ट्रोकारम्भेटोकः सेवा अष्ट्रग्रमारिणामीनेतः॥१९॥

एदशैकोनविंशतिविंशत्येकविंशतिद्वाविंशतिसागरोपमानि । जपः न्यतस्मौधर्मस्य प्रयोपमं, ईशानस्य किञ्चिद्धधिकं प्रयोपमं, अग्रे तु यदघोऽधो देवानामुन्कृष्टमायुरुप्यरितनदेवानां तजाः न्यम ॥ ३८ ॥

અશ':— ત્યાં સૌધમ' દેવનું ઉત્કૃષ્ટથી છે સાગરાયમનું આયુષ્ય છે, ઇશાનનું કાંઇક અધિક છે સાગરાયમનું આયુષ્ય છે. માહેન્દ્રનું કાંઇક અધિક છે સાગરાયમનું આયુષ્ય છે. માહેન્દ્રનું કાંઇક અધિક સાત (૭) સાગરાયમનું આયુષ્ય છે. પ્રદાલોક સ્થનું દેશ (૧૦) સાગરાયમનું લાન્તકસ્થનું, ચૌદ (૧૪) સાગરાયમનું ત્યાન (૧૭) સાગરાયમનું, સહસારસ્થનું અઢાર (૧૮) સાગરાયમનું, આનતસ્થનું ઓગણીશ (૧૯) સાગરાયમનું, પાણતસ્થનું વીશ (૨૦) સાગરાયમનું, આરણસ્થનું એક લાગરાયમનું, પાણતસ્થનું વીશ (૨૦) સાગરાયમનું, આરણસ્થનું એક વામનું આયુષ્ય હાય છે. જઘન્યથી સીધમે દેવનું એક પત્યોયમનું ઈશાનસ્થનું કાઇક અધિક પત્યોયમનું, ઉપર ઉપર વનના-આગળના મનત્યુમાર આદિ દેવાનું નીએ નીએના દેવાનું જે ઉત્રું આયુષ્ય છે ને જઘન્ય આયુષ્ય જાણુલ્ય જાણું (૨૮નાલાન્ડ)

त्राकोष्यप्रेकि त्रयोविधानियागगेवमार्देककाधिकमागगेषमा धिकोरहर्यःगुकाणां गदधो देवोरह्न्द्रत्तवस्यायुक्काणां देशनां श्रद्धंत्रपुर्णव्यद्धयनोग्यगर्वभद्रविधालसूमनसमीमनसप्रीतिकः कर्षरस्यदेवते लोकपुरुषस्य श्रीतापदेशस्याः कण्डासम्बद्धाः सर् देवेरकर्णवरुषः स्थानविधेयास्यास्य ॥ ३९ ॥

વિજયાદિ ચારના મધ્યમા સર્વાર્થ સિદ્ધ (દેવાનું) વિમાન છે. પ્રથમ ચાર વિમાનસ્થ દેવાનુ ઉત્કૃષ્ટથી (૩૨) સાગરાપમનું આયુષ્ય અને જઘન્યથી (૩૧) એકત્રીશ સાગરાપમનું આયુષ્ય છે. સર્વાર્થ સિદ્ધ વિમાનસ્થ દેવાનું જઘન્ય આયુષ્યના અભાવ હોાવાથી ઉત્કૃષ્ટથી તેત્રીશ (૩૩) સાગરાપમનું આયુષ્ય છે.

આ વિમાનાથી ઉપર કાઇ વિમાન નહી હાવાથી આ પાંચ વિમાના 'અનુત્તર વિમાના 'કહેવાય છે. સૌધર્મ' અને એશાન દેવલેંકના વિમાના, ઘનાદધિના આધારે રહેલા છે: સનત્કુમાર-માહેન્દ્ર-પ્રદાલાકના વિમાના ઘનવાતના આધારે રહેલા છે. લાન્તક-મહાગુક-સહસારદેવલાકના વિમાના ઘનાદધિ ઘનવાતના આધારે રહેલા છે. બાકીના આનત-પ્રાણત- આરણ-અચ્યુત્ના, નવબેલેયકના, અનુત્તર દેવલાકના વિમાના આકારણ-અચ્યુત્ના, નવબેલેયકના, અનુત્તર દેવલાકના વિમાના આકારાના આધારે રહેલા છે કેમક ગુરુ લઘુ ગુણવાળા છે. (ઉધ્રે-અધાગતિ સ્વસાવના અલાવ હાવાશી)

ग्रेयेयनेषु अनुत्तरे च कल्यातीता देवा निवमन्ति ॥४^{१॥}

અર્થાઃ— ધૈવેયદામા અને અનુત્તર માં કરવાતીત (સામા-નિક અહિંકસ્પને અલાય હેાવાથી અહમિન્દ્રપણું હેાવાથી) દૈવા રહે છે. (૪૧ન૭૨૨)

नव अस्वै द्वादशयोजनात्यक्षनत्वास्त्रिष्ठसयोजनसीत् माणा मण्ये चाष्ट्रयोजनबाद्द्वयाञ्चे मसिकापशवन्त्रशवरीताः नाटरवादगोपन्यायमागीनवानात्रप्रमी स्वत्ववस्यत्वस्या सिद्ध विचलतर्गानयान् पृथिको ॥ ४२ ॥ રેજવ્લુ છે ત્યાંથી લાેકના અંત સુધી કાંઇક ન્યૂન એક (૧) રજવ્લુ છે. (૪૪ન૭૨૫)

अधोलोकान्ताद्ध्वंलोकान्तं चतुईशरज्जु परिमाणैक-रज्जुविस्तृता त्रसनिवामस्थानरूपा त्रसनादिकाऽस्ति, अस्या बहिरेकेन्द्रिया एव निवसन्तीति ॥ ४५ ॥

અથ^ર — અધાલાકના અ'તથી માંડી ઉર્ધ્વલાકના અ'ત સુધી ચૌદ (૧૪) રજેજુ પરિમાણ વાળી, એક રજેજી વિસ્તૃત, ત્રસજીવાના નિવાસ સ્થાન રૂપ ' ત્રસનાઉકા ' છે. આ ત્રસના ડિકાની બહાર માત્ર એકેન્દ્રિય જીવા જ રહે છે. (૪૫+૭૨૬)

नरकादिषु सुरुर्मुद्रः परिश्रमतो निथ्याद्शैनागुपहतने तसः सम्यग्दर्शनादिनिर्मलाईद्धमिनाप्तिदुश्रावधेति परिनि-नानं योधिदुर्लभभावना। भनो योधिमाप्तावप्रमादी स्थात्। ॥ ४६॥

બાહિદુલ[િ]લ ભાવના—

અર્થ:— તરક આદિ સનુગં તિરૂપ અનાદિ સંસારમાં પરિ જમનું કરનાર મિશ્યાત આદિ દેશોથી હણાંગેલ ચિત્તવાળાં જીવને, મરપત્ર દર્શન-માન-સાચ્તિ આદિથી નિર્મલ, કોન પ્રમૃત્ય પ્રાપ્તિ દાસક્ષ્ય છે. આ પ્રમાણેનું ચિત્તન 'બોપ્રિદુર્શં મ જ ૧૯૧૧ કહેવાય છે. આ વાયનાથી સરમગ દર્શન આદિના તે કૃતામક, પ્રમૃત્ય સ્તર ત્યાલાળાં આત્મા બની શકે છે,

		,	

માસિકી–ત્રેમાસિકી–ચાતુર્માસિકી – પંચમાસિકી – ષાણમામિકી-સપ્તમાસિકી–પ્રથમ સપ્ત રાત્રિ દિવા–દિતીય સપ્ત રાત્રિ દિવા તૃતીય સપ્ત રાત્રિ દિવા અહેારાત્રિકી–એકરાત્રિકીના લેદથી કરાતી બાર પ્રકારની ભિક્ષપ્રતિમા છે.

(૧) એક મામ સુધી, વિશિષ્ટ સ્થાનમાં રહેલા દાતા, અવિચ્છિન્ત રૂપે એકવારજ આપેલ અન્ન અને પાનના ગ્રહેલું રૂપ 'એક માલિકી ' પ્રતિમા કહેવાય છે.

(ર-૪ ૫ ૬ ૭) આ પ્રમાણે બે–ત્રણ–ચાર–પાંચ-છ–સાત માસ સુધી વિશિષ્ટ સ્થાનમાં રહેલ વ્યક્તિથી ક્રમસર છે વાર–ત્રણ વાર–ચારવાર–પાંચવાર–છવાર–સાતવાર આપેલ અન્ત-પાનના મહેલુરૂપ છ પ્રતિમાએ વિચારવી. (૪૮-૭૨૬)

सप्ताहोरात्रप्रमाणा एकान्तरनिर्जलोपवासान्मिका आवार म्ळवारणारूवा प्रामाद्भियो बहिरुध्वसुखरायनायासनस्यितिर पुर्वक्षयोरोपसर्गमहनरूवा मतिमा अष्टमी ॥ ४९ ॥

(८) सान (७) अहोरात्र प्रभाण्याणी, क्रेशंतरे निर्मंत उपनाम ३५, पारद्यामां आयंजित३५-पार्श्वशयन-निपण्यतः ३५ अ. सन् स्थिनिपृत्के, धार उपसर्गना सदन ३५ 'अष्टभी' -निमः १हेन्य छे. (४८-१७३०)

उक्टिकाणामनिक्तितित्विका पूर्विक्वत नवकी प्रतिमा। गोडोडिकाणामर्वाध्यतिद्विका नाट्यमे द्वामी प्रतिका

तत्तद्विषयेभयस्तत्तदिन्द्रियाणां विरमणरूपाः पञ्चेन्द्रिय-निरोधाः ॥ ५२ ॥

. અ**થ**ઃ— તે તે ઇદ્રિયાના તે તે વિષ**યાેશી** અટકવાર્ષ 'પ'ચેન્દ્રિય નિરાધ' કહેવાય છે, (૫૨+૭૩૩)

आगमानुसारेण बह्मपात्रादीनां सम्यङ्निरीक्षणपूर्वकं प्रमार्जनं पतिलेखना ॥ ५३ ॥

અર્થ'— આગમના અનુસારે વસ્ત્રપાત્ર આદિનું ^{મારી} રીતે નિરીક્ષણ પૂર્વંક પ્રમાર્જન 'પ્રતિલેખના' કહેવાય ^{છે.} (પ3+७३४)

सा च सत्रार्थतत्त्रश्रहानसम्यवन्त्रमिश्रमिध्यात्त्रमोहनीयः पर्जनकामस्नेहदृष्टिरागपरिहारशुद्धदेवगुरुघर्मादरकृदेवकुगुरुकुषः मेपरिवर्जनकानदर्शनचारित्रादरकानदर्भनचारित्रविराधनापरिहाः रमनोवचनकायगुष्प्यादरमनोवात्रकायद्ष्टपरिहाररूपभावना प्रमितत्रचनोचारणपूर्वकत्रसादिनिरीक्षणप्रमाजनरूपा पश्रविः क्रियकाग विदेशा ॥ ५४ ॥

અર્ધ:— (૧) મૂત્ર અર્થ તન્વની શ્રદ્ધા (૩) મમ્પકૃત્ર ભારતિય-મિશ્રમાં હતીય-મિશ્યાત્વમાં દ્રતીયના વર્જનરૂપ (૩) કામર મ-શ્નેહ્લામ-રિષ્ટિશામના પરિદ્વારરૂપ (૩) શ્રદ્ધિત-રાહ્ય પુરુ-શ્રદ્ધ ધર્મના મહ્ત્રરૂપ (૩) ક્રુટેવ-ક્રુગુરુ-કુધર્મના પશ્ચિજના ૧ (૩) જન્ન-શર્શન-શ્રહિતના અદ્વરૂપ (૩) જ્ઞાન વિશ્વ પ્રત્યાનિક પત -શ્રહિત્ર વિશ્વનાના પરિદ્વાર કૃષ (૩)

અર્શ:— સાધુઓતા જે નિયમ વિશેષ તે 'અભિગ્રહ' કહેવાય છે. તે અભિગ્રહ, દ્રવ્યત્ક્ષેત્ર-કાલ-ભાવના લેક્શી ગાર. પ્રકારના છે. (૫૭+૭૩૮)

विशिष्टद्रव्यपरिग्रहो द्रव्याभिग्रहः विशिष्टक्षेत्रस्थदात्सका-शादन्नादिग्रहणं क्षेत्राभिग्रहः । विशिष्टकाल एवान्नादिग्रहणं कालाभिग्रहः । विशिष्टभावयुतदात्सकाशादन्नादिपरिग्रहो भावाभिग्रहः ॥ ५८ ॥

॥ इति करणनिरूपणम् ॥

અર્થ:— વિશિષ્ટદ્રત્યગ્રહ્ણવિષયક નિયમવિશેષ ^{૧૬નો} ભિગ્રહ ' કહેવાય છે.

વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં રહેલ દાતાની પાસેથી અન્ન આદિ ^{ગ્રુપણ} રૂપ 'ક્ષેત્રાભિગ્ર**હ**ે દહેવાય છે.

વિશિષ્ટ કાલમાં જ અન્ન આદિ શ્રહણ રૂપ ' કાલાબિયર્સ' કહેવાય છે.

વિશિષ્ટ ભાવ મહિત, દાતાની પાસેથી અન્ત આદિ ^{પ્રદેષ} ૩૫ 'ભાવાભિગ્રહ' કહેવાય છે. (૫૮+૭૩૬)

धीत अञ्चा निर्धण नामक दिनीय क्रिश्यः

જન્ય લિંગ્ધના ઉપજીવનથી અથવા જ્ઞાનાદિ વિષયક અતિચારના સેવનથી દેાષવાળા, જિનકથિત આગમથી સદેવ અપ્રતિપાતી અનતા જ્ઞાનના અનુસારે ક્રિયાકારી તે 'પુલાક' કહેવાય છે. તે પુલાક લિંગ્ધિયુલાક અને સેવાપુલાકના ભેદથી બે પ્રકારના છે.

- (૧) દેવેન્દ્રની સંપત્તિ સરખી સંપત્તિ વાળા, લિખ્ધિ વિરોષથી યુક્ત પુલાક 'લિખ્ધિ પુલાક' કહેવાય છે.
- (૨) સેવાપુવાક, જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર-લિંગ યથાસુકમના વેદથી પાંચ પ્રકારના છે. (૨+૭૪૧)

मुत्राक्षराणां स्विलितमिळितादिमिरितचार्रज्ञानमाथित्या ऽज्यमने निस्सारकारी ज्ञानपुलाकः । कृष्टिष्टसंस्तवादिभिरा-स्मगुणवातको दर्शनपुलाकः । मृलोन्तरगुणमितसेवनपा नारि-यविरायनेनात्मसंज्ञकथारित्रपुलाकः, तत्र मृलगुणा महावता-दयः, उत्तरगुणाः विण्डविशुद्धवादयः । उक्तलिङ्गाधिकलि-इत्तप्रशानिष्ठतिकापरिकङ्गकरणात्यतरस्मादात्मनो निस्सारकर्ता विज्ञापुलाकः । उपत्यमादमनःवरणकाकः गावश्यात्यतरंणा-द्वारसंगको प्रधानुश्चाकः ॥ १ ॥

अन्ध्रौ -- सुनता अक्षणिना रामसित-भिक्तित आहि अति-अप दीवंध्यी ज्ञानने भदीन प्रत्या द्वारा को आत्मान निर्णाय मण्डे हैं ते 'अन प्रवाद' प्रतिवाद है

भिष्य होते. यह पश्चितिक स्तृति व्यक्तिस्य द्वारतः स्वानसानाः एक्षातः सम्बद्धन्तमे के यानक ने 'हर्मन युवाह' भरितास कि अस्तृतिक च स्व ह विकास्त्रस्य सूत्रमुक्ताः स्वर्ति विद्यमिति

पुनरिष वकुशः पञ्चविघः, आमोगानाभोगसंवृता-संवृत-स्थ्मेदात् शरीरोपकरणानामलंकारस्साध्नामकार्षे इति क्षान्यान् कर्ता च वकुश भाभोगवकुशः । सहसा च शरी-रोपकरणानामलंकर्ना वकुश भनाभोगः । लोकरिविदितदोणो वकुशस्संवृतः । प्रकटं दोपानुष्याता वकुशोऽमंवृतः । किञ्जित्मादी नेत्रमलाद्यपनयकारी वकुशस्स्थ्मवकुशः । एते वकुशः माणान्येनद्विपशस्कामास्मातगीरवाश्रिता अविविक्त-परिवाराङ्येदयोग्यशवलचारित्रा वोध्याः ॥ ५ ॥

પ્રકારાંતરથી ખકુશના વિભાગ—

અર્થ:— ળીજી રીતે બધુરા, આભાગ-અનાભાગ-સંવૃત-અસંવૃત-સુદ્દમ ભેદથી પાંચ પ્રકારના છે.

- (૧) ગરીર અને ઉપકરણાની શાબા, સાધુઓને માટે અકાર્ય છે એમ જાણવા છતા શાબા કરનારા 'આંબાગ ભકુગ કહેવાય છે.
- (૨) આ અકાર્ય છે એમ નહીં જાળી, સહસા, **ગરી** અને ઉપકર્વાની શાેમા કરતારા 'અનામાેગબદુશ' કહેવાય છે.
- (૩) પોર્ન આચરેલા દેવોને લોકો ન જારી તેવી રીતે દેવોને આચરતારા 'અ'વૃત્તમકુશ' કનેવાય છે.
- (૩) બુલ્લી રીતે દાવેરને આચરનાવા 'અમલ્લભક્સ' કલેવાય છે
- है। विकित्य अभाव कानावेद सेश्रासीय स्वाहित देश वर्ष साथि जिल्ला कावुण, विविद्याल हैं।

भेटात् । ज्ञानदर्शनचरणतपसां वैपरीत्येनाऽसेवकाश्रत्यारः प्रतिसेवनाकुशीळाः। शोभनतपस्वित्वपश्चंसाजन्यसंतोषवान् यथा स्रक्ष्मपतिसेवनाकुशीलः ॥ ८ ॥

મકારાંતરથી કુશીલના વિભાગ-

અર્થ'-— આસેવના-કષાય ભેદથી છે પ્રકારના કુશીલ હોવા છતાં હરેક કુશીલના જ્ઞાન-દર્શ'ન-ચારિત્ર-તપ-યથા-સ્ક્રમ ભેદથી પાચ પ્રકારા છે.

ર્યું કું કું કું વિષયીતપણાએ આચરનારા, ચાર 'પ્રતિસેવના કુશીલાે' કહેવાય છે.

'આ મારા તપસ્વી છે' આ પ્રમાણે લે કાએ કરેલી પ્રશ'ન માના શ્રવણથી જન્ય સંતાષવાળો 'યધાસક્ષમપ્રતિસેવના' કુશીલ' કહેવાય છે. (૮ન૭૪૭)

मंज्यक्रनकोषादिभिक्कांनद्शनतपमां स्वामिमतिविषये थ्या-पारिका इत्नादिविविषकपायकृतीलः । कपायाकान्तकापपदः कृतिस्थाविकषायकुत्रोतः । मनपा क्रोषादिकर्ता कृतीस्रो यथासुरमकपायक्षीसः ॥ ९ ॥

संस्थान है भ आहिशी ज्ञान हर्शन तथने। धानाना इन विषय में उपयेश हर्नाहों * जानादि जिविध ध्याय हरीत * महिन्य हे समग्री माना होंध नाहि हस्ताहै। * यश सुर्ध १९९८) (१९७४८)

लेक्या अयोगस्य शैलेशीप्रतिपन्नस्य न काचिद्पि भारित।।।१८॥

અર્થ: —લેશ્યાદાર=પુલાક ચારિત્રિને, ઉત્તરની ભાવલેશ્યા રૂપ તેજ-પદ્મ-શુકલરૂપ ત્રણ લેશ્યાએ હોય છે. બકુશ-પ્રતિ-સેવનાકુશીલને (છ) ૬ લેશ્યાએ પણ હોય છે. પરિહારિવૃશુ હિસ્થકપાયકુશીલને ઉત્તરની તેજ-પદ્મ-શુકલરૂપ ત્રણ લેશ્યાએ હોય છે સૂદ્ધમસંપરાયશ્ય કપાયકુશીલને અને નિર્ગ્રન્ય, સ્તા તકને કેવલ, શુકલલેશ્યા હોય છે. શૈલેશીશ્ય અયાગીને કે!! પણ લેશ્યા હોતી નથી (૧૮+૭૫૬)

पुलाकस्योपपात आसहस्रारं, वक्षशप्रतिसेवनाक्षशीलयोः हिद्दादेवलोके । कपायक्षशीलनिर्धन्ययोस्तु सर्वितिर्धे । सर्विपापि ज्ञायन्यः परयोपमपृथवत्वस्थिति सीधर्मे । स्नातः कस्य निर्विर्णे ॥१९॥

અર્થ:—ઉપપાતઠાર≃પુલાકચારિત્રીના ઉપપાત ઉત્કૃ^{ણી}. મહસાર દેવલાક મુધીના છે. બકુશ-પ્રતિસેવના કુશીલને ઉપપાત બારમા દેવલાક-અર્યુતપર્યં તેના છે. ક્યાયકુરી^વ સ્તંન નિર્ચ-રોના સર્વાર્યસિદ્ધમાં ઉપપાત છે. (અજઘન્ય ⁵ર્ય હથી પાસ્તું) સ્થળાપુલાક બકુશ-કુશીલાના જઘન્ય^{ર્ધા ઉ}ષ્ પાત પ્રદેશમમ્પ્યક્ત્વ (એ થી નવ સુધીની સંજ્ઞાને પૃ^ધક્તે ક્રેટે છે) સ્વિત્રિવાળા સીન્મ દેવલાકમાં છે સ્નાતકર્યા^{તિ} નિર્વેલ્માં જાય છે. (૧૯+૭૫છ)

दु अहर र पहुंची नयो छै जिनस्याना नि सर्वेत्रवस्याति । है

કુશીલ, વ્યુચ્છિન્ન (હીનપરિણામી) થાય છે. આનાથી ઉપર અક્ષ્યાયરૂપસ્થાના, નિર્ધાન્ય પ્રાપ્ત કરે છે. તે પણ અસંખ્યાત સ્થાના પામીને વ્યુચ્છિન્ન (હીનપરિણામી) થાય છે. આના પછી ઊધ્વસ્થાન, પામીને સ્નાતક નિવાલ પામે છે.

આ પ્રમાણે દિશાનું દર્શન કરાવેલ છે. આ પ્રમાણે પુલાકાદિ ચારિત્રીઓનું નિરૂપણ સમાગ્ત થાય છે. (૨૦+૭૫૮)

जिज्ञासूनां यथा शास्त्रं, सम्यवचरणमीरितप्। स्वरूपेण विधानेन, सम्यग्ज्ञानाभिष्टद्वये॥

ર્જનિતત્ત્વજ્ઞાનના અભિલાષી જિજ્ઞાસુઓને ખાતર, શાસના અનુસારે સમ્પક્ ચારિત્રનું સ્વરૂપ–લક્ષણ વિ. ના લેઠથી સમ્પગ્ ગ્રાનની અભિવૃદ્ધિ માટે–શ્રીતાઓને અને પાતાને સમ્પગ્ ગ્રાનની વિવૃદ્ધિ માટે નિરૂષણ કરેલ છે.

ર્ગતિ પુલાકાદિનિરૂપણનામક તૃતીય કિરણ.

[तत्त्वन्यायविकाङ्च अथ सभाग्त]

क्षा-२ ५० २ स्र ३१

વ્યંજનાવશ્રહ=કદંખપુષ્પગાલક આદિરૂપ અભ્યંતર નિર્જુતિ ઇન્દ્રિયામાં રહેલ શબ્દ આદિ વિષયના જ્ઞાનના હેતુ શક્તિ વિશેષરૂપ ઉપકરણેન્દ્રિય અને તેના વિષયના સંખ'ષદ્રારા અર્થનું અવ્યક્તજ્ઞાન 'વ્યંજનાવશ્રહ' રૂપ મતિજ્ઞાન કહેવાય છે.

सा-र कि र स्र० उर

सभ्यक्ष्रुत=भिष्याश्रुत=स्व३्षनी अपेक्षाओं के आवारांग आहि श्रुतरूप અંગપ્રવિષ્ટ અને આવશ્યક આદિ શ્રુतरूप અનં ગપ્રવિષ્ટ, તે બન્ને સ્વરૂપતા સમ્યક્શુત જ છે કેમકે; તત્પ્રતિ પાદ્ય અર્થની અનેકાંત આત્મકતા હાઇ અખાધિત છે. વળી અ ગમવિષ્ટ અન ગમવિષ્ટ . લિન્ન, લારત આદિ, વ્યાસ આદિએ रगेत की हिड्युत, तत्प्रतिपाद अधानी क्रीडातात्मडता है। ई બાધિત હાઇ સ્વરૂપથી મિથ્યાક્ષત છે પર'તુ સ્વામીની ચિતાની અપેસાએ તા સમ્યગૃદ્ધિએ બ્રહ્મ કરેલ સમ્યગૃદ્ધિકારા અધ્ય यन- अध्यापन आहिना विषय ५देस भिथ्याश्लूत पण सम्पद् શ્રુન જ જાણવું. કારણ કે; આ મહાભારતઆદિ, અસત્ય^{નાફી} ऋंधानवाह यथार्थं वस्तुना अनिभन्न व्यासमाहिके स्थेत, क्षेत्रं-तर्पे तरक्षित अर्थनु अनुष्ठान अवश्रमणने। दितु छे. ग्रंथा-દિર્વ તેના અર્થનું વિચારલું સાચું છે, ભારતાદિ પ્રદી^{તા}, अभ्रत्यवादी नथी कीम नदी, तेर्वे अनावेत हिमाहसापर्व अनुष्टान, अवक्रमणने। हेत् नथी क्रेम नदी. क्रंथी भिण्याः ત્વક રું એકાંતની સ્થનાના વિચાર કરી સ્થાન પદ લાંગિય (१४) विष्) व्यक्ति गरीत्यन इत्यत्, यथस्यान नेना व्यक्ति

भ्सामन्तमद्रः कृतभव्यमद्रः ततोऽजनि स्वागमपारदृषां। विद्याकियासम्बक्तपासमुद्रः, निरस्ततन्द्रो नतभूरिस्टरिः ॥११॥ भ्रशीहृद्धदेवोऽजनि स्वरिवर्षः, तत्वदृष्विच्छिच्वित्रभातुः। साधुकियाकमेठताप्रतीतः, ज्ञानप्रमोदप्रतिपूर्णचेताः ॥१२॥ भ्रशीमयोतनस्रिराट् समभवत् तत्वदृष्ण्डायितो, देवीभिविज्ञयादिभिव्यतस्भिः संसेव्यपादद्वयः। यः शान्तिस्ववगुम्फतः समहरम्मारि द्यामेदुरः, तत्वदृष्णरुणं सुसं दिशतु वः १९श्रीमानदेवः कृती ॥१३॥

२०अद्वेतव्रतिमानतुङ्गविग्रुषः सिद्धान्तपारङ्गवः, श्रीभक्तामरकाव्यवाकरचनाचातुर्यविष्यः सुचित् । मन्यग्रामरुद्दारनायरमणि-स्वत्याद्रमां श्रीमतां, विद्यावित्तनदीवतीतमहिमाऽद्देवज्ञासनाश्चार्यमा ॥१४॥ यो नागर्गां निमनायविष्यं, मानिष्ठिवतस्कारमद्द्वस्पूर्णम् । २५श्चीवीरसृतिः समभूत्तवः सः, तन्यदृशेयोरगवासुदेवः ॥१५॥

तन्ते २९ तपदेवस्तिमात्र-वात्तियपतित्वभृद्, १२देशस्टरम्भनदः सपसीन त्रादा पत्तव्याणिनाम् । १४दान १९ वित्रमम्बितार् सम्पतिनिर्देशस्य भाषीत्ताः, १९पाणिकीस्मितिस्पतिस्पति जतेत्व वितेश्वरः ॥१६॥ श्रीतन्तर्वर्श्वरस्यक्ते सम्मादतेता समान्, १९पापेकान्द्रवर्शिस्त्रक्ति सम्मादतेतासमान्,

४५देवेन्द्रसृरिविजयादिमचन्द्रस्री,

शिष्योत्तमो कुमतसन्तमसांशुमन्ती । विद्याविशारदवरी श्रमणौ समास्तां तत्पट्टनाक्ष्यद्ववातनमौ सुनीन्द्रौ ॥३७॥

वियानन्द्रगणिर्विचक्षणमणिर्देवेन्द्रमुरीशितः,

पूर्वोऽन्यो मुनिष्मियोपगणपो ह्येती विनेयानुमी । सेनान्यी जिनशासनक्षितिपतेः पुण्याङ्गियाहृपमी, जातः तत्पद्मीलिमीलिमणिभृत्—४६श्रीषमियोपः क्षमी ॥३८॥

समुद्राधिष्ठाता जलनिधितरङ्गावलिमिपात, दृढोके रत्नादीननिमिपवरो यस्य सविधे । स्वतक्षान्यस्वीभिः मवचनवचीभञ्जनकृते,

गले केशन्युहः कृमतिभिरकारि स्वयलतः ॥३९॥ तदा विजादंद्र विदितकपटो यो मुनिवसो,

भुनं तम्बर्भेवाम्बदनु मदयः सद्भवनात्। वयुनं निर्देश्याद्धयु मममुनवातिशयभृतः, सम्बर्धोन्युस्याः तयस्यभनंतादिकविनाः॥४०॥

विकायने कर्मग्राणकारे, मझाज्यने मृश्मिम्हमन्ये । भर्मीरिज्ञ तसमुख्यो या भोजायने पण्डिनमण्डलेष् ॥४०॥

कविवंगितशस्त्रभागमं द्रो विद्यालामिने, माद्रामावरी स्व मीवर्जनी जिनाममध्यागतान्।

यत्राखिळादिप्रवरस्तुतीर्थः, प्रादीदभरकाव्यक्तळाविदग्धः । ४७सोमप्रभाचार्यवरो वभूवान् , तत्वादसेवानळिनीद्विरेफः ॥४८॥

४८आसीत्म्रस्विरेण्यसोमतिळकस्तत्पर्टळक्ष्मीधरः, सन्संवेगतरङ्गमङ्गविशदीभृतक्रियाज्ञानभृत् । यस्याची गणिचन्द्रशेखरतपस्व्यन्यो जयानन्दकः, प्रान्त्यः श्रीगुक्तदेवसुन्दर्वरः शिष्यवयी पाजनि ॥४९॥ ४९श्रीसुरीन्वरदेवसुन्दरशमी माभ्यस्तयोगोऽमवत्, सम्पारताखिल्यमन्त्रतन्त्रविभवः तत्पद्ररोचिष्यतिः। नृज्याळानलम्बनाध्वसहरो नैमित्तिकेष्वग्रणीः, हर्ता स्थावरजङ्गमाखिलविषम्याच्यी नृषामात्यकैः ॥५०॥ यः पत्रामिः पण्डितज्ञित्यगुर्ख्यैः शिकीग्रुखेः काम इव व्यमात्तः। झानाडिमः मागरमृरिराद्यः त्रामीत्कृतावस्यककावनृरिः ॥५१॥ विश्वश्रीधायुम्तक।दिरचना—सीन्द्र्यनेषुण्यभाग, य्रिश्रीकृत्रमण्डनाह्नगुकराट् जे द्वितीयस्ततः। भागीच्छीगुणश्नमृतिमृगयो वराम्यरद्वाश्चितः, र्शीयाकरणाम्भीम्योगणे वर्षम्वतीयस्तनः ॥५२॥ यानापीविममोममुद्रगणिजीतश्रद्धेस्तरः, इन्दर केनन निन्दका मुनिर्वार्थस्य क्रियापात्रनाष् । तर्यात्य राज्यमानसानं यायण्डिने मात्याः, र्वपुर श्रीत्रवय यव शिवनस्त्वान्वोऽयं गणः ॥५३॥

५० श्रीग्त्नशेखरविशाग्दवर्यधुर्यः.सुरीशशेखरममो नगमङ्गविद्यः। श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रविष्टत्तिकत्तीः तन्ष्टशेखग्वरः समभूत्ततोऽसी ॥६०॥

२३श्रीकक्षीसागरः सुरिर्जेन्ने तत्पद्दमण्डनः । ५४भभृच्छ्रोसमितः साधुः तन्पद्दान्धिविधूपमः ॥६१॥ दाक्षिण्यदास्यमुनितादिगुणालिपुष्टाः,

तरण्ड्चरयशिखगाप्रसुवर्णकुम्भाः।

ये जनशासननमः किरणेशितारः,

दीक्षां ददुर्दरगिरिवमुखर्षिनृणाम ॥६२॥

स्याचारमार्ग मृषुचुर्ने घन्याः, ये ने वसन्तः श्लयसाधुमध्ये । गञ्छप्रभ्तप्रमृताविभिष्ठा , हेमादिमाः ५५श्रीविमका अस्वन ॥६३ । युग्मम् •

भश्यानस्त्रमृतिर्वेषलानियोऽभृत्, तत्वहृत्विपत्मणिहारनायः।
गणुद्वरन गापुत्यं रलयं यः, तवित्रनिर्धृत्यममानगनः ॥६४॥
प्रभाग्यश्चित्वदं सुन्नामनं, समयेवन्नागमत्त्वगृहतामः।
प्रभाग्यत्तेष्वरम् स्वयमेतं, प्रप्रयम्बन्तते यवोलतामः॥६४॥
दन्गर्भद्रामनगन्नते । अभ्योक्तियेना भश्चिष्द्वनिष्ठः ॥६६॥
देशस्त्रामनगन्नते । स्वत्यपुत्रम्य यमस्त्रमृतीस्तः ॥६६॥
देशस्त्रस्त्रभ्यक्षित्रः वदस्यपुत्रम्य यमस्त्रमृतीस्तः ॥६७॥
वीनवद्यास्त्रभ्यक्षित्रः वदस्यपुत्रम्य यमस्त्रमानः।

यादे विजेता बदवादिष्टःदं , श्रीजैनसच्छासनदण्डनाय: liasil

रूपेण कामत्रल्या यो. वृत्या कामविनाशनः। स जीयात्सेनसूरीकः, पादाभ्यां लोकपावनः ॥७५॥ यस्मे जहाङ्गिरनृपेण सगीरवेण,

> सःमण्डपाचलचये बिरुदं प्रदत्तम्। दीन्यज्जहाङ्गिरमहास्तरपति सोऽभृत ,

तत्प्रहादक्षयदो ६०मणिदेवस्ररिः ॥७६॥ भनन्यद्रयरोऽजनि सिंदस्रिः, द्वीदिदन्तावलसिंदस्यः। ६२वदन्तिपत्मन्यगणिर्वभूव, क्रियात्रियाश्लेषमुखोपभोक्ता

lleell

न्यायाचार्ययग्रःमवीध्यंविनयोषाध्यायसाहाय्यतः। राधिन्यं स्तराणे समीक्ष्य जिद्धी कामः क्रियोद्धारकम्। मन्यं नाम चफार मत्यमितिः यः स्वीयं तपस्त्री ततः. गन्त्रं म्बब्छमम् तपेति विदय-ज्ञीयान्म मन्यश्चरम् ॥७८॥ भनच्छित्रपद्धवर्गणम्यते। भूत , क्रियेद्धक्षंत्रम्यस्थाः । ध्रयमानगीत मनभनतः मः त्रीयजित्ये वस्तां द्यानः 11.99.11

प्रतिहिता सराजती च येत्र, तीयंदरस्य प्रतिमा मनोबा। र त्यादवामी विननामकीयन्त, पहतीनाशाकाणम्पीणः

11601

चश्रत्यश्चनदे पराक्रमपदे राजन्यवंशेऽवशे, रूपाम्वाजठरे गणेशभवने ग्रामे छहेराभिधे। व्यङ्काष्टाव्जमितेऽव्दके जनिरभूचेषां शुभे वैक्रमे, हिंसोच्छित्तिकृतेऽत्र भारततले सद्धर्भरक्षाकृते ॥८७॥ व्योमान्जाङ्कविभावरीपतिमिते संवत्सरे वैक्रमे, दीक्षां हुण्डकवत्मनः पजगृह्वैंरङ्गिका ये मुदा। पथाच्छास्रविकोकनाध्ययनतः टीकानिरुक्त्युक्तितः, बन्धेति प्रतिमा जिनस्य शिवदा हातं च यैन्यकितेः ॥८८॥ सत्यान्वेषणचञ्चिमः प्रति मुनीन्त्रोक्तं तदन्यांथ यः, केचित्सत्प्रविधार्य तन्मुनिवशः सत्यार्थसङ्घाडकाः। श्रावद्वाम्यवद्याः चुचा निरममन् सत्यमचाराय वि, द्यार्योक्तः प्रतिमानम स्कृतिविधिः सर्वत्र तैर्वीपितः ॥८९॥ मुर्यं च प्रिवणान्यपृष्टि जनान्के बरुयका स्वावतः, धर्मार्थ जिनमनन्ये प्रतिपुरं कष्टं महत्ते स्म ये। मात्रामुर्ग्रेम्युद्धिमायुम्बिये संवेगग्द्वोण्डवलाः, मरमेरिनियम्य रे प्रस्तृहर्देशि तरानी विषे: ॥९०॥ भट्डमदायादसदानगर्वी भानाद्रशेमाश्चिनपूर्वनायाम् , रा आरम्बर्गा विजयान्तिमार्ग्ते, प्राययधारम्भितसे महानाः 1,0,711

७५श्राकव्यिद्धरिः समभूद्गणैन्द्रः, तदीयपद्दाचलराह्गिरीशः ॥९७॥

तर्के स्थ्मे थिपणधिपणा पोस्फ्ररीति मतीक्ष्णा, येपां कृत्स्नागमगनयने छक्षणे दक्षशिक्षा । जैनाजैनमबचनवचःपाटवं पूर्णताभागु,

ज्योतिः शास्त्रे वरनिषुणता कोविदैरप्यगम्ये ॥९८॥ अन्यं कान्यं प्रसमरगुणं चारुसन्दर्भगर्भे, अत्वा कोकैः कविकुलकिरीटेत्युपधिः प्रदत्ता ।

येभ्यः प्रयक्षमणकमळा छव्धिसुरीक्षितारः,

ते पायासभिविकक्रपिकान्देशनावारिदानात् ॥९९॥

मृलकाणप्रदेशे दुर्गायगातमे कष्टकोटि महित्वा, प्राणिप्रवाणमञ्या मधुमधुरिगरा देशनागाङ्गनीरम् । भुत्रानान् सिन्धद्वय दिन्तपश्चसमजं काष्ट्रप्यं हिंस्कोकान्, चक्र्मनान्वायित्या पलधिनारितानल्यव्यम्रीश्वराम्ते ॥१००॥ श्रीकव्यम्रित्वंटपद्रम्यां, जित्या मुक्रदाश्रमवाद्यियंष् । बाद्यासवाटे जिन्यामनेश्वरम्यः, जेनैति कीर्ति विमराश्रकार्यः।

नप्रयापमुमानकी विक्रमिनं स्यादाद्युत्राश्चिनं, भद्गीविद्धनपामग्गितितितेतं स्यापनस्थागग्यया, ग्राह्मणसम्ह्रमहाद्वितं स्थापितं स्याप्त्यया, व्यन्याद्याविभागग्यवादं, मरकादकाकियान्त् ॥१०२॥

શુદ્ધિદર્શન

િઆત્મહિતસાધક! પ્રથમ શ્રુપના આર'ભ કરતાં પહેલાં શુદ્ધિદર્શનની શુદ્ધિએા કરીને પછીથી વાચન કરવા પ્રકા-શકની નમ્ર આરજી છે.]

તત્ત્વન્યાયવિભાકર ભાગ ૧ લાે

અશુદ્ધિ	ચુક્તિ	પુજ	પંક્તિ
भारमी प ंडित	માં આ ગધામાં	'દ્રવ્ય	
रहेव 'द्रव्यत्व	ધમ" (વધમ" જ્		
ना अहते	તેરમી પંક્રિ	તમાં	
	વાંચા	४	૧૨
पह्नविच	पट्रविघ	१३	ŧ
न्द्रिय	न्द्रिय	१३	810
भाग	भम	१७	20
षणं	याणां	१९	१६
asy.	न्नयो	रु इ	१३
State and	पन्	150	3.6
27.41.4	#:# i	' \$ \	<i>₹q</i>
S. T. S.	Ed at !	1833	*4

२५ ६

અશુદ્ધિ	શુદ્ધિ	પેજ	પ કિલ
येक्षया	पेक्षया	१६५	२०
વવાના અણુક્ષાએ	મલવા અપેક્ષાએ	૧ ૭૦	Ý
"		१७०	38
अनन्प्ता	अनन्ता		ે રેશ
पेक्स	पेक्षातः	१७०	1
અનંતમા	તેના અન'તમા	<u> </u> ৭৩৭	
रन्न	रत्न	१७५	C
ત _{ત્ત્} વન્યાયવિભ	ાકર ભા૦ ૨ જે	l	
अ न्यहित	अन्यवहित	8	३
दू	द्वि	१०	ц
जयन्	जन्य	१२	v
તે એ ાથી	તેએાની	૨૧	૨૩
અવાદુત	અબ્યાવૃત્ત	રેર	63
त तुत्वे	तद् हेतुत्वे	ঽ৻৽	ຸ ທ
भाह	प्राहुः	२७	ć
અાકારા	અાકાર	30	3
क्षाश्रमनम्	मक्षरधृतम्	३३	٤
मन्यग्हिनां	द्योगों	રૂપ્ટ	v
भिष्याद हिनां	ह्योगां	રૂપ્ટ	y
माति	ग्गृतिः	30	8
41	न्यास्य (:	રૂહ	8
77	77	36	4.5
यक्ष:	स्था	%o	48
gradient and	ê1 ⁵ 7	४९	१६
45713	관심위대	મુજ	૧ર

અવાક્ય અ	શુદ્ધિ		
ુ માઉલ		યેજ	ય'ક્તિ
द्वितिये	थ्या वा <u>अ्य</u> द्वितीये	१०१	99
वक्तव्यत्त्व		१०४	१७
माह्यी	वक्तव्यत्वस्य र्माद्यौ	१०४	१९
वरव		१०७	१३
સ ભવ	वस्तु	१०५	20
આ લેદના	અસ ં ભવ અલેદના	૧૧૨	ą
सम	गणहना गम	૧૧૨	ર
किञ्च	गम किछ्रि	१२३	8
१ त्तञ		१२४	ą
दे शभाव	gun.	૧૨૫	٩
[ૄ] ાય	ક્લાભાવ શંગ	१३१	3
દર્શનની	^{ટ્રાં પ} દર્શનગી	૧૩૮	૧૨
सरीपेग	कारोपेश कारोपेश	૧૩૮	98
એક	೮ ಗಾ	१३९	12
Him	ने।	१४१	*
पंगान्	नमानः	1 1 1 1	18
भ्र _{व्य} -	- ម តិ:	{ > -	4
दिवप.	37°41-0	ક્ષ્ <u>ર</u>	\$ \$
	्राम्यवर्षः कृ	54	ፕ ፡

	4	50	
અશુદ્ધિ દ્વિ	શુદ્ધિ દ્વિ	પેજ	પ'ક્રિત
निर्वार्जे व्युच्छिते	ू निर्वाणे व्युच्छिद्यते	२२५ २३०	१३ १२ _,
<u>श्</u> ख	न्यु।च्छद्यत दृद्ध	२३१ २३८	∂ }
गिकम तत्वो	विक्रम	२३८	१७
वारङ्ग	तत्त्वो वादाङ्ग	२३ <i>८</i> २३९	२० १०
वेदाज्ञा <u>ज्ञ</u> धादेव	वेदाद्काङ्क श्रीदेव	२३९	११
विताना	त्राद्व वितानः	२४० २४१	6 ¦
त्तमी श्रन्या	त्तमी शुत्वा	६४२	ર ,
हों ब्रि	Ę	૨૪३ ૨૪३	९ ९ ¦
म्ब ध्यनि	म्रि ग्पर्ति	२४३	68.
र कि	गनि	૧૪૪ ૧૪૪	८ १६
नमान,	प्रगवा	न्ध्रह	1 :5

